

UiO : **Det juridiske fakultet**

Saksbehandling av dopingsaker i nasjonale og internasjonale organer

- med hovedfokus på utøvers rettssikkerhet

Kandidatnummer: 220

Leveringsfrist: 01.06.2018

Antall ord: 34 147

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	3
1.1	Tema og problemstilling	3
1.2	Bakgrunn	3
1.3	Metode.....	5
1.4	Avgrensninger og definisjoner	6
1.5	Doping i idretten - et historisk perspektiv	8
1.6	Fremstillingen videre	9
2	IDRETTENS ORGANISERING OG REGELVERK	10
2.1	Internasjonal organisering av idretten.....	10
2.1.1	IOC	10
2.1.2	Internasjonale særforbund	11
2.2	Nasjonal organisering av idretten	12
2.2.1	Nasjonale myndigheter	12
2.2.2	Nasjonale olympiske komiteer.....	13
2.2.3	Nasjonale særforbund.....	13
2.3	Antidopingorganisasjoner.....	14
2.3.1	WADA.....	14
2.3.2	Nasjonale antidopingorganisasjoner	15
2.4	Idrettens selvdømme	16
2.5	Regelverk.....	16
2.5.1	WADA-koden (WADC).....	17
2.5.2	Internasjonale særforbunds regelverk	17
2.5.3	NIFs lov	18
2.5.4	Nasjonale særforbunds egne bestemmelser	18
2.6	Idrettens domsorganer	18
2.6.1	Nasjonale domsorganer	18
2.6.2	Internasjonale særforbunds egne domsorganer.....	19
2.6.3	The Court of Arbitration for Sport (CAS).....	20
3	HVILKE KRAV BØR STILLES TIL RETTSSIKKERHETEN FOR UTØVERE VED BEHANDLINGEN AV DOPINGSAKER?.....	21
3.1	Rettsikkerhet i saksbehandlingen av dopingsaker.....	21
3.2	Norsk rett.....	22
3.2.1	Lover	22
3.2.2	Ulovfestet foreningsrett.....	23
3.3	Konvensjoner	24
3.3.1	Antidopingkonvensjoner	24
3.4	Dopingsaker og menneskerettighetene.....	25
3.4.1	Bør menneskerettighetene kunne få anvendelse i norske dopingsaker?	26
3.4.2	Hvilke menneskerettigheter bør kunne få anvendelse i norske dopingsaker? ..	31
3.5	Idrettens rettsikkerhetsregler.....	36
3.5.1	Nasjonale rettsikkerhetsregler	37
3.5.2	Internasjonale særforbunds egne rettsikkerhetsregler	37
3.5.3	Rettsikkerhetsregler i WADC	37
3.5.4	Saksbehandlingsreglene i CAS-koden	38

3.6	Hvem skal behandle dopingsaken?	38
3.7	Hvilke rettssikkerhetsregler bør gjelde for behandlingen av dopingsaker?	38
3.7.1	Legalitetsprinsippet	39
3.7.2	Selvinkrimineringsprinsippet.....	40
3.7.3	Kontradiksjon.....	41
3.7.4	Retten til å være representert ved rådgiver, å få dekket rådgiverkostnader og dekning av øvrige sakskostnader	42
3.7.5	Offentlighetsprinsippet	44
3.7.6	Domsorganenes uavhengighet og upartiskhet	46
3.7.7	Muntlighet.....	46
3.7.8	Bevisumiddelbarhetsprinsippet.....	47
3.7.9	Begrunnede avgjørelser	47
3.7.10	Rimelig saksbehandlingstid	48
3.7.11	Ankeadgang	49
3.7.12	Gjenåpning.....	49
3.7.13	Benådning	50
4	VURDERING AV BEHANDLINGEN AV DOPINGSAKER I NORGE	52
4.1	Behandlingen av dopingsaker i ADNO og NIF.....	52
4.1.1	Rettssikkerhetsregler	53
4.2	Hvordan er utøvers rettssikkerhet ivaretatt i behandlingen av dopingsaker i Norge? ...	60
5	VURDERING AV BEHANDLINGEN AV DOPINGSAKER I FIS	62
5.1	Behandlingen av dopingsaker i FIS	62
5.1.1	Rettssikkerhetsreglene.....	63
5.2	Hvordan er utøvers rettssikkerhet ivaretatt i behandlingen av dopingsaker i FIS?	70
6	VURDERING AV BEHANDLINGEN AV DOPINGSAKER I CAS	73
6.1	Behandlingen av dopingsaker CAS	73
6.1.1	Rettssikkerhetsreglene.....	73
6.2	Hvordan er utøvers rettssikkerhet ivaretatt i behandlingen av dopingsaker i CAS?	81
7	VURDERINGER OG KONKLUSJONER	83
7.1	Er utøver sikret en rettssikker prosess uavhengig av hvem som behandler dopingsaken i førsteinstans?	83
7.2	Hvor godt fungerer CAS som «idrettens høyesterett» for dopingsaker?	85
7.3	Hva kan gjøres for å bidra til at utøvernes rettssikkerhet i saksbehandlingen av dopingsaker blir bedre ivaretatt i fremtiden?.....	89
	LITTERATURLISTE.....	94

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

I denne oppgaven skal jeg vurdere om utøvere som er påtalt for brudd på dopingbestemmelsene er sikret en tilstrekkelig rettssikker prosess i saksbehandlingen av dopingsaker i nasjonale og internasjonale organer. Oppgaven er avgrenset til å omhandle saksbehandlingen av dopingsaker og skal derfor ikke vurdere de materielle dopingbestemmelsene.

Det er i dag flere ulike organer som behandler dopingsaker, og det er reist spørsmål om utøvers rettssikkerhet er like godt ivaretatt i de ulike organene. Hvilket organ som skal behandle dopingsaken avhenger blant annet av utøvers nasjonalitet, hvem som har iverksatt dopingkontrollen og hvilket idrettsarrangement utøveren deltar på.

Den overordnede problemstillingen i denne oppgaven er om utøvere er sikret en rettssikker prosess i saksbehandlingen av dopingsaker. Satt på spissen; er en utøver sikret en rettssikker prosess i førsteinstans uavhengig av om utøver avlegger den positive prøven i en konkurranse avholdt av det internasjonale skiforbundet (FIS) eller i en test hjemme initiert av Antidoping Norge (ADNO)? Eller kan utøver risikere ulik grad av rettssikkerhet i saksbehandlingen avhengig av hvilket organ som behandler dopingsaken i førsteinstans? I denne oppgaven skal jeg også undersøke hvor godt ankeinstansen i den internasjonale voldgiftsdomstolen for idrett (CAS) fungerer som «idrettens høyesterett» for dopingsaker, herunder hvordan CAS ivaretar utøvers rettssikkerhet.

1.2 Bakgrunn

Gjennom oppgaven ønsker jeg å belyse et juridisk område vi ikke er innom i løpet av studiet. Det er foreløpig sparsomt med juridisk litteratur om idrettsjus og antidoping, men likevel er det noe man kan lese om i avisen nesten hver dag. Jeg har derfor blitt motivert til å undersøke og oppklare noen problemstillinger knyttet til dette området.

Media i Norge har de siste årene hatt et stort fokus på dopingsaker, hovedsakelig i forbindelse med dopingsakene til de to norske langrennsløperne Martin Johnsrud Sundby og Therese Johaug. Det har vært skrevet og diskutert mye om de materielle dopingbestemmelsene er gode, rettferdige eller riktige, men denne debatten velger jeg ikke å kaste meg inn i. I tillegg til et stort fokus på de materielle dopingbestemmelsene, har også en del fått øynene opp for saksbehandlingen av dopingsakene, og det er dette jeg skal se nærmere på i denne oppgaven.

To dopingkontroller, gjennomført henholdsvis i desember 2014 og i januar 2015, avdekket at Martin Johnsrud Sundby hadde et ulovlig høyt innhold av astmamedisinen Ventoline i kroppen.

Det var FIS som initierte begge dopingkontrollene, og det var derfor de som ble ansvarlige for å behandle dopingsaken i førsteinstans. Dopingpanelet i FIS (FIS ADP) frikjente Sundby etter en lukket, muntlig forhandling, men WADA anket avgjørelsen til CAS.¹ Ankeorganet CAS kom til at Sundby skulle utestenges i to måneder og at han skulle miste resultatene fra rennene som dopingkontrollene var tatt i forbindelse med.² Dopingsaken ble ikke offentlig kjent før etter at CAS hadde avsagt sin avgjørelse.

Da Therese Johaug testet positivt for Clostebol³ under en dopingkontroll i september 2016, ble prøven tatt av ADNO. Det var derfor ADNO og Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) som ble ansvarlige for saksbehandlingen av hennes dopingsak. Påtalenemnden i ADNO valgte å påtalebegjære dopingsaken til NIFs domsutvalg, og anmodet om en utestengelse på 14 måneder. Etter en offentlig, muntlig forhandling i NIFs domsutvalg kom domsutvalget til at Johaug skulle utestenges i 13 måneder.⁴ FIS valgte å anke dommen direkte til CAS, og CAS avgjorde at Johaug skulle utestenges i 18 måneder.⁵

Disse dopingsakene viser hvordan to norske toppidrettsutøvere, som begge driver med langrenn, fikk dopingsakene sine behandlet av to ulike domsorganer i førsteinstans. Med oppgaven min ønsker jeg å vurdere og å sammenlikne saksbehandlingen av dopingsaker i Norge og i FIS, for å finne ut om utøvere er sikret den samme grad av rettssikkerhet gjennom saksbehandlingen i organene. Både Johaug og Sundby sine dopingsaker ble anket til CAS, og jeg vil også se på hvordan CAS fungerer som «idrettens høyesterett», herunder hvordan CAS ivaretar utøvers rettssikkerhet.

Tidligere har nordmenn flest vært opptatt av å få «doperne» dømt, men når det skjer med «våre egne», går samfunnet plutselig rettssikkerheten etter i sømmene. Men hva innebærer det egentlig at en utøver har en rettssikker prosess? Hva måler vi det mot? Skal utøvere ha den samme rettssikkerhet som en person tiltalt for et brudd på de sivile straffelovene? Hva innebærer egentlig ordet rettssikkerhet? Og hvilke rettssikkerhetsregler må gjelde i dopingsaker for utøvere?

I et samfunn der fotballspillere blir solgt for flere hundre millioner kroner, der pengepremier kan overstige en årslønn for folk flest og sponsoravtaler utgjør store deler av livsgrunnlaget til utøvere, er en dopingsak mange utøvers verste mareritt. Ikke bare vil en dopingsak kunne utestenge en utøver fra sitt yrke, men en utøver vil kunne miste samfunnets tillit. En slik sak vil ofte også ha store økonomiske konsekvenser både for utøveren og apparatet rundt. Ikke minst

¹ FIS v. Sundby (FIS ADP) (2015)

² WADA v. Sundby & FIS (CAS) (2016)

³ Clostebol er et anabolt steroid som står på dopinglisten under dopinggruppe S1

⁴ ADNO v. Johaug (NIFs domsutvalg) (2017)

⁵ FIS v. Johaug & NIF og Johaug v. NIF (CAS) (2017)

har dopingsaker et stort skadepotensial for idrettens omdømme. En dopingsak vil kunne forfølge en utøver for resten av livet og den store medieinteressen er med på å bygge opp under dette. Det er derfor viktig at saksbehandlingen av dopingsakene sikrer utøvere en tilstrekkelig rettssikker prosess.

1.3 Metode

I denne oppgaven skal jeg undersøke om utøvere er sikret en like rettssikker prosess uavhengig av hvilket organ som behandler dopingsaken deres. Dette skal jeg gjøre ved å kartlegge hvilke saksbehandlingsregler og rettsprinsipper som bør gjelde i behandlingen av dopingsaker sett i lys av nasjonale og internasjonale bestemmelser, konvensjoner og andre aktuelle regler.

I rettsvitenskapen kan man skille mellom materielle og prosessuelle rettsregler. De materielle rettsreglene angir rettigheter og plikter for borgerne, mens de prosessuelle rettsreglene anviser hvordan disse reglene kan eller skal håndheves.⁶ Det er de prosessuelle rettsreglene som blir omtalt som saksbehandlingsregler i denne oppgaven. I tillegg til saksbehandlingsreglene skal jeg også se på noen utvalgte rettsprinsipper. Dette er prinsipper som blir brukt i rettsvitenskapen. Til tross for at rettsprinsipper er et kjent begrep, er ikke meningsinnholdet like tydelig.⁷ I denne oppgaven vil begrepet rettsprinsipp bli brukt om normer som trekkes inn i rettsanvendelsen. Samlet vil rettsprinsippene og saksbehandlingsreglene omtales som rettssikkerhetsregler i denne oppgaven.

For å finne frem til rettssikkerhetsreglene som bør anvendes i dopingsakene skal jeg se på hvilke minimums-rettssikkerhetsregler samfunnet setter til behandlingen av dopingsaker i idrettens organer og hvilke rettssikkerhetsregler idretten selv har. Deretter skal jeg forene disse rettssikkerhetsreglene i en oversikt over rettssikkerhetsregler som bør få anvendelse i saksbehandlingen av dopingsaker i punkt 3.7.

Videre skal jeg undersøke om disse rettssikkerhetsreglene kommer til anvendelse ved saksbehandlingen i de ulike nasjonale og internasjonale organene som behandler dopingsaker, herunder om organene praktiserer rettssikkerhetsreglene tilstrekkelig og korrekt slik at de påtalte utøverne er sikret en rettssikker prosess. Vurderingen av hvordan reglene anvendes i praksis vil være begrenset til det jeg har informasjon om enten gjennom erfaring, informasjon fra organene eller rapporter. Der jeg ikke har informasjon om praktiseringen av rettssikkerhetsreglene i organet, vil vurderingen utelukkende baseres på regelverkene som gjelder for saksbehandlingen av dopingsaker i organet.

⁶ Aasland (2014) s. 593

⁷ Fredriksen (2011) s. 37

Dersom jeg har kunnskap om at et organ praktiserer en rettssikkerhetsregel uten at regelen gjelder direkte for organet, vil jeg foreslå at regelen blir lovfestet. En lovfesting av regelen vil sikre utøvers rettssikkerhet, blant annet fordi mangelfull etterlevelse vil kunne gi utøver grunnlag for å anke. Jeg vil likevel ikke ta stilling til de regeltekniske spørsmål knyttet til reguleringen, eller i hvilket regelverk bestemmelsen bør inntas. Til slutt skal jeg vurdere om det er andre rettssikkerhetsregler som bør gjelde for å sikre de påtalte utøvernes rettssikkerhet ytterligere.

Det er en rekke organer som behandler dopingsaker, men i denne oppgaven skal jeg se nærmere på noen utvalgte domsorganer. Vurderingene skal knyttes til saksbehandlingen i Norge (ADNO/NIF), i FIS og i ankeinstansen CAS. Med utgangspunkt i disse organene skal jeg sammenlikne hvordan dopingsakene blir behandlet i førsteinstans i Norge (ADNO/NIF) og i et internasjonalt særforbund (FIS). Deretter skal jeg se på om og eventuelt hvor godt ankeinstansen CAS fungerer som «idrettens høyesterett» for dopingsaker.

Bakgrunnen for valget av disse organene, er at de står frem som ledende og blant de mest etablerte sett med «antidoping-øyne». Antidopingarbeidet er i mange deler av verden fortsatt i startgropen og det er mange nasjoner og særforbund som ikke har kommet særlig langt med dette arbeidet. De organene som er valgt ut behandler en rekke dopingsaker hvert år og lærer opp andre organer. De fremstår således som forbilder. Man burde derfor forvente at disse organene har gjennomgått og vurdert sin saksbehandling, og at de er opptatt av å sikre utøvere en mest mulig rettssikker prosess. Da det er begrenset med litteratur og materiale om saksbehandlingen av dopingsaker, vil oppgaven få større grad av presisjon ved å vurdere noen av de mer etablerte organene.

1.4 Avgrensninger og definisjoner

I dagligtale brukes begrepet *doping* ofte om personers bruk av forbudte midler eller metoder med et mål om å øke sine prestasjoner. Man snakker både om doping som et samfunnsproblem og som et problem i den organiserte idretten. Her går det et viktig rettslig skille.

De siste årene har myndigheter i flere land forsøkt å få bukt med doping i samfunnet ved å forby befatning med dopingmidler. I Norge er det etter straffeloven §§ 234 og 235⁸ straffbart å ulovlig tilvirke, innføre, utføre, oppbevare, sende eller overdra stoff som står på straffelovens dopingliste⁹, som er en forskrift om hva som skal anses som dopingmidler. Videre er også bruk, besittelse og ervervelse av dopingmidler forbudt etter legemiddeloven § 24 bokstav a.¹⁰

⁸ Lov 20. mai 2005 (straffeloven) [strl.]

⁹ Forskrift 30. april 1993 (forskrift om hva som er dopingmidler)

¹⁰ Lov 4. desember 1992 (legemiddeloven) [lml.]

Innen den organiserte idretten har man en videre definisjon av *doping* enn i sivilsamfunnet. Norge har ingen generell sivil lov som regulerer doping i idretten.¹¹ Derfor må norske utøvere, i tillegg til straffelovens dopingbestemmelser, også forholde seg til idrettens dopingbestemmelser.

Begrepet *doping* vil i det følgende kun brukes om brudd på idrettens dopingbestemmelser. Med *dopingsaker* i denne oppgaven menes alle saker der en utøver er påtalt for brudd på idrettens dopingbestemmelser. Oppgaven er begrenset til å omhandle saksbehandlingen av dopingsakene, og jeg skal derfor ikke vurdere de materielle dopingbestemmelsene. Jeg vil bare se på saksbehandlingen av dopingsaker etter idrettens regler, og vurdere om denne sikrer utøvere en tilstrekkelig rettssikker prosess i både nasjonale og internasjonale organer.

Et brudd på dopingbestemmelsene kan for eksempel være tilstedeværelse av et forbudt stoff i utøvers dopingprøve, å nekte å avlegge prøve eller bruk av forbudte metoder. Denne oppgaven begrenses til saksbehandlingen av dopingsaker som er opprettet på bakgrunn av en positiv prøve.

Når en utøver blir påtalt og eventuelt dømt for brudd på dopingbestemmelsene, er dette en foreningsrettslig reaksjon, som behandles innenfor grensene av idrettens selvdømme.¹² Oppgaven omhandler derfor de foreningsrettslige saksbehandlingsreglene for dopingsaker.

Da idrettens sammensetning og oppbygning er kompleks og forskjellig fra nasjon til nasjon, vil det ikke la seg gjøre å ta utgangspunkt i alle utøvere uavhengig av nasjon. Oppgaven er derfor begrenset til å omhandle norske utøvere. I oppgaven vil det likevel bli trukket inn saker som gjelder utenlandske utøvere for å bidra til å vurdere norske utøveres rettssikkerhet under saksbehandlingen av dopingsaker.

Majoriteten av de som er underlagt dopingbestemmelsene, er utøvere på lavere nivå. Det er også langt flere utøvere på lavere nivå enn toppidrettsutøvere som blir påtalt for brudd på dopingbestemmelsene. Selv om en dopingsak i de fleste tilfeller vil oppleves problematisk for en utøver uavhengig av nivå, har likevel en toppidrettsutøver ofte langt mer å tape på en slik sak.

I tillegg har også de fleste toppidrettsutøvere idretten som sitt yrke, og de vil derfor kunne ha langt mer å vinne på å dope seg enn utøvere på lavere nivå. Enkelte av dopingbestemmelsene skiller derfor mellom utøvere på lavere nivå og toppidrettsutøverne. I denne oppgaven vil jeg kun ta for meg norske toppidrettsutøvere som er påtalt for brudd på dopingbestemmelsene.

¹¹ Thune (2012) s. 250

¹² Bornø (2012) s. 195-196

1.5 Doping i idretten - et historisk perspektiv

Doping innen idretten er et gammelt fenomen som man kan regne helt bak til antikkens Hellas, der utøvere dopet seg på ulike måter for å prestere i de olympiske lekene. I nyere tid er historier om dopingbruken til den britiske proffsyklisten Arthur Linton fra slutten av 1800-tallet blant de første eksemplene på dopingbruk i den moderne idretten. Han ble kjent for å ha hatt med seg en liten svart flaske under alle ritt, som skal ha inneholdt stoffer som gjorde at han ikke ble utmattet under sykkelrittene.¹³

Det internasjonale friidrettsforbundet (IAAF) var den første organisasjonen som forbød doping i idretten, dette skjedde i 1928.¹⁴ Likevel skulle det ta mange år før man fikk på plass et regelverk og kontroller som kunne håndheve forbudet. Etter flere dødsfall og innrømmelser ble det etter hvert avdekket systematisk dopingbruk innen flere idretter. Myndigheter og ulike organisasjoner gikk da sammen for å intensivere kampen mot doping. Starten på det moderne antidopingarbeidet innen idretten regnes fra dødsfallet til den danske syklisten Knud Jensen under OL i 1960, men det er riktignok ikke bevist at han var dopet da han omkom.¹⁵ Den internasjonale olympiske komite (IOC) vedtok i 1962 sin første resolusjon mot dopingbruk, og i 1966 ble det gjennomført dopingkontroller i sykkel- og fotball-VM.¹⁶

Den første listen over forbudte stoffer og metoder ble opprettet av IOC sin medisinske kommisjon i 1967, og i 1968 ble de første dopingkontrollene i et OL gjennomført under vinter-OL i Grenoble.¹⁷ Til tross for dopingkontroller, lå de dopede utøverne som oftest foran både analyseprogrammer og kontrollørene, noe som førte til at testingen fikk mindre effekt enn man håpet på. Grunnet misnøye med antidopingarbeidet til IOC og de internasjonale særforbundene fra både myndigheter og idretten selv, så man behovet for et uavhengig kontrollorgan som hadde som hovedoppgave å ta opp kampen mot doping. Dette førte til opprettelsen av World Anti Doping Agency (WADA) i 1999.¹⁸

¹³ Drange (2017) s. 44-45

¹⁴ IAAF (2017)

¹⁵ Drange (2017) s. 9

¹⁶ Bryhn (2013)

¹⁷ Drange (2017) s. 62

¹⁸ Bryhn (2013)

I Norge startet antidopingarbeidet i NIF på 1970-tallet, og i 1978 ble det gjennomført dopingkontroller for anabole steroider.¹⁹ Etter det internasjonale fokuset på uavhengighet, ble Anti-doping Norge (ADNO) stiftet i 2003. Sammen med NIF har ADNO ansvaret for antidopingarbeidet innen den organiserte idretten i Norge.²⁰

1.6 Fremstillingen videre

Over har det blitt presentert hva oppgaven skal omhandle. I kapittel 2 beskrives idrettens organisering og regelverk. Idrettens oppbygning er kompleks, og jeg vil derfor kun presentere aktørene som er relevante i behandlingen av dopingsaker. I kapittel 3 skal jeg se på hva som menes med rettssikkerhet i dopingsaker og hvilke krav det bør stilles til rettssikkerheten for utøver i behandlingen av dopingsaker. Det skal kartlegges hvilke rettssikkerhetsregler som finnes i nasjonal rett, i internasjonal rett og i idrettens rettssystem, og hvilke av disse jeg mener bør få anvendelse i behandlingen av en dopingsak i idretten.

Rettssikkerhetsreglene tas med videre til kapittel 4, 5 og 6, der jeg skal se på hvordan, og i hvilken grad, saksbehandlingen av dopingsaker i henholdsvis Norge, FIS og ankeinstansen CAS ivaretar disse. I kapittel 7 skal jeg konkludere i spørsmålet om norske toppidrettsutøvere er sikret en like rettssikker behandling uavhengig av hvor de avlegger sin positive prøve. Deretter skal jeg vurdere hvor godt CAS fungerer som en «idrettens høyesterett». Til slutt skal jeg vurdere om det finnes grep som kan bidra til at utøvernes rettssikkerhet blir bedre ivaretatt i saksbehandlingen av dopingsaker i fremtiden.

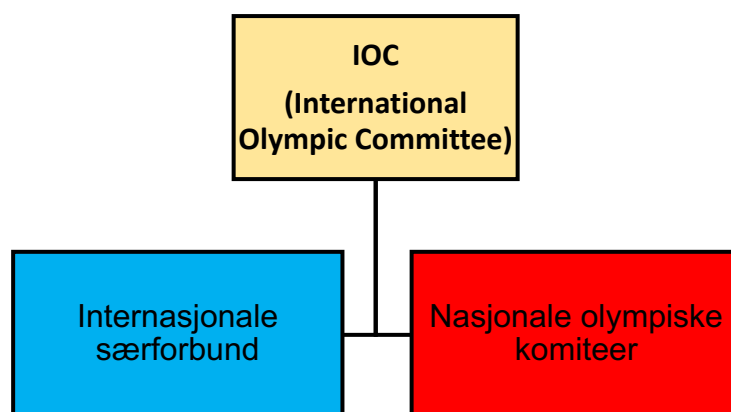
¹⁹ Thune (2012) s. 250

²⁰ Thune (2012) s. 251

2 Idrettens organisering og regelverk

Idrettens betydning og fotfeste varierer i ulike deler av verden, noe som har ført til at idretten har vokst frem og blitt organisert forskjellig i ulike land. En av idrettens største utfordringer når det kommer til antidopingarbeid er nettopp dette; ulik organisatorisk struktur og varierende grad av støtte fra myndighetene. Det å få på plass internasjonale paraplyorganisasjoner, internasjonale regelverk, internasjonale standarder og organisasjoner som kan samhandle på internasjonalt nivå, har derfor vært et prioritert arbeid de siste tjue årene.

2.1 Internasjonal organisering av idretten

Utsnitt av den internasjonale organiseringen av idretten.

2.1.1 IOC

IOC (The International Olympic Committee) ble opprettet i 1894 av Pierre de Coubertin, og organisasjonen fikk ansvaret for å arrangere de olympiske lekene og organisere den olympiske bevegelsen.²¹ I dag er formålet med organisasjonen det samme, men ansvarsområdene er utvidet til antidopingarbeid og til å promotere fair play og etikk i idretten. De internasjonale særforbundene og de nasjonale olympiske komiteene er underlagt IOC.

De grunnleggende regler for IOC finner man i IOCs Charter (The Olympic Charter). IOC har satt flere vilkår for deltakelse i de olympiske leker, og ett av disse er at landet har en nasjonal olympisk komité (NOC - National Olympic Committee). Den nasjonale olympiske komiteen skal utvikle, fronte og beskytte den olympiske bevegelsen i sitt land.

²¹ IOC (a) (2017)

2.1.2 Internasjonale særforbund

De internasjonale særforbundene er ikke-statlige organisasjoner anerkjent av IOC, som har det internasjonale ansvaret for en eller flere idretter. Det er de internasjonale særforbundene som er den høyeste myndigheten for sin idrett internasjonalt, og som har ansvar for å organisere denne.²² Dette innebærer også et ansvar for å teste utøvere som deltar på arrangementer i regi av særforbundet. Både størrelse og oppbygning av særforbundene varierer avhengig av den enkelte idretts omfang og økonomi.

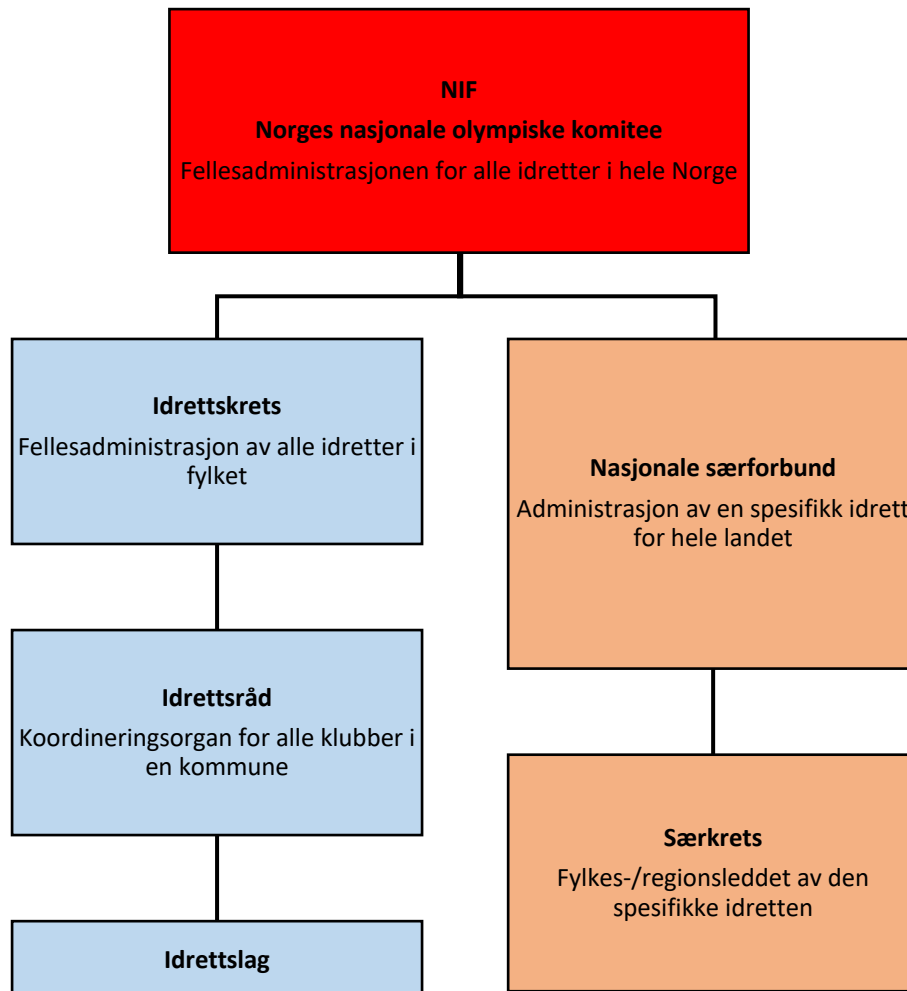
Eksempler på store internasjonale særforbund er IAAF (Det internasjonale friidrettsforbundet), FIFA (Det internasjonale fotballforbundet), UCI (Det internasjonale sykkelforbundet) og FIS (Det internasjonale skiforbundet). Dopingproblematikken er adressert på ulike måter i de ulike forbundene. I den internasjonale sykkelsporten har man for eksempel valgt å legge alt anti-dopingarbeidet til CADF (The Cycling Anti-Doping Foundation). Organisasjonen ble opprettet i 2008, og siden 2013 har CADF vært helt uavhengige av UCI.²³

²² IOC (b) (2017)

²³ CADF (2018)

2.2 Nasjonal organisering av idretten

På nasjonalt nivå er idretten bygget opp ulikt fra land til land, men uavhengigheten fra statene er gjennomgående. I det følgende skal den nasjonale organiseringen presenteres med et hovedfokus på hvordan idretten er organisert i Norge.

Illustrasjon av idrettens oppbygning i Norge. Laget ved bruk av NIFs oversikt over idrettens oppbygning.²⁴

2.2.1 Nasjonale myndigheter

Idretten skal være fri for statlig påvirkning og alle utøvere skal kunne delta på like vilkår uavhengig av hvilket land de kommer fra. Idretten er derfor i de fleste land uavhengig av staten og påtaler selv utøvere for brudd på dopingbestemmelsene. I enkelte land påtales dopingsakene i tillegg som straffesaker.

²⁴ NIF (a) (2017)

2.2.2 Nasjonale olympiske komiteer

Nasjonale olympiske komiteer (NOC) er underlagt IOCs kontroll og komiteens eksistens er ett av flere vilkår for at nasjonen skal kunne delta i OL. Formålet med disse komiteene er å organisere nasjonens olympiske deltakere og å utvikle den olympiske bevegelsen i sine respektive land. Det er i dag 206 nasjonale olympiske komiteer, og IOC kan suspendere komiteer dersom de ikke opptrer i tråd med IOCs regelverk.²⁵

IOC utpeker selv sin representant til de nasjonale olympiske komiteene, og forutsetter at denne representanten er medlem av styret for den nasjonale olympiske komiteen.²⁶

Den nasjonale olympiske komite i Norge er NIF (Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite). NIF er en paraplyorganisasjon for idretten i Norge og skiller seg ut internasjonalt, da de fleste nasjoner har flere parallelle idrettsorganisasjoner på nasjonalt nivå. Det følger av NIFs lov §§ 1-1 og 1-2 at NIF er en frivillig, partipolitisk nøytral og uavhengig fellesorganisasjon for idretten i Norge.²⁷ Hvert fjerde år holdes Idrettstinget, som er NIFs høyeste myndighet.²⁸

NIF består av 54 nasjonale særforbund og over 12 000 idrettslag.²⁹ Det følger av NIFs lov § 10-1 at et idrettslag er selveiende og frittstående lag med utelukkende personlige medlemmer. I de 12 000 idrettslagene underlagt NIF er det totalt 2 100 000 medlemskap, men én og samme person kan ha medlemskap i flere idretter. Antallet personlige medlemmer er omtrent 1,3 millioner.³⁰

2.2.3 Nasjonale særforbund

De nasjonale særforbundene har det nasjonale ansvaret for sin aktivitet og er et overordnet organ for de nasjonale idrettslagene som driver med aktiviteten. Særforbundet er blant annet ansvarlige for å følge opp sine utøvere, velge ut og følge opp landslag, arrangere nasjonale mesterskap og konkurranser på nasjonalt nivå. I Norge må de nasjonale særforbundene søke medlemskap i NIF. For å få en slik søknad innvilget må en rekke vilkår være oppfylt, blant annet må aktiviteten falle innenfor definisjonen av idrett, som definert i NIFs lov. I tillegg til å være

²⁵ IOC (c) (2017)

²⁶ Tronvik (2012) s. 47

²⁷ Norges idrettsforbund (NIF). (2015) *Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komités lov (NIFs lov)*

²⁸ NIF (a) (2017)

²⁹ NIF (a) (2017)

³⁰ Thune (2018)

medlem av NIF, er de nasjonale særforbundene også medlemmer i sitt respektive internasjonale særforbund.³¹

2.3 Antidopingorganisasjoner

Etter flere store dopingskandaler, som for eksempel den statlig finansierte doping i DDR på 70- og 80-tallet og en stor dopingsak under Tour de France i 1998, ble det klart at doping innen idretten hadde utviklet seg til et internasjonalt problem.³² Det var ikke bare snakk om enkeltidretter eller enkelte nasjoner. Doping var nå blitt et stort problem på tvers av idretter og landegrensener.

Etter dette så man at IOC og særforbund kunne tape sponsorer, samarbeidspartnere og tilhengere ved å avdekke doping hos sine egne utøvere. Man var redde for at denne frykten ville gjøre at særforbund og IOC lot være å legge ned et ærlig arbeid i kampen mot doping, og i verste fall bidra til å skjule doping. Mange uttrykte også bekymring for at både IOC og de internasjonale særforbundene hadde for stor egeninteresse i at utøvere gjorde det bra til at de ville prioritere å bekjempe doping. Flere mente derfor at det ikke var nok å ha doping som et eget «program» hos IOC og særforbundene. Dette førte til at man på slutten av 1900-tallet så et behov for uavhengige antidopingorganisasjoner, uten økonomiske eller statlige interesser, organisasjoner som hadde som eneste formål å bekjempe doping i idretten.

2.3.1 WADA

I kjølvannet av Tour de France-saken i 1998 ønsket IOC å styrke sin egen posisjon og troverdighet i kampen mot doping i idretten. De ville derfor opprette en olympisk antidopingorganisasjon. Flere nasjonale myndigheter mente imidlertid at IOC ikke burde ha så stor innflytelse og kontroll over antidopingarbeidet. De ønsket heller en uavhengig organisasjon som jobbet målrettet mot doping i idretten. Som et resultat av Lausanne-erklæringen av 4. februar 1999³³ ble World Anti-Doping Agency (WADA) stiftet av flere nasjonale myndigheter og IOC i november 1999.³⁴

WADA er en privatrettslig stiftelse som er underlagt sveitsisk lovgiving og har hovedsete i Canada. WADAs oppgave som internasjonal og uavhengig antidopingorganisasjon er å fremme og koordinere kampen mot doping i idretten.

³¹ NIF (a) (2017)

³² Aftenposten (2013)

³³ Lausanne-erklæringen om doping i idretten

³⁴ WADA (a) (2017)

Organisasjonen fungerer som et tilsynsorgan og gjennom sitt system, overvåker WADA at de ulike aktørene innen antidopingarbeidet opererer i henhold til WADAs regelverk, WADA-koden (WADC).^{35 36}

Til tross for at flere nasjoner ønsket seg en antidopingorganisasjon helt uavhengig av IOC, er halvparten av styreplassene i WADA holdt av til IOC-medlemmer, og de resterende plassene er tildelt myndighetene.³⁷ Finansieringen av WADA er også fordelt likt mellom myndighetene i medlemslandene og IOC.³⁸

2.3.2 Nasjonale antidopingorganisasjoner

Nasjonale antidopingorganisasjoner (NADO – National Anti Doping Organizations) er statlig-støttede organisasjoner som er ansvarlige for testingen av landets utøvere både i og utenfor konkurranse. Videre er de også ansvarlige for testingen av utenlandske utøvere som konkurrerer i landet, oppfølging av brudd på dopingbestemmelsene og utdanning innenfor antidopingfeltet.³⁹

For å kunne fungere som NADO må antidopingorganisasjonen oppfylle en rekke krav som følger av WADC. WADA overvåker fortløpende arbeidet til NADO-ene for å forsikre seg om at de opererer i tråd med WADC. Det er et grunnleggende krav at NADO-er godtar, implementerer og anvender WADC.

NADO i Norge er Antidoping Norge (ADNO). Den uavhengige stiftelsen ADNO ble etablert i 2003 av Kultur- og kirkedepartementet og NIF.⁴⁰ Bakgrunnen for opprettelsen av stiftelsen var at man ønsket å sikre at kontroll- og påtalevirksomheten skulle gjennomføres uavhengig av både NIF og den norske staten.

Ikke alle land har et eget NADO. Det er for eksempel ikke alle myndigheter som ønsker å prioritere eller har økonomi til å finansiere en NADO. Dette er noe av bakgrunnen for at WADA har opprettet regionale antidopingbyråer (RADO-er). RADO-ene skal hjelpe ressursfattige land uten nasjonale antidopingorganisasjoner med å utvikle antidopingprogrammer som er i samsvar med WADC.⁴¹

³⁵ WADA (d) (2018)

³⁶ World Anti Doping Organization (WADA). (2015) *World Anti Doping Code (WADC)*

³⁷ WADA (e) (2018)

³⁸ WADA (f) (2018)

³⁹ WADA (c) (2017)

⁴⁰ Thune (2012) s. 251

⁴¹ WADA (b) (2017)

2.4 Idrettens selvdømme

Med selvdømme menes at en forening selv behandler og løser rettslige tvister knyttet til medlemmers foreningsaktiviteter med endelig virkning. Staten kan straffe sine borgere i kraft av statens «høyhetsrett», altså statens rett til å bestemme over sine borgere uten deres samtykke. I idretten er det selvdømmeprinsippet, og medlemmenes aksept av dette, som er grunnlaget for at idretten kan ilegge sine medlemmer straff i idrettens egne domstoler. Idrettens selvdømme strekker seg derfor bare til idrettens medlemmer. Når man snakker om straff ilagt av idrettens organer, er dette altså en foreningsrettslig reaksjon.⁴²

Hjemmelen for idrettens selvdømme i Norge finner man i NIFs lov § 1-4 som bestemmer at «... tvister med tilknytning til NIF og underliggende organisasjonsledd skal så langt det er mulig med endelig virkning løses innen organisasjonens styrende og dømmende organer ...».⁴³

Idrettens formelle straffegrunnlag er den avtale utøver frivillig har inngått med idretten for eksempel ved innmelding i en klubb eller på deltakelse på et arrangement i regi av NIF.⁴⁴ Denne avtalen innebærer blant annet at utøveren fraskriver seg retten til å kreve sin konflikt løst i de alminnelige domstolene. Dette betyr at utøvere som har underlagt seg NIFs lov godtar at et brudd på idrettens antidopingbestemmelser skal løses med endelig virkning innenfor NIFs egne organer, med en prosess som er i henhold til NIFs lov. Idrettens selvdømme i Norge strekker seg bare til medlemmer av NIF eller andre som underlegger seg NIFs lov.

Det følger av langvarig domspraksis at de alminnelige domstolene ikke avskåret fra å prøve disse avgjørelsene. Av domspraksisen følger det at selvdømmevedtak kan bringes inn for de alminnelige domstolene, i likhet med forvaltningsvedtak, men at prøvingsadgangen er begrenset.⁴⁵ Omfanget av denne prøvingsadgangen vil ikke bli nærmere behandlet i denne oppgaven.

2.5 Regelverk

Som avklart i punkt 2.3, er norske utøvere underlagt idrettens regelverk gjennom avtale. Idrettens organisasjoner har ulike regelverk og det er ikke alle regelverk som gjelder for alle utøvere til enhver tid eller i alle konkurranser. Hvilke(t) regelverk utøveren er underlagt vil for eksempel avhenge av hvilket arrangement de deltar på eller hvilken idrett de driver med. Under presenteres de regelverk i idretten som vil kunne ha betydning for saksbehandlingen av dopingsaker for norske toppidrettsutøvere.

⁴² Bornø (2012) s. 195-196

⁴³ Andorsen (2012) s. 277

⁴⁴ Thune (2012) s. 232

⁴⁵ Andorsen (2012) s. 288

2.5.1 WADA-koden (WADC)

Før 2004 opererte både særforbund og land med ulike dopingbestemmelser. Idrettens forskjellige regelverk var et fragmentert system og dopingbestemmelsene var ikke harmonisert. WADA, IOC, internasjonale særforbund og nasjonale myndigheter gikk sammen for å lage et internasjonalt antidopingregelverk. Dette regelverket ble kalt WADA-koden (WADC) og trådte i kraft 1. januar 2004.⁴⁶ Formålet med WADC var å harmonisere antidopingregelverk, slik at utøvere kan forholde seg til det samme regelverket uavhengig av hvilken idrett de driver med eller hvilket land de kommer fra.

WADA har ikke jurisdiksjon til å kreve at stater gjennomfører WADC i statens idrettslige lovverk, men mange nasjoner har underskrevet konvensjoner der de forplikter seg til å implementere og gjennomføre WADC. I forkant av OL i Athen i 2004 satt IOC nasjonens gjennomføring av WADC som et vilkår for deltakelse i OL. Dette førte til at langt flere nasjoner gjennomførte bestemmelsene i idrettens regelverk.

WADC gjelder store deler av idretten, og mer enn 660 idrettsorganisasjoner er i dag underlagt regelverket. Regelverket fungerer som et modellregelverk, og bestemmelsene i WADC vil supplere og alltid gå foran idrettsorganisasjonens egne bestemmelser dersom det foreligger motstrid. I tillegg til å være et regelverk, inneholder også WADC en rekke internasjonale standarder for blant annet dopingkontroll, analyser, medisinske fritak og håndtering av dopingsaker.

WADAs dopingliste omfatter alle forbudte stoffer og metoder i idretten. Tilstedeværelse av et stoff eller bruk av en metode som står på WADAs dopingliste, vil kunne være et brudd på dopingbestemmelsene og føre til opprettelsen av en dopingsak. WADA er ansvarlig for dopinglisten og reviderer den årlig.

I Norge er det NIF som har fulgt opp implementeringen av WADC i NIFs lov og det følger av NIFs lov § 12-1 (5) at dopingbestemmelsene i NIFs lov skal være i samsvar med WADC og de internasjonale standardene gitt av WADA.

2.5.2 Internasjonale særforbunds regelverk

Internasjonale særforbund har et eget regelverk som gjelder for idrettens internasjonale arrangementer og konkurranser.⁴⁷ De internasjonale særforbundene plikter å ha dopingbestemmelser

⁴⁶ WADA (d) (2018)

⁴⁷ ADNO (a) (2017)

som er i tråd med WADC. For at de internasjonale særforbundene skal bli anerkjent av IOC, slik at idretten kan delta i OL, må regelverket også være i tråd med The Olympic Charter.⁴⁸

2.5.3 NIFs lov

NIF har med hjemmel i foreningsfriheten utarbeidet et sett vedtekter som fungerer som et lovverk for idretten. Vedtektene blir kalt NIFs lov.⁴⁹ Alle organisasjonsledd og all aktivitet organisert under NIF blir regulert av NIFs lov, jf. NIFs lov § 1-1 (4). Alle idrettsutøvere tilknyttet NIF må følge NIFs bestemmelser om doping, som er i samsvar med WADC.

2.5.4 Nasjonale særforbunds egne bestemmelser

I Norge kan nasjonale særforbund ikke kan ha egne dopingbestemmelser, jf. NIFs lov § 12-1 (7). Videre følger det av bestemmelsen at dersom et internasjonalt særforbund delegerer myndighet til behandling av dopingsaker til et nasjonalt særforbund, vil det nasjonale særforbundet måtte behandle disse sakene i henhold til NIFs dopingbestemmelser.

2.6 Idrettens domsorganer

For å kunne behandle en dopingsak må man etter WADC art. 8.1 ha på plass et dømmende organ som oppfyller og handler i tråd med vilkårene i WADC art. 8. Nedenfor følger en oversikt over de ulike domsorganene som avsier dom i dopingsaker. Disse er organisert på ulike måte. Senere i oppgaven skal saksbehandlingen i disse domsorganene vurderes opp mot rettsikkerhetsreglene som jeg mener bør gjelde for behandlingen av dopingsaker.

2.6.1 Nasjonale domsorganer

Da idretten i Norge bygger på prinsippet om selvdømme, jf. NIFs lov § 1-4, er det idrettens egne domsorganer som avsier dom i dopingsaker. NIFs domsutvalg er førsteinstans for dopingsaker, jf. § 12-22. Appellutvalget er ankeinstansen, jf. § 12-25 (2), men WADA har muligheten til å anke dopingsaker direkte fra NIFs domsutvalg til CAS, jf. § 12-25 (2) bokstav b. NIFs domsutvalg og appellutvalg er ikke underlagt de styrende organers instruksjonsmyndighet og opererer således uavhengig av NIF, jf. § 4-6 (4).

Idrettstinget velger medlemmene til NIFs doms- og appellutvalg, jf. § 3-4 (1) bokstav p. Her er også organenes sammensetning presisert. NIFs domsutvalg skal bestå av en leder, nestleder og

⁴⁸ IOC (b) (2017)

⁴⁹ Norges idrettsforbund (NIF). (2015) *Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komités lov (NIFs lov)*

4 medlemmer og 2 varamedlemmer. Appellutvalget skal ha tilsvarende sammensetning, men uten varamedlemmene. I begge utvalgene skal både lederen og nestlederen være utdannet jurist med domstolserfaring, og av de andre medlemmene må halvparten være utdannet jurister.

I andre land er den nasjonale organiseringen av den dømmende makten i dopingsaker ulik. Man trenger ikke å se lenger enn til andre land i Skandinavia for å finne forskjeller. I Danmark utnevner Danmarks Idrettsforbund (DIF) et upartisk og uavhengig «Doping Hearing Panel» som dømmer i dopingsaker, mens det er Anti doping Danmark (ADD) som er utøverens motpart i saken og gjennomfører den innledende saksbehandlingen og etterforskningen.⁵⁰ Dette tilsvarer det norske systemet.

I Sverige derimot, er det den nasjonale antidopingorganisasjonen i Sverige, Riksidrottsförbundet (RF) sin egen Dopingnemnd som fungerer som førsteinstans for dopingsaker. Videre kan en avgjørelse herifra ankes inn til idrettens øverste domstol i Sverige, Riksidrettsnemnden (RIN), som er administrativt underlagt RF. Avgjørelsen vil deretter kunne ankes videre til CAS.⁵¹

2.6.2 Internasjonale særforbunds egne domsorganer

Størrelsen og ressursene til de ulike internasjonale særforbundene varierer etter omfanget og økonomien til idretten. Oppbygningen av domsorganene som avgjør dopingsaker varierer derfor også, noe som kan føre til spørsmål om domsorganenes uavhengighet og om kvaliteten på avgjørelsene er gode nok. For å forsøke å motvirke slike forskjeller, oppstiller WADC art.8 en rekke minstekrav som de dømmende organene til de internasjonale særforbundene må oppfylle.

Et eksempel på et internasjonalt forbund som har hatt stort fokus på antidopingarbeid og uavhengighet de siste årene, er det internasjonale sykkelforbundet (UCI). De har lagt alt antidopingarbeidet til The Cycling Anti-Doping Foundation (CADF). UCI har også opprettet et domsorganet UCI Anti Doping Tribunal. Tidligere var det de nasjonale særforbundene som håndterte dopingsakene, men etter opprettelsen av tribunalet håndteres alle dopingsaker innen sykkelsporten av dette. Domsorganet ble opprettet i 2015 og organet og dommerne er helt uavhengig av UCI, ved at de ikke kan instrueres og sikret selvstendig finansiering.^{52 53}

⁵⁰ Anti Doping Danmark (2015)

⁵¹ Riksidrottsförbundet (2018)

⁵² UCI (2018)

⁵³ CADF (2018)

2.6.3 The Court of Arbitration for Sport (CAS)

The Court of Arbitration for Sports (CAS) er en internasjonal voldgiftsdomstol som kun behandler saker innen idretten og omtales i mange sammenhenger som «idrettens høyesterett». Domstolen ble stiftet av IOC i 1983 etter et ønske om en uavhengig og overordnet domstol som var spesialisert innen idrettsrelaterte tvister. CAS ble offisielt opprettet i 1984, første sak ble behandlet i 1986 og første avgjørelse ble avsagt i 1987.⁵⁴

CAS er delt opp i fire «avdelinger»; en alminnelig voldgiftsdomstol som fungerer som førsteinstans, en voldgiftsdomstol for anker, en ad hoc voldgiftsdomstol og en avdeling for megling. CAS har avgjort over 5000 tvister siden den ble etablert. Avdelingen som behandler ankene er den avdelingen som behandler den største andelen av sakene i CAS, over 4000 ankesaker, og det er denne avdelingen jeg skal se nærmere på videre i oppgaven.^{55 56}

CAS har hovedsete i Lausanne med avdelinger i Sydney og New York.⁵⁷ Det er partene i saken som utpeker dommeren(e) fra en egen liste over dommere som er oppnevnt av The International Council of Arbitration for Sport (ICAS). Listen blir løpende oppdatert og per januar 2018 inneholder den 393 dommere.⁵⁸ ICAS er et uavhengig organ som legger til rette for virksomheten til CAS gjennom administrasjon og finansiering. Videre sikrer ICAS domsorganets uavhengighet og partenes rettigheter.⁵⁹

⁵⁴ CAS (b) (2018)

⁵⁵ CAS (d) (2018)

⁵⁶ CAS (c) (2016)

⁵⁷ CAS (d) (2018)

⁵⁸ CAS (f) (2018)

⁵⁹ CAS (e) (2018)

3 Hvilke krav bør stilles til rettssikkerheten for utøvere ved behandlingen av dopingsaker?

Dopingsaker blir håndtert av idretten etter idrettens egne regler, og en straff ilagt av idrettens organer er en foreningsrettslig reaksjon. Til tross for at dopingsakene blir behandlet etter idrettens regler, finnes det generelle rettssikkerhetsregler i både norske og internasjonale offentlige regelverk som vil kunne ha betydning for saksbehandlingen av dopingsaker. I dette kapitlet vil jeg søke å identifisere om det er rettssikkerhetsregler som bør få anvendelse, men som ikke ivaretas i gjeldende regler og praksis i idretten.

For å kunne si noe om hvilke krav som bør stilles til rettssikkerheten ved behandlingen av dopingsaker, skal jeg først kartlegge hvilke rettssikkerhetsregler samfunnet og idretten legger til grunn for saksbehandlingen. Dette skal gjøres ved å presentere de ulike regelverkene som har eller kan få betydning for saksbehandlingen. Deretter skal jeg i punkt 3.7 gjennomgå ulike rettssikkerhetsregler som vil kunne være relevante for saksbehandling av dopingsaker og slå fast om de bør anvendes i behandlingen av dopingsaker. Oversikten jeg kommer frem til i dette kapitlet skal brukes når jeg skal vurdere om, og i hvilken grad, utøveres rettssikkerhet er ivaretatt i saksbehandlingen av dopingsakene i ulike organer er i dag.

3.1 Rettssikkerhet i saksbehandlingen av dopingsaker

Begrepet *rettssikkerhet* har vært brukt mye i debattene rundt dopingsakene til de norske langrennsløperne Martin Johnsrud Sundby og Therese Johaug. Begrepet har vært brukt på ulike måter, uten at meningsinnholdet nødvendigvis er klarlagt eller sammenfallende i de ulike debattene. En tradisjonell forklaring av begrepet rettssikkerhet er at «... *ens rettsstilling skal trygges mot andre, herunder myndighetene. I et rettssamfunn skjer dette i alminnelighet ved at lovene håndheves ved myndighetenes hjelp, ved at tvister og anklager blir avgjort av egne organer med grunnleggende garantier for saksbehandlingen, og ved at lover ikke har tilbakevirkende kraft.*»⁶⁰

Under et foredrag om rettssikkerhet og offentlig forvaltning for Juristkongressen i 2016 fremholdt professor Erik Boe at begrepet rettssikkerhet er en grunnleggende rettsverdi som må ha stor plass i rettspleien. Videre sa han at begrepet har en kjerne, men at det har flytende randsoner. Denne kjernen består i et vern mot overgrep fra offentlig myndigheter ved at forvaltningen opptrer rettsriktig, at den unngår rettsuvisshet, at den opptrer betryggende og at den er kontrollbar. Dette gjør at den inngir tillit. Han avgrensar begrepet rettssikkerhet mot andre samfunnsverdier som blant annet effektivitet, rettferdighet, frihet og selvbestemmelsesrett.⁶¹

⁶⁰ Opsahl (1991) s. 36

⁶¹ Juristkontakt (2016)

Så hva menes egentlig med at utøvere skal ha rettssikkerhet i saksbehandlingen av en dopingsak? Rettssikkerhet under saksbehandlingen av en dopingsak innebærer, slik jeg ser det, at en utøver skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet fra idretten, at saksbehandlingen skal være forsvarlig og at det stilles krav til innholdet av avgjørelsene.⁶²

Med rettssikkerhet i denne oppgaven menes det at idretten har, og at idretten anvender, rettssikkerhetsregler som sikrer at man får en rettferdig rettergang som legger til rette for at man kommer frem til et materielt riktig resultat i dopingsakene. Man finner disse rettssikkerhetsreglene blant annet i menneskerettighetene, nasjonale lovverk, idrettens regelverk, ulovfestet rett og konvensjoner. Det er sentralt at idrettens rettssystem skaper forutberegnelighet for utøverne og at utøverne har muligheten til å få overprøvet avgjørelser avsagt av de ulike domsorganene.

I det følgende skal jeg kartlegge og vurdere hvilke rettssikkerhetsregler jeg mener bør anvendes under saksbehandlingen i en dopingsak for at den skal være forsvarlig og derved sikrer utøvers rettssikkerhet.

3.2 Norsk rett

I norsk rett finner vi en rekke saksbehandlingsregler og rettsprinsipper både i lovfestet og ulovfestet rett. Norsk rett skiller mellom sivile saker og straffesaker, ved at alle saker som ikke er straffesaker, regnes for å være sivile saker. I Norge har vi ingen felles lov for straff- og sivilprosess, slik de har blant annet i Sverige og Danmark. Dette medfører at Norge har ulike saksbehandlingsregler for sivile saker og for straffesaker. Bakgrunnen for at man har adskilte lover for straffe- og sivilprosessen, bunner ut i historiske forskjeller mellom de ulike prosessformene. En annen sentral faktor er at straffeprosessen skal ivareta en rekke andre hensyn enn de som skal ivaretas i sivilprosessen.

3.2.1 Lover

Som øverste normsett i det norske rettssystemet danner Grunnloven⁶³, sammen med konstitusjonell sedvanerett, Norges forfatningsrett. Grunnloven har høyest rang, noe som innebærer at andre lover må vike dersom de strider mot bestemmelser i Grunnloven. Tradisjonelt har Grunnloven hatt lite å si for prosessretten, spesielt sivilprosessen. Ved Grunnlovsreformen i 2014 ble det imidlertid lagt til et nytt kapittel om menneskerettigheter. En av de nye bestemmelsene, Grl. § 95, gir regler om domstolene og rettergangen. Bestemmelsen har sine røtter i EMK artikkel 6.⁶⁴ Grunnloven vil ikke få direkte anvendelse i dopingsakene, men den må antas å gi uttrykk

⁶² Bufdir (2018)

⁶³ Lov 17. mai 1814 (Grunnloven) [Grl.]

⁶⁴ Vangsnes (2015) s. 20

for grunnleggende og allment aksepterte normer for rettferdige prosesser, herunder også for saksbehandlingen av dopingsakene.

Tvisteloven⁶⁵ er den sentrale loven i sivilprosessen. Den gir de alminnelige reglene om behandlingen av de enkelte sakene i sivilprosessen, altså saksbehandlingsreglene som gjelder for den rettslige behandlingen av sivile saker. De administrative spørsmålene knyttet til domstolene blir løst i domstoloven⁶⁶, men domstoloven har også bestemmelser om habilitet for dommere, fristberegning og avvikling av rettsmøter. Straffeprosessloven⁶⁷ gir, som tvisteloven, de alminnelige regler for behandlingen av sakene, men i dette tilfellet straffesakene. Domstoloven får også anvendelse i straffeprosessen og søker også her å løse de administrative spørsmålene knyttet til domstolene.

I straffeprosessen og sivilprosessen finner man flere grunnleggende rettsprinsipper. Noen av disse har blitt utformet som lovfestede rettsregler, mens andre tjener som retningslinjer ved behandlingen av saker.⁶⁸ Eksempler på disse prinsippene er kontradiksjon, forsvarlig rettergang og offentlighet. Flere av disse prinsippene mener jeg bør få anvendelse under behandlingen av dopingsaker i idretten, og de er derfor inkludert i oversikten over rettssikkerhetsregler i punkt 3.7.

Det blir feil å si at prosessreglene i straffeprosessloven eller tvisteloven gjelder uten videre ved saksbehandlingen av dopingsaker, men det må være klart at de grunnleggende prinsipper som disse prosessordningene bygger på, må få betydning for idrettens saksbehandling av dopingsakene.⁶⁹

3.2.2 Ulovfestet foreningsrett

Foreningsfriheten er et tidligere ulovfestet, men anerkjent, prinsipp i norsk rett. Etter Grunnlovsendingene i 2014 lovfester nå Grl. § 101 en rett for enhver til å danne, slutte seg til og melde seg ut av foreninger. Da man i Norge ikke har en egen lov om foreninger, finnes det ingen legaldefinisjon av hva en forening er og heller ingen uttømmende regulering av foreningsrettslige forhold. Foreningsretten har heller ikke så mange skrevne rettskilder å støtte seg på, og den består i dag hovedsakelig av foreningenes vedtekter og de ulovfestede regler og

⁶⁵ Lov 17. juni 2005 (tvisteloven) [tv].]

⁶⁶ Lov 13. august 1915 (domstoloven) [dl.]

⁶⁷ Lov 22. mai 1981 (straffeprosessloven) [strpl.]

⁶⁸ Vangsnes (2015) s. 14

⁶⁹ Andorsen (2012) s. 279

prinsipper som kan utledes av rettspraksis og teori.^{70 71} En følge av beskjeden tilgang på positivt lovstoff og andre skrevne rettskildefaktorer, er at man i foreningsretten, i større grad enn på mange andre rettsområder, er henvist til å ta i betraktning ulike typer reelle hensyn i rettsanvendelsen.⁷²

I foreningsretten er det et krav om forsvarlig saksbehandling, som blant annet innebærer krav om hjemmel for inngrep, at bestemmelser ikke skal ha tilbakevirkende kraft, habilitet og likebehandling. Dette betyr at en utøver som er underlagt dopingbestemmelsene i NIF, enten direkte eller indirekte, har krav på at deres dopingsak blir behandlet forsvarlig.

Betydningen av foreningsrettslig rettspraksis skiller seg lite fra hva som ellers gjelder i rettskildeb Bruken. Det gjelder både for gjennomslagskraften av rettspraksis i kollisjon med andre kilder og rettspraksisens normskapende funksjon. Det foreligger imidlertid sparsomt med norske rettsavgjørelser om foreningsrettslige emner. Rent faktisk vil derfor slik rettspraksis ha en mer underordnet betydning enn det som er vanlig på andre rettsområder.⁷³

Foreningsretten vil få direkte anvendelse i idretten, og de ulovfestede foreningsrettslige prinsippene vil derfor gjelde for saksbehandlingen av dopingsaker.

3.3 Konvensjoner

Doping innen idretten har i flere år vært sett på som et internasjonalt problem, og myndigheter i flere land har de siste årene gått sammen for å styrke antidopingarbeidet. Konvensjonene er et sentralt virkemiddel for en slik styrking. En konvensjon er en avtale mellom to eller flere stater. Når man anvender eksempelvis nasjonal rett, må denne i Norge tolkes og praktiseres i lys av internasjonale normer som Norge er bundet av gjennom konvensjonene.⁷⁴

3.3.1 Antidopingkonvensjoner

Gjennom antidopingkonvensjonene avspeiles idrettens og konvensjonsstatenes ønske om å få bukt med doping innen idretten. I dag har vi to sentrale antidopingkonvensjoner.

⁷⁰ Idrettsjus (2018)

⁷¹ Woxholth (1999) s. 38

⁷² Woxholth (1999) s. 75

⁷³ Woxholth (1999) s. 75

⁷⁴ Bårdsen (2014) s. 595

Europarådets antidopingkonvensjon⁷⁵ trådte i kraft i 1990 og er per april 2018 ratifisert av 52 stater, inkludert Norge.⁷⁶ Konvensjonsstatene ønsker gjennom konvensjonen å utrydde misbruk av doping innen den organiserte idretten i Europa. Dette søker konvensjonen å oppnå ved å fremme en harmonisering av nasjonale og internasjonale tiltak gjennom forpliktelser til å følge nærmere angitte standarder og reguleringer. Disse forpliktelsene krever at konvensjonsstatene viser en politisk vilje til å bekjempe doping på en aktiv og koordinert måte – gjennom blant annet finansiering, implementering av WADC og opprettelse av uavhengige organer.⁷⁷ Det følger av konvensjonens artikkel 3 og 7 at konvensjonstatene er ansvarlige for å sikre at konvensjonens mål blir oppfylt, men at de kan støtte seg til både antidopingorganisasjoner, idrettsmyndigheter og idrettsorganisasjoner for gjennomføringen.

Da man så et behov for en konvensjon som også fikk anvendelse i land utenfor Europa, ble UNESCOs antidopingkonvensjon vedtatt den 19. oktober 2005.⁷⁸ UNESCO skal bidra til fred og sikkerhet ved å promotere samarbeid innen utdanning, forskning og kultur, herunder idretten, som spiller en viktig rolle blant annet når det gjelder å bidra til god folkehelse. Konvensjonen trådte i kraft i februar 2007 og per april 2018 har konvensjonen 187 medlemsland.⁷⁹

UNESCOs antidopingkonvensjon markerer et skille i antidopingarbeidet ved at dette var første gang myndigheter over hele verden gikk sammen for å gjøre antidopingregleverket til en del av internasjonal rett. Gjennom et juridisk rammeverk effektiviserer konvensjonen gjennomføringen av WADC. Konvensjonsstatene plikter å følge opp WADC og å tilrettelegge for bedre koordinering av dopingkontroll internasjonalt. Konvensjonen er viktig da den forplikter stater over hele verden til å bidra til å bekjempe doping i idretten.⁸⁰

3.4 Dopingsaker og menneskerettighetene

Menneskerettighetenes formål er å beskytte individer mot overgrep fra staten. Gjennom vedtaket av menneskerettsloven⁸¹ og vedtaket av det nye menneskerettighetskapittelet i Grunnloven i 2014, står menneskerettighetene sterkere i norsk rett enn noen gang før. Mennes-

⁷⁵ Europarådets antidopingkonvensjon

⁷⁶ Council of Europe (2018)

⁷⁷ Røkenes (2018)

⁷⁸ UNESCOs antidopingkonvensjon

⁷⁹ UNESCO (2018)

⁸⁰ ADNO (b) (2018)

⁸¹ Lov 21.mai 1999 (menneskerettsloven) [mrl.]

kerettsloven gjør fem internasjonale konvensjoner, blant dem den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK)⁸², til norsk lov og gir de fem konvensjonene forrang ved motstrid, jf. Grl. § 3.

Også innen idretten har menneskerettigheter blitt et aktuelt tema. For toppidrettsutøvere er idretten ikke bare en hobby, det er utøvernes jobb og inntektskilde. Dopingsaker, som kan medføre utestengelse fra idretten, kan derfor få alvorlige og inngripende konsekvenser for utøvere. Det er likevel uenighet i hvilken grad menneskerettighetene i EMK kommer til anvendelse i dopingsaker som behandles av idrettens organer.

3.4.1 Bør menneskerettighetene kunne få anvendelse i norske dopingsaker?

Tradisjonelt kommer ikke menneskerettighetene til anvendelse i saker mellom private parter, men bare i saker mellom en stat og dets borgere. I en dopingsak er det to private parter som står mot hverandre; en utøver og en idretts- eller antidopingorganisasjon.

Da Norge er konvensjonstat i EMK, er det norske myndigheter som formelt sett er ansvarlig for at konvensjonen etterlevs. Det er kun stater som kan dømmes for brudd på EMK, og staten er i all hovedsak kun ansvarlig for statens egne handlinger.⁸³ I enkelte spesielle tilfeller kan staten likevel også være ansvarlig for tredjeparters handlinger, gjennom det såkalte «drittwirkung-ansvaret». Dette ansvaret innebærer at staten vil kunne være ansvarlig for tredjeparters handlinger dersom tredjeparten har utført handlingen etter delegert myndighet fra staten. Bakgrunnen for «drittwirkung-ansvaret» er at staten ikke skal kunne fri seg fra sine forpliktelser til å følge menneskerettighetene ved å delegere bort statens oppgaver til private organisasjoner. Følgelig vil EMK kunne komme til anvendelse i dopingsaker dersom idretten i Norge har fått delegert myndighet fra staten til å behandle dopingsakene.⁸⁴

I likhet med blant annet Storbritannia, USA og Tyskland, er idretten i Norge organisert som private organisasjoner uten styring eller direkte delegert myndighet fra staten. Antidopingarbeidet i idretten har alltid vært idrettens egen oppgave, så lenge doping ikke er forbudt etter den sivile lovgivingen. Utgangspunktet vil derfor være at idretten i Norge ikke er bundet av EMK i saksbehandlingen av dopingsaker.

Men den norske stats sterke engasjement i antidopingarbeidet de siste årene har bidratt til spørsmål om idretten i Norge likevel er bundet av EMK i behandlingen av dopingsaker.⁸⁵ Gjennom

⁸² EMK

⁸³ Thune (2012) s. 388

⁸⁴ Thune (2012) s. 392-396

⁸⁵ Andorsen (2012) s. 287

internasjonale konvensjoner og samarbeid har Norge forpliktet seg til å gjennomføre WADC og til å ha et fungerende antidopingarbeid. For eksempel følger det av Europarådets antidopingkonvensjon art. 7 (2) bokstav d, at Norge forplikter seg til å oppfordre sine idrettsorganisasjoner til å klargjøre og harmonisere rettergangen ved å «... *applying agreed international principles of natural justice and ensuring respect for the fundamental rights of suspected sportsmen and sportswomen* ...». Disse oppgavene blir til daglig gjennomført av NIF og ADNO, men staten støtter NIF og ADNO med store økonomiske bidrag hvert år.

De senere årene har den norske stat valgt å bistå antidopingarbeidet med økonomiske midler. Det kan argumenteres for at dette statlige engasjementet innebærer at antidopingarbeidet i NIF og ADNO i realiteten utføres etter delegert myndighet fra den norske staten. Hvis dette er tilfellet, kan den norske stat være ansvarlig for at EMK etterleves også på antidopingområdet, herunder når behandlingen av dopingsaker skjer i idrettens organer.⁸⁶

Gjennom praksis fra EMD er det avklart at staters ansvar i enkelte tilfeller vil strekke seg til å omfatte også de avgjørelser et organ fatter innenfor idrettens selvdømme. I en avgjørelse fattet av menneskerettighetskommisjonen⁸⁷ i EMD i 1981 kom EMD til at staten var ansvarlig for å påse at regler fastsatt av en idrettsorganisasjon ikke strider mot EMK.⁸⁸ Dette gjaldt spesielt der det er adgang til å prøve reglene for en nasjonal domstol. I Norge foreligger det en slik adgang til domstolsprøving, men den er begrenset.⁸⁹

I Okeke-saken ble forholdet mellom NIFs lov og EMK behandlet. Aham Okeke, en norsk friidrettsutøver, ble dømt av NIFs domsutvalg for brudd på dopingbestemmelsene.⁹⁰ Han anket saken videre til NIFs appellutvalg. Parallelt var Okeke tiltalt i en sivil straffesak knyttet til de samme faktiske forholdene. Før saken kom opp for NIFs appellutvalg, ble Okeke frikjent i straffesaken.⁹¹ Til tross for frifinnelsen i straffesaken, opprettholdt appellutvalget domsutvalgets avgjørelse om å utestenge Okeke på livstid fra idretten.⁹² Okeke anket deretter saken inn for Idrettens Voldgiftsrett⁹³ da han mente at livstidsutestengelsen var et brudd på EMK art. 6 nr. 2 om uskyldighetspresumpsjonen. Idrettens Voldgiftsrett konkluderte med at NIF og de

⁸⁶ Thune (2012) s. 396

⁸⁷ *Menneskerettighetskommisjonen (European Commission of Human Rights)* er en tidligere kommisjon tilknyttet EMK som ble slått sammen med Menneskerettsdomstolen (EMD) i november 1998.

⁸⁸ X v. Netherlands (1981)

⁸⁹ Thune (2012) s. 388-389

⁹⁰ NIF v. Okeke (NIFs domsutvalg) (1998)

⁹¹ Okeke (Oslo Tingrett) (1999)

⁹² NIF v. Okeke (NIFs appellutvalg) (1999)

⁹³ *Idrettens Voldgiftsrett* er en tidligere voldgiftsdomstol som ble opprettet for å løse idrettsrelaterte tvister, voldgiftsdomstolen er nå avviklet.

dømmende organer NIF selv har opprettet, har akseptert at de grunnleggende rettssikkerhetsgarantiene i EMK skal gjelde for disse organenes behandling av dopingsakene, og at utestengelsen var et brudd på EMK art. 6 nr. 2.⁹⁴

I januar 2018 avsa EMD dom i en sak mellom Fédération Nationale des Syndicats Sportifs (FNASS) og andre mot Frankrike.⁹⁵ EMD slo fast i avgjørelsen at meldepliktsystemet ikke var i strid med EMK art. 8. Meldepliktsystemet innebærer at utvalgte toppidrettsutøvere må rapportere hvor de befinner seg til enhver tid, slik at antidopingorganisasjonene kan gjennomføre uanmeldte dopingkontroller. Til tross for at systemet innebærer et inngrep overfor utøvere, slo EMD fast at de offentlige interessene veier tyngre og således rettferdiggjør inngrepet. Som offentlige interesser viste de til at en endring eller fjerning av meldepliktsystemet ville øke faren for doping og dermed øke helserisikoen for utøvere. Videre ble det lagt vekt på at det foreligger internasjonal enighet om behovet for uanmeldte dopingkontroller. EMD tok ikke stilling til om EMK ville fått anvendelse, men avgjørelsen viser at EMD er åpen for å holde stater ansvarlige for etterlevelsen av menneskerettighetene innenfor antidopingområdet. Det er likevel viktig å merke seg at det franske antidopingbyrået, til forskjell fra NIF og ADNO i Norge, er direkte underlagt staten og ikke er en privat organisasjon.

Hvor langt statens ansvar strekker seg er således ikke avklart, og det vil bero på en rekke forhold. Men sett lys av disse avgjørelsene kan slås fast at staten teoretisk sett *kan* dømmes for brudd på EMK med bakgrunn i «drittwirkung-ansvaret», dersom idretten ikke sikrer at utøvers dopingsaker behandles i samsvar med rettssikkerhetsregler som følger av EMK.

Et annet moment som kan tale for at menneskerettighetene kan få anvendelse i dopingsaker, er at det kan følge av idrettens regelverk at det er forutsatt at menneskerettighetene må respekteres. Det kan enten følge direkte eller indirekte, eller via en tolkning av regelverket. Ett eksempel på at regelverket henviser til en menneskerettighet, er en kommentar til WADC art. 8, «*right to a fair hearing*», som henviser direkte til EMK art. 6 nr. 1.

Måten idrettens regelverk er utformet taler også for at menneskerettighetene skal få anvendelse. Domssystemet med sine saksbehandlingsregler og krav til faglige kompetente dommere gjør at man har et system som minner om et system basert på menneskerettighetene. Blant annet står det i WADC at «...*The Code has been drafted giving consideration to the principles of proportionality and human rights...*».⁹⁶ Videre står det at «...*These sport-specific rules and procedures, aimed at enforcing anti-doping rules in a global and harmonized way, are distinct in*

⁹⁴ Okeke (Idrettens voldgiftsrett) (2000)

⁹⁵ FNASS & Others v. France (2018)

⁹⁶ WADC s. 11

*nature from criminal and civil proceedings. They are not intended to be subject to or limited by any national requirements and legal standards applicable to such proceedings, although they are intended to be applied in a manner which respects the principles of proportionality and human rights...».*⁹⁷

Et annet argument for at menneskerettighetene bør få anvendelse i saksbehandlingen av dopingsakene, er at utøverne ikke har hatt noe annet valg enn å underlegge seg dopingbestemmelsene. Til forskjell fra de fleste andre institusjoner med selvdømme, har idretten en monopolsituasjon når det gjelder konkurranser og aktiviteter som organiseres i regi av foreningen. Frivillighetene ved avtaleinngåelsen med idretten blir ofte trukket frem som en begrunnelse for at EMK ikke kan komme til anvendelse i dopingsaker, da utøveren frivillig har valgt å melde seg inn og derved underkastet seg dopingbestemmelsene. Majoriteten av de utøverne som er medlemmer i NIF har idretten som en hobby. Men for en toppidrettsutøver er idretten ofte yrket og hele det økonomiske livsgrunnlaget deres. Dersom toppidrettsutøveren ikke melder seg inn i idretten, vil utøveren ikke ha muligheten til å konkurrere, altså utøve sitt yrke. Det blir da vanskelig å si at dette er en helt frivillig avtaleinngåelse, der det er rimelig å legge til grunn alminnelige prinsipper for avtaletolkning.⁹⁸

I tillegg har ikke utøvere store muligheter for påvirkning av dopingbestemmelsene, annet enn gjennom å utøve sine demokratiske rettigheter på Idrettstinget og i utøvers respektive særforbund. Styrkeforholdet mellom idretten og toppidrettsutøverne er således i en ubalanse. Dette kan få uheldige utfall dersom toppidrettsutøverne ikke har krav på de rettssikkerhetsgarantiene som følger av EMK under behandlingen av en dopingsak. Dette taler sterkt for at EMK bør få anvendelse.⁹⁹

Under et foredrag på UiO i januar 2018 sa professor Tarjei Bekkedal at han var skeptisk til om argumentet om ufrivillig avtaleinngåelse ville stått seg dersom saken kom opp for en sivil domstol. Han viste til at det vanligste for private parter er å anføre at selv om menneskerettighetene ikke retter seg mot andre private, vil domstolene være bundet til å anvende menneskerettighetene og dermed måtte tolke den saken som de står overfor i lys av menneskerettighetene. Bekkedal mente derfor at en utøver, i en viss utstrekning, ville kunne påberope seg at domstolen uansett er bundet av menneskerettighetene, da disse er universelle og tilkommer ethvert individ, selv om dopingsaken blir regnet som en privatrettslig tvist.¹⁰⁰

⁹⁷ WADC s. 17

⁹⁸ Thune (2012) s. 397

⁹⁹ Thune (2012) s. 397

¹⁰⁰ Bekkedal (2018)

Et eksempel fra mediejussen som omhandler forholdet mellom private parter, er Von Hannover-saken.¹⁰¹ Saken gjaldt prinsesse Caroline von Hannover og prins Ernst August von Hannover, som ikke ønsket at pressen skulle publisere flere bilder av dem. De mente at de tyske domstolene nektet å avsi en kjennelse som stoppet ytterligere publisering av bilder av dem, og at dette var et brudd på EMK art. 8. EMD kom til at nasjonale domstoler plikter å fortolke sine privatrettslige regler om forholdet mellom pressen og den omtalte i lys av menneskerettighetene. Plikten til å respektere menneskerettighetene hviler altså på den aktuelle domstolen og den må derfor fortolke et slikt privatrettslig regelverk i lys av menneskerettighetene. Denne avgjørelsen taler for at det samme også bør gjelde i behandlingen av dopingsaker.¹⁰²

Plikter idrettens domsorganer å anvende menneskerettighetene? Det er ikke lett å overprøve dersom for eksempel CAS sier at de ikke er bundet av dette.¹⁰³ Men man kan tenke seg at den enkelte dommer føler at dette er en del av dommergjerningen og at domstolen uansett er bundet av de fundamentale prinsippene menneskerettighetene innebærer. Bekkedal tror det er vanskelig for dommerne å fri seg fra «ryggmargfølelsen», særlig fordi systemet på så mange punkter er rigget for å respektere menneskerettighetene og har en type «menneskerettighetssjargong» på viktige punkter. Dette taler for at dommerne uansett vil lese idrettens regelverk med en tanke om at de grunnleggende menneskerettighetene uansett får anvendelse.¹⁰⁴

I en sak avgjort av CAS, AEK Athens & Slavia Prague mot UEFA, uttalte panelet i CAS at de var «... of the opinion that all sporting institutions, and in particular all international federations, must abide the general principles of law...».¹⁰⁵ Videre henviste panelet til CAS-saken FIN v. FINA¹⁰⁶, der panelet uttalte at «... it could intervene in the sanction imposed by the international swimming federation (FINA) if the rules adopted by the FINA Buerau are contrary to the general principles of law, if their application is arbitrary, or if the sanctions provided by the rules can be deemed excessive or unfair on their face...».¹⁰⁷ Disse avgjørelsene viser at CAS er av den oppfatning at de grunnleggende rettsprinsippene, herunder flere av menneskerettighetene, bør få anvendelse i behandlingen av en dopingsak.

Til forskjell fra de fleste andre foreninger, kan idretten gripe inn i toppidrettsutøveres rett til å utøve sitt yrke. Hvis en advokat eller en lege blir fratatt sin lisens, vil dette følge av et offentlig

¹⁰¹ Von Hannover v. Germany (no. 2) (2012)

¹⁰² Bekkedal (2018)

¹⁰³ Dette er et spørsmål som man kanskje vil kunne bringe inn for sveitsisk høyesterett.

¹⁰⁴ Bekkedal (2018)

¹⁰⁵ AEK Athens & Slavia Prague v UEFA (1999) s. 61, avsnitt 156

¹⁰⁶ FIN v. FINA (1997)

¹⁰⁷ AEK Athens & Slavia Prague v UEFA (1999) s. 61, avsnitt 156

vedtak, og her gjelder rettsvernet som menneskerettighetene gir.¹⁰⁸ Dette taler også for at EMK bør få anvendelse i dopingsaker.¹⁰⁹

Jeg mener menneskerettighetene kan få anvendelse i saksbehandlingen av dopingsakene på flere grunnlag. Det kan først og fremst følge av den norske statens politiske og økonomiske engasjement og involvering, som fører til at staten kan få et ansvar til å følge opp menneskerettighetene på antidopingarbeidet etter «drittwirkung-ansvaret». Praksis fra EMD viser at EMD kan være åpne for å holde stater ansvarlige for manglende etterlevelse av menneskerettighetene på antidopingområdet, noe som taler for at menneskerettighetene bør få anvendelse. Rettspraksis fra CAS og Okeke-saken taler også for dette. Videre viser også utformingen og oppbygningen av regelverk og konvensjoner at idretten og konvensjonsstatene ønsker at menneskerettighetene skal respekteres i antidopingarbeidet, herunder i saksbehandlingen av dopingsakene. Idrettens monopolsituasjon, graden av utøveres frivillighet i avtaleinngåelsen og utøveres begrensede muligheter til å påvirke regelverket, taler også for at menneskerettighetene bør få anvendelse. At menneskerettighetene får anvendelse i andre saker med tilsvarende inngripende tiltak, som for eksempel fratakelse av legelisenser, støtter også oppunder dette. Til slutt bør idrettens domsorganer og dommerne i disse organene føle seg bundet av menneskerettighetene, da de er universelle og tilkommer ethvert individ.

Samlet mener jeg derfor at menneskerettighetene bør få anvendelse i saksbehandlingen av norske dopingsaker.

3.4.2 Hvilke menneskerettigheter bør kunne få anvendelse i norske dopingsaker?

Selv om menneskerettighetene i prinsippet bør få anvendelse i norske dopingsaker, betyr ikke det nødvendigvis at alle bestemmelsene vil ha selvstendig betydning. Eksempelvis er legalitetsprinsippet etter min oppfatning ivaretatt i norsk internrett på en måte som gjør at EMK art. 7 ikke tilfører noe ytterligere vern. I det følgende skal jeg derfor se på de menneskerettighetene som vil kunne gi utøveren et bedre vern enn det som allerede følger av idrettens regler og norsk, sivil rett som kommer til anvendelse i dopingsaker.

I saksbehandlingen av dopingsaker er det først og fremst EMK art. 6 om rettfærdig rettergang som vil kunne gi norske toppidrettsutøvere et bedre vern. EMK art. 6 fastslår grunnleggende prinsipper i en rettsstat. Forholdet mellom idrettens dopingsaker og EMK art. 6 er ikke avklart av verken EMD, norske domstoler eller juridiske eksperter.

¹⁰⁸ NOU 2003: 15 s. 98

¹⁰⁹ Thune (2012) s. 399

EMK art. 6 nr. 1 slår fast at enhver har rett til «... *en rettferdig og offentlig rettergang innen rimelig tid ved en uavhengig og upartisk domstol opprettet ved lov ...*». Disse grunnleggende prinsippene for en rettferdig rettergang gjelder både i sivile saker og straffesaker. I EMK art. 6 nr. 2 og nr. 3 finner man de spesielle minimumsrettighetene som kun gjelder i straffesaker. Disse garantiene er mer omfattende enn de som gjelder for de sivile sakene, da straffesaker generelt er av en mer inngripende karakter.

I WADC er det i en kommentar til art. 8 (1) presisert at man finner de samme prinsippene i WADC art. 8 (1) som man gjør i EMK art. 6 nr. 1.¹¹⁰ Videre står det at formålet med bestemmelsen ikke er å supplere de ulike antidopingorganisasjonenes saksbehandlingsregler, men å forsikre at alle antidopingorganisasjoner har en saksbehandling av dopingsaker som er i tråd med prinsippene i EMK art. 6 nr. 1. Det må derfor anses som klart at EMK art. 6 nr. 1 får anvendelse ved behandlingen av dopingsaker.

EMK art. 6 nr. 2, som i utgangspunktet bare gjelder for straffesaker, inneholder prinsippet om uskyldspresumpsjonen. Dette prinsippet innebærer blant annet at enhver skal anses som uskyldig inntil skyldspørsmålet er avgjort for en domstol, og at en som er frifunnet ved dom ikke skal behandles som om han var skyldig. Uskyldspresumpsjonen anses som et grunnleggende prinsipp i strafferetten. Sett i lys av hvordan samfunnet ser på dopingsakene i dag, mener jeg at utøvere bør ha krav på å være vernet av dette prinsippet for å være sikret en mest mulig retts-sikker behandling av sin dopingsak. Likevel er ikke dopingsakene regnet for å være straffesaker, og utgangspunktet er derfor at uskyldspresumpsjonen ikke vil kunne komme direkte til anvendelse.

Okeke-saken viste likevel at EMK art. 6 nr. 2 vil kunne få anvendelse i dopingsaker. Idrettens Voldgiftsrett konkluderte med at NIF, og de dømmende organer NIF selv har opprettet, har akseptert at de grunnleggende rettssikkerhetsgarantiene i EMK skal gjelde for disse organenes behandling av dopingsakene. Og videre, at sanksjonene Okeke var ilagt måtte være å anse som straff etter EMK. Jeg mener at denne avgjørelsen var riktig og jeg tror at resultatet hadde blitt det samme i dag dersom en liknende sak hadde kommet opp for de sivile domstolene. Okeke-saken taler derfor for at EMK art. 6 nr. 2 bør få anvendelse i behandlingen av en dopingsak.

Jeg mener at EMK art. 6 nr. 2 må anses å være en grunnleggende rettssikkerhetsgaranti som idretten ikke bør kunne frata utøverne i saksbehandlingen av dopingsakene, og EMK art. 6 nr. 2 bør derfor kunne få anvendelse i dopingsaker.

¹¹⁰ WADC s. 57

I EMK art. 6 nr. 3 blir minsterettighetene til en person som er siktet for en straffbar handling listet opp. Blant annet har man krav på umiddelbar underrettelse om siktelsen, tid til å forberede sitt forsvar og vederlagsfri tolk. Dette er rettigheter som vil kunne være av stor betydning for en utøver under saksbehandlingen av en dopingsak, og det er rettigheter som ikke kan utledes av idrettens regler eller nasjonale regler som gjelder i saksbehandlingen av dopingsaker.

EMK art. 6 nr. 3 vil uansett få anvendelse i dopingsakene dersom dopingsakene faller inn under begrepet «criminal charge», («straffesiktelse» på norsk), slik det forstås i EMK art. 6 nr. 1. En dopingsak må med andre ord regnes som en straffesak for at en utøver skal være vernet av de spesielle strafferettslige rettighetene man finner i EMK art. 6 nr. 3.¹¹¹

Det er i dag uenighet i rettspraksis og juridisk teori om påtale i dopingsaker skal kunne regnes som en straffesak. I 2013 utarbeidet Jean-Paul Costa på forespørsel fra WADA en «*Legal Opinion*» om utkastet til WADC 2015¹¹². Her legger Costa til grunn at dopingsakene er sivile saker og at det derfor kun er EMK art. 6 nr. 1 som vil verne utøvere i dopingsaker.¹¹³

Professor Tarjei Bekkedal mener at det kan være vanskelig å hevde at menneskerettighetene som gjelder på det strafferettslige området vil få anvendelse i behandlingen av dopingsaker, da man vil måtte nærme seg disse sakene som en privatrettslig situasjon. Han gir uttrykk for at han mener at sanksjonene i en dopingsak ikke kan regnes som straff i offentligrettslig forstand, da sanksjonene ikke er vedtatt av offentlige organer. Reaksjoner på overtredelser etter idrettens dopingregler må derfor anses som privatrettslige sanksjoner. Dette underbygger han videre med at man ikke kan si at det er en grunnleggende menneskerettighet for utøvere å delta på idrettsarrangementer, og at det derved er en nødvendig realitet i avtalefriheten som ligger til grunn for at utøveren velger å underkaste seg idrettens dopingregler.¹¹⁴

Når EMD skal avgjøre om det foreligger en straffesak etter EMK art. 6, anvender de «*Engel-kriteriene*», som har sin opprinnelse fra EMD-dommen *Engel and others v. Netherlands*.¹¹⁵ Kriteriene er; 1) nasjonal klassifisering, 2) overtredelsens karakter og 3) sanksjonenes innhold og alvor. Engel-kriteriene er i utgangspunktet alternative kriterier, slik at det er tilstrekkelig at ett av de tre kriteriene er oppfylt for å anse dopingsak som en straffesak.¹¹⁶ Men en sak kan også ansees som en straffesak selv om ikke noen av de tre vilkårene anses oppfylt isolert sett. Kriteriene kan alternativt anses som oppfylt på kumulativt grunnlag, dersom det følger av en

¹¹¹ Thune (2012) s. 391

¹¹² WADC 2015 trådte i kraft den 01. januar 2015 og er per 2018 den gjeldende WADA-koden

¹¹³ Costa (2013)

¹¹⁴ Bekkedal (2018)

¹¹⁵ *Engel and others v. Netherlands* (1976)

¹¹⁶ NOU 2003: 15 s. 96

samlet helhetsvurdering av kriteriene. Vurderingen av om en dopingsak skal anses som straffesak etter EMK art. 6, må vurderes konkret for hver enkelt dopingsak.¹¹⁷ Jeg vil i det følgende gjennomgå de tre kriteriene og se hvordan disse stiller seg mot dopingsaker på et generelt grunnlag.

Det første kriteriet, *nasjonal klassifisering*, vil kunne være av stor betydning. Det følger av WADC at «...*These sport-specific rules and procedures, aimed at enforcing anti-doping rules in a global and harmonized way, are distinct in nature from criminal and civil proceedings...*».¹¹⁸ WADA har her gjort det klart at en dopingsak ikke skal regnes som en straffesak. Videre er ikke utestengelse fra idretten sett på som en straffesak etter norsk lov, men som en disiplinærsanksjon som blir ilagt av idrettens domsorganer. WADAs og Norges vurdering er imidlertid ikke avgjørende, da begrepet «straffesiktelse» skal tolkes autonomt.¹¹⁹ Men jeg mener likevel at det første kriteriet isolert sett ikke vil være oppfylt for dopingsaker.

Deretter skal jeg se på det andre kriteriet; *overtredelsens karakter*. Dersom overtredelsen må sies å være av strafferettslig karakter, vil dette kriteriet ofte være oppfylt. Det er også relevant om overtredelsen regnes som straffbar etter nasjonale bestemmelser.¹²⁰ Forholdet i en dopingsak vil ofte ha en strafferettslig karakter da flere av bruddene på dopingbestemmelsene nå også er straffbare etter norsk lov. For eksempel vil utøvers innførsel av anabole steroider til eget bruk være straffbart etter straffeloven §§ 234 og 235, og være et brudd på NIFs lov § 12-3 (1) bokstav f, tilsvarende WADC art. 2.7. Dette taler for at kriteriet om overtredelsens karakter vil kunne være oppfylt i flere dopingsaker.

Dersom bestemmelsene retter seg mot begrensede persongrupper eller søker å regulere et lukket rettsområde, taler dette for at dopingsaker ikke skal regnes som straffesaker.¹²¹ I en dom fra EMD, *Bendenoun v. Frankrike*, ble det lagt vekt på at bestemmelsene som ga grunnlag for sanksjonen ikke rettet seg mot en spesiell gruppe borgere, men mot alle borgere i deres egenskap av å være skattebetalere.¹²² Dette trakk i retning av det forelå en straffesiktelse. Dopingbestemmelsene må kunne sies å rette seg mot borgere i deres egenskap av å være medlemmer av idretten, og toppidrettsutøverne. Dette vil derfor tale for at en dopingsak ikke er en straffesak. Likevel kan det argumenteres at den organiserte idretten er så grunnleggende i det norske samfunn og at den omfatter en så stor del av befolkningen, slik at dopingsaker likevel bør være straffesaker. Dette har også en side til at avtaleinngåelsen ikke kan sies å være helt frivillig for

¹¹⁷ Thune (2012) s. 406

¹¹⁸ WADC s. 17

¹¹⁹ Thune (2012) s. 405

¹²⁰ NOU 2003: 15 s. 96

¹²¹ NOU 2003: 15 s. 96

¹²² *Bendenoun v. Frankrike* (1994)

toppidrettsutøvere, grunnet idrettens monopolsituasjon på organiserte konkurranser og treninger. Samlet mener jeg derfor at mye taler for at dette andre kriteriet vil kunne være oppfylt i dopingsaker.

Til slutt skal jeg se på det tredje kriteriet; *sanksjonens innhold og alvor*. Her er det avgjørende hva en sanksjon innebærer og hvor inngripende den er. En utøver vil ikke kunne bli sanksjonert med fengselsstraff, men en utøver vil kunne bli utestengt fra idretten og dermed i praksis få et yrkesforbud. Varigheten av en utestengelse etter et brudd på dopingbestemmelsene har som hovedregel økt fra 2 år til 4 år med WADC 2015. En utestengelse vil derfor i større grad enn tidligere kunne bidra til å avslutte idrettskarrierer. En slik økning av sanksjonen gjør dopingsakene mer alvorlige for utøvere. Potensielt kan utøver bli utestengt på livstid fra idretten og miste tidligere resultater og medaljer. Alvorlighetsgraden av sanksjonene for en toppidrettsutøver taler for at kriteriet normalt vil være oppfylt.

Man kan skille mellom konkurransebestemmelsene og dopingbestemmelsene i idretten ved å se på hva sanksjonen medfører. Et brudd på dopingbestemmelsene medfører som hovedregel fire års utestengelse.¹²³ Dette skiller seg klart fra idrettens konkurranseregler, som for eksempel kan være en to-minutters utvisning i en håndballkamp eller karantene for et mindre antall kamper. Det er derfor andre og mer tungtveiende hensyn som gjør seg gjeldende i en dopingsak, enn ved brudd på konkurransereglene. I NIFs lov er det derfor skilt mellom saksbehandlingsregler for brudd på konkurransereglene og for brudd på straffe- og dopingbestemmelsene.¹²⁴

Formålet med sanksjonen skal også vektlegges. Dersom formålet er pønalt og preventivt, vil dette tale for at det er snakk om en straffesak etter EMK art. 6.¹²⁵ En utestengelse av en toppidrettsutøver har et pønalt formål. I Okeke-saken fra Idrettens Voldgiftsdomstol ble det vektlagt at livstidsutestengelsen ble oppfattet som en straff både i idretten og av samfunnet. Dommen er snart 20 år gammel, men sett i lys av eksempelvis Johaug-saken, ser man at samfunnet og idretten oppfatter en utestengelse som en straff. Det at en utestengelses sees på som en straff av samfunnet, taler for at kriteriet normalt vil være oppfylt i dopingsaker. Videre må det være klart at dopingbestemmelsene er ment å ha en preventiv funksjon, noe som også er en del av bakgrunnen for økningen av utgangspunktet for en utestengelse fra 2 år til 4 år med WADC 2015.

Det at utøvere risikerer en alvorlig sanksjon, sett i kombinasjon med at formålet med sanksjonen er pønalt og preventivt, og at samfunnet anses dette som en straff, gjør at man kan konkludere med at det tredje kriteriet er oppfylt.

¹²³ WADC art. 10.3

¹²⁴ Thune (2012) s. 398

¹²⁵ NOU 2003: 15 s. 97

Selv om idretten klassifiserer dopingbestemmelsenes sanksjoner som disiplinærsanksjoner, vil ikke dette være avgjørende, da jeg mener at både det andre og tredje vilkåret vil være oppfylt på generelt grunnlag. En dopingsak vil etter dette kunne anses som en straffesak etter EMK art. 6.

Det er ikke avklart verken i domspraksis eller juridisk teori om EMK art. 6 nr. 3 får anvendelse i behandlingen av dopingsaker. Jeg mener at dopingsakene i dag blir oppfattet som straffesaker av samfunnet og at de behandles på en tilnærmet lik måte som straffesaker. Derfor vil det kunne være urimelig dersom norske toppidrettsutøvere ikke er vernet av disse rettssikkerhetsreglene i behandlingen av en dopingsak. EMK art. 6 nr. 3 bør således komme til anvendelse i behandlingen av dopingsaker.

3.5 Idrettens rettssikkerhetsregler

De fleste saksbehandlingsreglene og rettsprinsippene i idretten har sine røtter i den offentlige sivil- og straffeprosessteorien. Mange vil si at idrettens saksbehandling av dopingsaker i dag er en slags hybrid mellom sivil- og straffeprosess. Idrettens prosess har likheter med straffeprosessen ved at det er en anklageprosess. En anklageprosess er der det foreligger en strid mellom to parter, hvorav den ene parten påtaler den andre, mens dommeren(e) er en upartisk(e). Dommeren(e) tar ikke aktivt del i tvisten, men det er dommeren(e) som til slutt avgjør saken.¹²⁶

Anklager i dopingsaker er antidopingorganisasjoner (NADOer eller WADA) og/eller idrettsorganisasjoner (som IOC eller nasjonale/internasjonale særforbund). På den andre siden står en utøver som er påtalt for brudd på dopingbestemmelsene. En av årsakene til at man bruker en slik anklageprosess i idretten, er at dommeren får en mer objektiv stilling og at den påtalte utøveren får et bedre vern mot overgrep fra idretten.

Til forskjell fra straffesaker, har ikke staten noen egeninteresse i dopingsaker i idrettens organer. I idretten i Norge står tvisten mellom en privat organisasjon og utøver, altså to private parter, slik som i sivilprosessen. Likevel likner idrettens system på straffeprosessen, ved at man har en «sterkere» part som påtaler utøver for brudd på dopingbestemmelsene. Dette har få likheter med en alminnelig privatrettslig tvist der staten stiller domstolen til partenes disposisjon for å få avgjort saken.¹²⁷ Det er heller ikke valgfritt for en utøver å ta en dopingsak til NIFs domsutvalg. Utøveren har underlagt seg dopingregelverket og har derfor forpliktet seg til å ikke bryte dopingbestemmelsene, og til å undergå en behandling i idrettens domsorganer dersom disse bestemmelsene er brutt.

¹²⁶ Andenæs (2009) s. 31

¹²⁷ Andenæs (2009) s. 4

Samfunnets og utøvers behov for å få en dopingsak avgjort er mer sammenlignbart med behovet for å få en straffesak avgjort, da doping i idretten har stor interesse i samfunnet og dopingsakene er alvorlige for utøver. Og de siste årene har det også vært en utvikling i retning av at saksbehandlingen får stadig flere trekk fra straffeprosessen. Blant annet fungerer ADNO som påtalemyndighet ved at utøver blir påtalt av påtalenemnden i ADNO, noe som tilsvarer systemet i straffeprosessen. Med tanke på disse likhetene og ulikhetene, er det kanskje ikke så rart at idrettens prosess har blitt en slags hybrid mellom sivil- og straffeprosess.

I det følgende skal jeg presentere rettssikkerhetsreglene som de ulike organisasjonene i idretten anvender i saksbehandlingen av en dopingsak.

3.5.1 Nasjonale rettssikkerhetsregler

I Norge følger rettssikkerhetsreglene for dopingsaker av NIFs lov kapittel 12, uavhengig av hvilket domsorgan som behandler dopingsaken. Kapitlet inneholder en rekke bestemmelser som har til formål å ivareta den påtalte utøverens rettssikkerhet i en dopingsak. Man kan finne mange av de samme rettssikkerhetsreglene som i sivil- og straffeprosessen, og enkelte av bestemmelsene går også lengre i å sikre rettssikkerheten til utøvere enn bestemmelsene i WADC. I kapittel 4 skal jeg vurdere hvordan rettssikkerhetsreglene i Norge ivaretar den påtalte utøverens rettssikkerhet i behandlingen av en dopingsak.

3.5.2 Internasjonale særforbunds egne rettssikkerhetsregler

De internasjonale særforbundene kan ha egne regler for arrangementer og konkurranser, men de plikter til enhver tid å ha dopingbestemmelser som er i tråd med WADC. Likevel er ikke oppbygningen av de ulike domsorganene lik i de ulike internasjonale særforbundene, noe som fører til at saksbehandlingsreglene også vil variere noe. De internasjonale særforbundene har egne regelverk med både materielle og prosessuelle dopingbestemmelser. Eksempelvis er det FIS Anti-Doping Panel (FIS ADP) som behandler dopingsakene for utøvere som er tilknyttet FIS. Disse utøverne er underlagt FIS Anti Doping Rules (FIS ADR) og FIS ADP avgjør saken i henhold til disse bestemmelsene.¹²⁸ I kapittel 5 skal jeg vurdere hvordan saksbehandlingsreglene i FIS ADR ivaretar den påtalte utøverens rettssikkerhet i en dopingsak.

3.5.3 Rettssikkerhetsregler i WADC

WADC har som formål å harmonisere antidopingregler, herunder saksbehandlingsreglene i dopingsaker, slik at utøvere kan forholde seg til noenlunde de samme reglene uavhengig av hvem

¹²⁸ The Fédération Internationale de Ski (FIS). (2016) *FIS Anti-Doping rules (FIS ADR)*

som behandler dopingsaken deres. WADC inneholder derfor et sett med minimumssaksbehandlingsregler for dopingsaker, som mer enn 660 idrettsorganisasjoner i verden har forpliktet seg til å anvende.¹²⁹

3.5.4 Saksbehandlingsreglene i CAS-koden

Når ankeinstansen CAS skal behandle en dopingsak anvender de regelverkene som utøveren var bundet av på det tidspunktet den positive prøven ble avlagt. I tillegg anvender CAS sine egne saksbehandlingsregler i CAS-koden¹³⁰, som består av organisatoriske bestemmelser og prosedyreregler. I kapittel 6 skal jeg vurdere i hvilken grad rettssikkerhetsreglene som gjelder under behandlingen av en dopingsak i ankeorganet CAS ivaretar utøveres rettssikkerhet i en dopingsak.

3.6 Hvem skal behandle dopingsaken?

Før 2004 oppstod det situasjoner der det ble truffet en avgjørelse av både det internasjonale særforbundet og det nasjonale domsorganet i en og samme dopingsak, etter regelsett som ikke var harmonisert. WADC forhindrer nå slike konfliktsituasjoner ved å tydelig regulere hvem som skal behandle dopingsakene.¹³¹

Utgangspunktet i dag er at den organisasjonen som har tatt initiativet til en dopingkontroll er ansvarlig for oppfølgingen av prøveresultat, med mindre noe annet er avtalt mellom organisasjonene. Dette følger av WADC art. 7.1. Det innebærer for eksempel at dersom FIS har bedt ADNO gjennomføre en dopingkontroll, vil ansvaret for oppfølgingen av prøveresultatet ligge hos FIS. Uansett hvilken organisasjon som gjennomfører oppfølgingen av dopingsaken, må saksbehandlingen følge prinsippene som følger av WADC art. 8, jf. WADC art. 7.1.

Dersom det er uenighet mellom organisasjonene om hvem som skal følge opp saken, skal WADA avgjøre dette spørsmålet. Denne avgjørelsen kan ankes til CAS. Utøver har ingen innflytelse på hvem som skal behandle dopingsaken.

3.7 Hvilke rettssikkerhetsregler bør gjelde for behandlingen av dopingsaker?

Basert på de ulike reglene som er omtalt over, følger det under en oversikt over de rettssikkerhetsreglene jeg mener kan være aktuelle i saksbehandlingen av dopingsaker. Flere av disse

¹²⁹ WADA (d) (2018)

¹³⁰ Court of Arbitration for Sport (CAS). (2017) *Code of Sports-related Arbitration (CAS-koden)*.

¹³¹ Thune (2012) s. 271

rettssikkerhetsreglene har sin opprinnelse i sivil- og straffeprosessen. For hver rettssikkerhetsregel skal jeg vurdere om regelen bør få anvendelse i saksbehandlingen av dopingsaker.

I norsk rett gjelder det en overordnet norm om forsvarlig saksbehandling. Prinsippet krever at saksbehandlingsreglene må innrettes med henblikk på å nå et materielt riktig resultat.¹³² Dette har fått utslag i en rekke bestemmelser i sivil- og straffeprosessen som bestemmer hvordan saksbehandlingen skal foregå. I sivilprosessen følger prinsippet av tvisteloven § 1-1 (1), som sier at behandlingen skal være «*rettferdig*» og «*forsvarlig*». Utgangspunktet er at saksbehandlingen ikke er forsvarlig der en enkelt saksbehandlingsregel ikke er overholdt, men etter tvistelovens forarbeider kan man påberope seg at saksbehandlingen etter en totalvurdering ikke har vært forsvarlig, selv om ingen særskilt rettergangsbestemmelse er overtrådt.¹³³ På strafferettens område hender det at saksbehandlingen blir vurdert etter en ren forsvarlighetsnorm.¹³⁴

Kravet om en forsvarlig rettergang er gitt ytterligere tyngde gjennom vedtakelsen av Grl. § 95. Denne bestemmelsen regnes som en grunnlovfesting av det som fra før er gjeldende rett etter menneskerettsloven, jf. EMK art. 6 nr. 1.¹³⁵

I idretten henviser WADC art. 8, «*Right to a Fair Hearing and Notice of Hearing Decision*», direkte til EMK art. 6 nr. 1 ved å si at de samme internasjonalt anerkjente prinsippene man finner i EMK art. 6 nr. 1 også gjelder i idretten. Dette viser at rettergangsgarantiene som følger av EMK art. 6 nr. 1 skal få anvendelse for behandlingen av dopingsaker. Det følger videre av WADC art. 7.1 at uansett hvilken organisasjon som følger opp dopingsaken, så må saksbehandlingen følge de prinsipper som følger av WADC art. 8. Det må etter dette være klart at kravet om en forsvarlig saksbehandling bør gjelde i behandlingen av dopingsaker, da det er henvist direkte til EMK art. 6 nr. 1 i idrettens regelverk, og da dette uansett er en overordnet generell norm for saksbehandling.

3.7.1 Legalitetsprinsippet

Legalitetsprinsippet er et grunnleggende prinsipp som innebærer at staten ikke kan gjøre inngrep i borgernes rettsstilling uten hjemmel i lov, og et forbud mot tilbakevirkende straffelover. Videre skal det fremgå av lov hva som er straffbart, noe som skal gi borgere forutsigbarhet når det kommer til hvilke handlinger som kan medføre straffeansvar. Dette er ett av de viktigste rettsprinsippene i Norge. Prinsippet er beskyttet av EMK art. 7, men denne har liten selvstendig betydning i Norge, da prinsippet er forankret i Grl. §§ 96, 97, 98 og 113.

¹³² Vangsnes (2015) s. 21

¹³³ Vangsnes (2015) s. 19-20

¹³⁴ Vangsnes (2015) s. 21

¹³⁵ Vangsnes (2015) s. 20

Mens staten i kraft av sin høyhetsrett har rettslig grunnlag for å gripe inn overfor sine borgere, er idrettens selvdømme i dopingsakene basert på at utøvere inngår en avtale om deltakelse og at de således selv underlegger seg dopingbestemmelsene. Dette innebærer at legalitetsprinsippet i utgangspunktet ikke gjelder på samme måte for idrettens dopingbestemmelser. I en dopingsak påtales en utøver for brudd på bestemmelser fastsatt av idretten, og idretten kan gjøre inngrep i utøveres rettsstilling. Denne likheten mellom straffesaker og dopingsaker taler for at legalitetsprinsippet likevel bør gjelde tilsvarende for behandlingen av dopingsakene i idrettens organer.

I saken AEK Athens og Slavia Prague mot UEFA fra 1999 gjorde CAS det klart at «... *the general principles of law...*», herunder legalitetsprinsippet, må få anvendelse i idrettens rettsapparater.¹³⁶ Legalitetsprinsippet innebærer for det første at «...*rules must be construed and applied consistently with their own terms and on the basis that there can be no sanction without law or rule providing for it...*», og for det andre at «...*the rules and how they can be applied must be clear and capable of being predicted at the time of the events in question. In general, rules cannot be construed as allowing retrospective application, or be applied retrospectively...*».¹³⁷

For en toppidrettsutøver er det svært viktig å kunne forutse sin rettsstilling. Siden det finnes mange stoffer og metoder som kan føre til brudd på dopingbestemmelsene, må det være tydelig for en utøver hva hun eller han må foreta seg for å handle innenfor bestemmelsenes grenser. Dette er søkt ivaretatt ved at alle stoffer og metoder som er ulovlige fremkommer av WADAs dopingliste, som er tilgjengelig for alle utøvere. Utøvere kan bare sanksjoneres dersom de bruker noen av disse.

Forbudet mot tilbakevirkende lover er nå lovfestet i WADC art. 25.2, og WADC åpner ikke for å straffe en utøver uten at det foreligger brudd på en eller flere bestemmelser som var gjeldende på tidspunktet handlingen ble utført. Prinsippet følger også av de ulovfestede foreningsrettslige prinsipper som må gjelde for behandlingen av dopingsaker. Jeg mener at legalitetsprinsippet i sin helhet bør få anvendelse i saksbehandlingen av dopingsaker.

3.7.2 Selvinkrimineringsprinsippet

I straffeprosessen har den siktede rett til å forholde seg taus og til å ikke avgi noen forklaring. Dette blir sett på som et grunnleggende krav til en god straffeprosess, og rettigheten er sikret i strpl. § 90. Retten er også innfortolket i EMK art. 6 nr. 1. Selvinkrimineringsprinsippet innebærer at det heller ikke er straffbart for den siktede å gi en falsk forklaring, jf. strl. § 167 (1).

¹³⁶ Beloff (2014) s. 1072-1073; AEK Athens & Slavia Prague v UEFA (1999) s. 61, avsnitt 156

¹³⁷ Beloff (2014) s. 1073

I dopingsakene har ikke utøverne forklaringsplikt, men utøvere kan straffes for å avgi falsk forklaring eller villedende opplysninger. Det følger av WADC art. 2.5 at det å gi «*fraudulent information*» til en antidopingorganisasjon vil innebære et brudd på dopingbestemmelsene. Dette vil i utgangspunktet gi en utestengelse på fire år, jf. WADC art. 10.3.1. Bakgrunnen for denne bestemmelsen er blant annet at antidopingorganisasjonene har begrenset myndighet og lite ressurser til å etterforske dopingsaker sammenliknet med for eksempel de nasjonale påtalemyndighetene.

Å avgi falsk forklaring eller villedende opplysninger kan synes som en «enkel løsning» for utøvere for å unngå sanksjon, dersom de antar at antidopingorganisasjonen ikke har midler til å kunne etterprøve disse opplysningene. Dersom idretten skal ha mulighet til å håndheve dopingbestemmelsene på en effektiv måte, er det derfor viktig at utøvere kan straffes for dette. Selvinkrimineringsprinsippet bør likevel ivaretas i rimelig grad i saksbehandlingen av dopingsaker, ved at utøvere som er påtalt for brudd på dopingbestemmelsene har rett til å ikke avgi forklaring.

3.7.3 Kontradiksjon

Kontradiksjon er et grunnleggende prinsipp i både sivil- og straffeprosessen. Dette prinsippet innebærer at en dom ikke skal avsies før begge parter har fått muligheten til å gjøre rede for sitt syn og til å imøtegå motpartens argumenter og/eller bevis. Ett av hensynene bak prinsippet er at saken skal bli så godt opplyst som mulig, slik at domstolen kan treffe en materielt riktig avgjørelse. Det andre hensynet bak prinsippet er kontradiksjonens egenverdi for partene, nemlig at partene opplever å bli hørt før en endelig avgjørelse treffes.¹³⁸

Det følger av tvisteloven § 11-1 (3) at retten ikke kan bygge sine avgjørelser på «...*et faktisk grunnlag partene ikke har hatt foranledning til å uttale seg om.*». Videre følger det av tvl. § 1-1 (2) annet strekpunkt at partene skal få mulighet til å «... *imøtegå motpartens argumentasjon og bevis.*» I straffeprosessen får prinsippet for eksempel utslag i at den siktede har rett til å føre bevis og argumentere for sitt syn.

Retten til kontradiksjon er også et sentralt element som følger av EMK art. 6 nr. 1 og WADC art. 8.1. Utøvere bør derfor også ha denne rettigheten i behandlingen av en dopingsak. Videre følger det også en rekke krav til kontradiksjonen av EMK art. 6 nr. 3. Disse må få anvendelse i dopingsaker, da jeg har kommet til at EMK art. 6 i sin helhet får anvendelse i saksbehandlingen av dopingsaker.

¹³⁸ Vangsnes (2015) s. 15

Derfor bør utøver for det første ha krav på å straks bli underrettet om det mulige bruddet på dopingbestemmelsene, både innholdet i bruddet og grunnlaget for at en dopingsak opprettes. Dette bør kommuniseres til utøver på et språk utøver forstår. Videre bør utøver få mulighet til å forberede sitt forsvar ved å få innsyn i sakens dokumenter og bevis som skal føres mot ham i rimelig tid før forhandlingen i domsorganet. Utøver bør også ha rett til «... å avhøre eller la avhøre vitner som blir ført mot ham ...», i tillegg til å «... få innkalt og avhørt vitner på hans vegne under samme vilkår som vitner ført mot ham ...». Til slutt bør utøver ha rett til å få en vederlagsfri tolk dersom han ikke forstår eller snakker språket som blir brukt i forhandlingene.

3.7.4 Retten til å være representert ved rådgiver, å få dekket rådgiverkostnader og dekning av øvrige sakskostnader

En tvist for de sivile domstolene kan bli kostbar. Dette kan medføre at private parter kommer til at de ikke har tilstrekkelige økonomiske ressurser til å prøve saken sin for domstolene. Fri rettshjelp er et tilbud drevet av staten og har som formål å sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har tilstrekkelige økonomiske forutsetninger, jf. rettshjelploven § 1 (1).¹³⁹ Tilbudet innebærer at staten helt eller delvis kan dekke utgifter til juridisk bistand. Noen ganger kreves det en behovsprøving for å få dekket utgiftene, mens man andre ganger har krav på å få disse utgiftene dekket uavhengig av egen økonomi. Rettshjelploven suppleres blant annet av bestemmelser i straffeprosessloven om oppnevning av forvarer eller bistandsadvokat og forvaltningsloven § 36¹⁴⁰ om dekning av sakskostnader.

Vilkårene for å få fri rettshjelp fra det offentlige følger av rhjl. §§ 11 og 16. En utøver som er påtalt for brudd på dopingbestemmelsene av et organ innen idretten oppfyller ikke disse vilkårene, og vil derfor ikke kunne få fri rettshjelp.

I de to siste dopingsakene der norske langrennsløpere har vært involvert, har kostnadene for dopingsakene vært betydelige. I Sundby-saken kom kostnadene på 3,3 millioner kroner og i Johaug-saken kom kostnadene på 3,5 millioner kroner. I begge tilfeller har Norges Skiforbund tatt regningen.¹⁴¹ Kostnadene for å føre en dopingsak kan således bli store, og det er derfor klart at økonomi kan bli en begrensning for mange utøvers mulighet til å forsvare seg mot en dopinganklage.

Utgangspunktet i straffesaker er en siktet har rett til å la seg bistå av en forsvarer av fritt valg under hele straffesaksbehandlingen, og at kostnadene til forsvarer og ytterligere sakskostnader bekostes av det offentlige. I enkelte saker vil det likevel være slik at siktede selv må bekoste

¹³⁹ Lov 13. juni 1980 (rettshjelploven) [rhjl.]

¹⁴⁰ Lov 10. februar 1967 (forvaltningsloven) [fv1.]

¹⁴¹ Aaserud (2018)

forsvarer, og retten kan pålegge siktede å erstatte staten nødvendige kostnader dersom siktede blir domfelt. Dette skal likevel ikke skje der det er åpenbart at siktede ikke har økonomisk betalingsevne. I straffesaker der siktede blir frifunnet har denne uansett krav på erstatning fra staten for nødvendige utgifter til sitt forsvar, med mindre han selv forsettlig har pådratt seg mistanken, jf. strpl. § 438. Retten til å la seg bistå av rådgiver, dekning av forsvarerkostnader og ytterligere sakskostnader er sentrale rettssikkerhetsregler.¹⁴²

En rådgiver, eksempelvis en advokat, vil kunne gi en påtalt utøver hjelp til å finne frem i et komplisert regelverk og å gi utøver bedre forutsetninger til å kunne få frem sin side av saken på en ryddig og god måte. Det er mye som taler for at saksbehandlingen av dopingsaker ikke er forsvarlig med mindre toppidrettsutøvere, uavhengig av egen økonomi, har muligheten til å få juridisk bistand. Det bør ikke være slik at det kun er ressurssterke utøvere som skal få mulighet til å bli representert av rådgiver under saksbehandlingen. Det følger av EMK art. 6 nr. 3 bokstav c at man har rett til «... å forsvare seg personlig eller med rettslig bistand etter eget valg ...». Da EMK art. 6 nr. 3 etter min oppfatning får anvendelse i dopingsaker, bør utøvere ha krav å la seg bistå av rådgiver etter eget valg, men ikke der dette vil skape vesentlige forsinkelser i dopingsaken. Jeg mener derfor at toppidrettsutøvere bør kunne være representert av en rådgiver på ethvert tidspunkt under behandlingen av dopingsaken.

Det følger av videre EMK art. 6 nr. 3 bokstav c at man har rett til å motta juridisk bistand «... vederlagsfritt når dette kreves i rettferdighetens interesse ...». Sett i lys av hvor alvorlig en dopingsak er for toppidrettsutøvere og hvor kompliserte dopingbestemmelsene er, bør idretten i utgangspunktet bære rådgiverkostnadene der toppidrettsutøvere har behov for juridisk bistand. Unntak kan således tenkes der det fremstår som urimelig at idretten skal dekke utøvers kostnader til bistand. Idretten har begrenset med ressurser og det kan være forhold ved utøvers situasjon som kan tilsi at utøveren bør dekke sine kostnader. Valget bør baseres på en vurdering av utøvers økonomi, behovet for juridisk assistanse i den konkrete saken og bakgrunnen for dopingsaken. Eksempelvis mener jeg at det ikke nødvendigvis er rimelig at idretten dekker rådgiverkostnader i tilfeller der det fremstår som svært sannsynlig at det er snakk om bevisst doping, eller utøver selv bevisst har satt seg i en situasjon der utøver blir påtalt for brudd på dopingbestemmelsene.

Når det gjelder de øvrige sakskostnadene, mener jeg at utøver bør kunne få disse dekket der det er rimelig. Dette bør bero på en avveining mellom hensynene til idrettens anseelse og økonomi vurdert opp mot utøvers forhold. Det kan for eksempel være rimelig at utøvere med betydelig inntekt dekker egne sakskostnader der utøver blir dømt for grove brudd på dopingbestemmelsene, eller i saker der utøver selv har satt seg i en situasjon der utøver har blitt påtalt for brudd

¹⁴² Andenæs (2009) s. 606-607

på disse. Men det vil kunne være urimelig om utøver må betale sakskostnader i saker der utøver blir frikjent, eller der det er klart at utøver ikke har økonomi til å betale. Eksempelvis mener jeg at en utøver aldri skal bli hindret fra å møte personlig i en muntlig forhandling grunnet økonomi.

3.7.5 Offentlighetsprinsippet

Offentlighetsprinsippet i rettsvesenet innebærer at enhver skal ha rett til å være til stede under forhandlinger i domstolene og at samfunnet har mulighet til å gjøre seg kjent med rettsvesenets virksomhet. Prinsippet har en side til innsynsretten, som innebærer at samfunnet har mulighet for å gjøre seg kjent med domstolenes virksomhet ved å få tilgang til avsagte avgjørelser. Offentlighet gjør det mulig for samfunnet å effektivt kontrollere rettsvesenet og derved bidra til rettssystemets legitimitet. Motsatt vil lukkede prosesser kunne bidra til at rettssystemet mister sin legitimitet, fordi samfunnet ikke kan forvise seg om at prosesser gjennomføres på en god måte. Med andre ord er offentlighetsprinsippet viktig for å sikre en tillitsvekkende og god prosess. Denne tilliten er avgjørende for at idrettens rettssystem skal beholde en tilstrekkelig legitimitet, troverdighet og respekt.

Reglene om offentlighet er også av betydning for mediene. Grunnet offentligheten får media innsyn i saker, slik at de kan bidra til å skape debatt og diskusjon om domstolenes virksomhet og rettstilstanden.¹⁴³

Et annet argument for offentlighet er at dommerens visshet om at de er underlagt offentlighet vil kunne bidra til mer overveide og saklige avgjørelser.¹⁴⁴

Kravet til offentlighet følger direkte av EMK art. 6 nr. 1 og Grl. § 95,¹⁴⁵ og det antas at domstolene ved tolkningen av Grl. § 95 og EMK art. 6 vil bygge på et tilsvarende utgangspunkt.¹⁴⁶ Da EMK art. 6 nr. 1 kommer til anvendelse i dopingsaker, jf. pkt. 3.4.2, bør også offentlighetsprinsippet gjelde i behandlingen av dopingsaker.

Innholdet i kravet om en offentlig rettergang fremgår ikke direkte av EMK art. 6 nr. 1 eller Grl. § 95. Utgangspunktet er at offentlighet innebærer offentlige forhandlinger og at avgjørelser skal offentliggjøres, men dette gjelder imidlertid ikke uten unntak. Vilkårene for å unnta forhandlinger og avgjørelser fra offentligheten følger av EMK art. 6 nr. 1. Dersom det «... av hensyn til moralen, den offentlige orden eller den nasjonale sikkerhet i et demokratisk samfunn, når hensynet til ungdom eller partenes privatliv krever ...» skal hele eller deler av saken skal unntas

¹⁴³ Vangsnes (2015) s. 24

¹⁴⁴ Vangsnes (2015) s. 24

¹⁴⁵ Vangsnes (2015) s. 24-25

¹⁴⁶ Prop. 62 L (2015-2016) s. 28

offentligheten. Offentliggjøring skal heller ikke skje der «... *det etter rettens mening er strengt nødvendig under spesielle omstendigheter der offentlighet ville skade rettferdighetens interesser.*», jf. EMK art. 6 nr. 1.

Hensynet til utøver har blitt trukket frem som en sentral begrunnelse for at forhandlingene i dopingsaker ikke bør være offentlige. Særlig vises det til behovet for å skjerme utøvers medisinske opplysninger, som ofte står sentralt i dopingsaker. Men dette mener jeg at man kan løse slik man gjør i de sivile domstolene, ved at man lukker dørene for deler av forhandlingen.

Utøver kan også ønske å holde en dopingsak konfidensiell, blant annet på grunn av frykten for å miste tillit fra både utøvere og samfunnet. Likevel mener jeg at offentlige prosesser i stor grad vil være til utøvers fordel, da dette vil bidra til å skape en tillitsvekkende prosess. Jeg mener derfor at det bør være offentlige forhandlinger, da dette er viktig for å ivareta utøvers rettssikkerhet og skape tillit til systemet. Det bør likevel være åpning for at domsorganet i særlige tilfeller kan bestemme at forhandlinger skal være lukket, eksempelvis der vilkårene i EMK art. 6 nr. 1 gjør seg gjeldende.

Den andre siden av offentlighetsprinsippet, er offentliggjøringen av avgjørelsene. Tidligere avgjørelser er spesielt viktig for utøvere som er påtalt i dopingsaker og som leter etter avgjørelser som kan være relevante for sin sak. Offentliggjøring av avgjørelsene er også viktig for samfunnets tillitt til idrettens rettssystem. CAS har selv uttalt i en avgjørelse at til tross for at avgjørelsene fra en voldgiftsdomstol ikke i utgangspunktet har prejudikatsverdi for de senere avgjørelsene, skal dommerne i CAS «... *follow the reasoning of a previous Tribunal [...] both of a sense of comity and because of the desirability of consistent decision of the CAS, unless there were a compelling reason, in the interest of justice, not to do so ...*». ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ Det er derfor viktig for utøverne å ha tilgang til tidligere avgjørelser grunnet hensynet til forutsigbarhet og slik at utøvere kan forberede sitt forsvar. Det også viktig at avgjørelsene blir publisert så fort som mulig etter avsigelse, slik at også den nyeste praksisen er tilgjengelige for utøverne.

Jeg mener derfor at avgjørelsene må offentliggjøres i sin helhet så fort som mulig etter avsigelse, med mindre noen av vilkårene for unntakelse fra offentliggjøring i EMK art. 6 nr. 1 gjør seg gjeldende.

¹⁴⁷ A.C. v FINA (1997), s. 7, avsnitt 19

¹⁴⁸ Spera (2017)

3.7.6 Domsorganenes uavhengighet og upartiskhet

Uavhengige og upartiske domstoler regnes som et grunnleggende rettsstatsprinsipp og er viktig for å sikre at borgere er beskyttet mot tilfeldige avgjørelser og overgrep fra statsmaktene. Dette prinsippet er sikret i Grl. § 95 (1) som sier at «... *enhver har rett til å få sin sak avgjort av en uavhengig og upartisk domstol* ...». Videre står det i § 95 (2) at det er statens oppgave å sikre at både domstolene og dommerne er uavhengige og upartiske.

Det at en domstol er uavhengig innebærer at dommerne skal være uavhengige og upartiske i avgjørelsen av den enkelte sak, at domstolene ikke kan instrueres av staten og at én domstol ikke kan instruere en annen. For at rettstaten skal fungere, er man avhengig av dommere som er uavhengige og upartiske i saken og de interesser som partene representerer.¹⁴⁹ For å sikre denne uavhengigheten er det gitt regler om habilitet. Reglene om inhabilitet følger av domstol-loven kapittel 6, som gjelder for både sivile saker og straffesaker.

Det at utøvere kan være trygge på at dommerne eller andre som har behandlet dopingsaken er uavhengige og upartiske, er grunnleggende for både utøvernes og samfunnets respekt for avgjørelsen og tilliten til idrettens rettssystem.

Kravet om uavhengige og upartiske domsorganer følger direkte av WADC art. 8 og EMK art. 6 nr. 1. Samlet mener jeg at prinsippet om uavhengige og upartiske domsorganer bør få anvendelse i behandlingen av dopingsaker.

3.7.7 Muntlighet

Prinsippet om muntlighet innebærer at viktige avgjørelser skal fattes på bakgrunn av muntlige rettsmøter. I både sivil- og straffeprosessen gjennomføres prinsippet ved at forhandlingene for domstolene i hovedsak er muntlige. Prinsippet skal ivareta hensynet til kontradiksjon og sakens opplysning, ved at partene er til stede i samme rettsmøte og får anledning til å uttale seg.¹⁵⁰ Videre har prinsippet også en side til bevisumiddelbarhetsprinsippet, som innebærer at bevisene skal føres direkte for domstolen.

Avgjørelsen i en dopingsak mot en toppidrettsutøver er en viktig avgjørelse, noe som taler for at det bør gjennomføres muntlige forhandlinger i disse sakene. Likevel er ikke gjennomføringen av muntlige forhandling med personlig oppmøte alltid hensiktsmessig eller mulig grunnet ressurser eller tidsnød. Gjennomføring av forhandlingen ved bruk av video- eller telefonmøte vil være gode alternativer, som normalt vil kunne oppfylle kravet til muntlighet. Det kan også ten-

¹⁴⁹ Nedre Romerike Tingrett (2018)

¹⁵⁰ Vangsnes (2015) s. 23

kes tilfeller der domsorganene er trygge på at sakene er tilstrekkelig opplyst uten muntlige forhandlinger, slik at domsorganet kan komme til et materielt riktig resultat etter en skriftlig behandling av saken. Jeg mener at en skriftlig behandling da vil være tilstrekkelig. Hensynet til prosessøkonomi taler også for at unntak fra muntlige forhandlinger kan tillates i slike tilfeller. Jeg mener derfor at muntlighet ikke er en rettssikkerhetsregel som nødvendigvis må være oppfylt for at saksbehandlingen av dopingsaker skal være tilstrekkelig rettssikker for utøver.

3.7.8 Bevisumiddelbarhetsprinsippet

I både sivilprosessen og straffeprosessen gjelder bevisumiddelbarhetsprinsippet som hovedregel for bevisføring for domstolene, og i straffesaker gjelder prinsippet nesten uten unntak. Prinsippet innebærer at fremføringen av alle typer bevis må skje direkte for domstolen. Motstykket er middelbar bevisføring, som blant annet består av skriftlige forklaringer. Bakgrunnen for at man ønsker umiddelbar bevisføring, er at dette vanligvis gir det beste grunnlaget for bevisbedømmelsen og at domstolene således får et bedre grunnlag for å fatte riktige avgjørelser.¹⁵¹ Et vitne kan for eksempel skjelve eller forklare seg usammenhengende, noe som kan sette forklaringen i et annet lys enn om forklaringen var skriftlig.

I dopingsaker kan bevisumiddelbarheten være viktig, men prinsippet har ikke samme fotfeste her som i en straffesak. Årsaker til dette er både fravær av vitneplikt, begrensede ressurser og tidsnød. En løsning som i noen grad ivaretar bevisumiddelbarheten er at bevisføring skjer ved bruk av video- eller telefonmøter. Men da det ikke er vitneplikt i dopingsakene, er det ikke alltid vitnene ønsker å komme med en forklaring selv om de ikke trenger å møte personlig. Dersom det da finnes en skriftlig forklaring fra et vitne, må det likevel av hensyn til sakens opplysning være greit at denne leses opp under forhandlingen. Dette kan etter min oppfatning forsvares med at idretten ikke har de samme ressursene eller tvangskraften som de ordinære domstolene. Gitt at dommerne i domsorganet tar hensyn til dette når bevisets verdi skal vurderes, mener jeg at det bør være åpning også for middelbar bevisføring.

Jeg mener derfor at bevisumiddelbarhet ikke alltid vil være nødvendig for at saksbehandlingen av dopingsaken skal være tilstrekkelig rettssikker for utøver.

3.7.9 Begrunnede avgjørelser

I både sivil- og straffeprosessen må avgjørelsene begrunnes. Begrunnelsene har en pedagogisk funksjon ved at den viser partene at de har blitt hørt og hvorfor dommerne kom til det resultatet de gjorde, og gjør det derfor lettere for partene å slå seg til ro med avgjørelsen. Videre gir

¹⁵¹ Thune (2012) s. 255

begrunnelsen partene et grunnlag for å vurdere en anke og den gir ankeinstansen muligheten for en effektiv overprøving. En begrunnelse tjener også som sikkerhet mot vilkårlighet og gjør offentlighetens kontroll og innsyn i rettspleien mer effektiv.^{152 153}

I dommen Rt. 2009 s. 750 vurderte Høyesterett (heretter HR) hva som lå i kravet om en begrunnelse etter blant annet EMK art. 6 nr. 1. HR oppsummerte hensynene bak en adekvat begrunnelse med at den skal «... sikre en reell og samvittighetsfull vurdering, etterprøvbarhet og en effektiv rett til overprøving ...».¹⁵⁴ Deretter viser HR i avsnitt 37 til EMDs gjentatte uttalelser om at kravet til en adekvat begrunnelse vil variere med avgjørelsens karakter og må fastsettes i lys av omstendighetene i den enkelte sak. HR slår fast at «... det ikke vil være nødvendig med detaljerte svar på alle argumenter, og at en ankedomstol som forkaster en anke, i prinsippet kan nøye seg med å vise til underinstansens begrunnelse.»¹⁵⁵

Det må være klart at det er avgjørende for utøver å få innsikt i hva domsorganet har vektlagt for å kunne ta stilling til en eventuell anke. Videre er det også viktig for påtalte utøvere å kunne se hva domsorganer har vektlagt i liknende saker. Da EMK art. 6 nr. 1 får anvendelse i saksbehandlingen av dopingsaker, bør prinsippet om begrunnede avgjørelser gjelde for dopingsakene.

3.7.10 Rimelig saksbehandlingstid

En betryggende rettergang, der faktiske forhold blir klarlagt og rettslige spørsmål blir riktig avgjort, er av stor betydning. Men det er også viktig at rettergangen ikke tar for lang tid. Prinsippet om en rimelig saksbehandlingstid gjelder i både sivil- og straffeprosessen. En domstolsbehandling i en sivil sak kan ha mindre betydning for partene desto lengre tid det tar før avgjørelsen faller. I straffeprosessen har hensynet til en hurtig avgjørelse enda større betydning. På den ene siden er det viktig for samfunnet at skyldige blir straffet og at fornærmede kan få et punktum i saken. På den andre siden er det minst like viktig at siktede får en avslutning på sin sak innen rimelig tid. Særlig gjelder dette for en som blir frifunnet.¹⁵⁶

En utøver vil ofte bli suspendert dersom utøver blir påtalt for brudd på dopingbestemmelsene, og blir således midlertidig utestengt fra idretten mens dopingsaken behandles. En hurtig avgjørelse i dopingsaker er derfor viktig. Selv om det er viktig for utøver med en rask avgjørelse, vil alltid hensynet til sakens opplysning og en materielt riktig avgjørelse veie tyngst. Kravet om en

¹⁵² Vangsnes (2015) s.153

¹⁵³ Andorsen (2012) s. 279

¹⁵⁴ Rt. 2009 s. 750, i avsnitt 35

¹⁵⁵ Rt. 2009 s. 750, i avsnitt 37

¹⁵⁶ Andenæs (2009) s. 2

rimelig saksbehandlingstid følger av EMK art. 6 nr. 1, som sier at enhver har krav på en rettergang «... innen rimelig tid ...». Da EMK art. 6 nr. 1 kommer til anvendelse i dopingsakene, bør prinsippet om en rimelig saksbehandlingstid komme til anvendelse i dopingsakene.

I WADC sin kommentar til art. 13.3 blir det presisert at dopingsaker vil kunne kreve ulik grad av saksbehandling og at det derfor ikke er mulig å gi en bestemt tidsramme som antidopingorganisasjonen skal behandle saken innenfor. En rimelig saksbehandlingstid vil derfor varierer med saksforholdet og partenes handlinger, og derfor være et relativt begrep. Men det er likevel viktig at organene har regler som sikrer utøver at saksbehandlingstiden ikke blir unødig lang.

3.7.11 Ankeadgang

Ankeadgang er en sentral rettssikkerhetsgaranti. I både strafferetten og sivilprosessen er det partene i saken som er ankeberettiget. Dersom en part er misfornøyd med domstolens avgjørelse, vil parten kunne anke og få avgjørelsen overprøvd av et høyere organ så fremt rettssystemet ikke er uttømt.

I en dopingsak er det viktig for utøver å kunne få overprøvd avgjørelsen dersom de mener at den er feil. Dette vil gjøre at utøver i større grad vil kunne slå seg til ro med en eventuell sanksjon. Jeg mener at utøver bør få muligheten til å anke dopingsaken sin til minst ett høyere domsorgan.

3.7.12 Gjenåpning

I både sivil- og straffeprosessen skal saksbehandlingen være mest mulig betryggende, slik at ingen blir uskyldig dømt. Til tross for dette, er det ikke til å unngå at det i enkelte tilfeller kan komme frem forhold i ettertid som skaper tvil om avgjørelsen var riktig. I utgangspunktet kan man ikke angripe en rettskraftig avgjørelse, men som en sikkerhetsventil for slike tilfeller, kan en avgjørelse likevel bli behandlet på nytt dersom vilkårene for gjenåpning foreligger.¹⁵⁷ Vilåret for gjenåpning i både sivil- og straffeprosessen er at det foreligger særlige grunner som taler for gjenåpning. Hensynet til innrettelse taler for at rettskraftige dommer ikke skal kunne endres, og derfor er adgangen til gjenåpning snever.¹⁵⁸ De særlige grunnene som kan tale for gjenåpning er uttømmende angitt i henholdsvis tvistelovens kapittel 31 og straffeprosesslovens kapittel 27.

Det er både feil ved rettergangen og avgjørelsens innhold som kan danne grunnlag for gjenåpning. For eksempel vil inhabilitet hos dommere eller andre som har deltatt i behandlingen av

¹⁵⁷ Andenæs (2009) s. 572

¹⁵⁸ Vangsnes (2015) s. 222-223

saken kunne danne et slikt grunnlag, under forutsetning om at det kan være grunn til å anta at dette har hatt betydning for utfallet av avgjørelsen. Videre vil nye opplysninger som tyder på at avgjørelsen mest sannsynlig ville blitt en annen hvis opplysningene hadde vært kjent før avgjørelsen falt, også kunne danne grunnlag for gjenåpning. Muligheten til å gjenåpne en sak vil også være viktig i dopingsakene. For eksempel vil nye analysemetoder kunne gi nye biologiske bevis, og personer kan tilstå flere år etter avgjørelsen. Hensynet til innrettelse taler likevel for at de nye bevisene eller tilståelsene må være av stor betydning for saksforholdet for at saken skal kunne gjenopptas.

Dersom idretten ikke har en gjenåpningsadgang, er sannsynligheten stort for at utøvere vil ta saken sin til sivile domstoler for å bli «renvasket». Det må kunne antas at en dopingdømt utøver kan ta idrettens avgjørelse til norske domstoler eller sveitsisk høyesterett (for saker avgjort av CAS) for å få kjent avgjørelsen ugyldig, dersom det i ettertid viser seg at utøver likevel var uskyldig. Spørsmålet blir da hvordan idretten vil forholde seg til en avvikende avgjørelse fra de ordinære domstolene. Vil utøveren få tilbake sine rettigheter i den organiserte idretten? Og vil idrettens domsorganer ta hensyn til avgjørelsen fra de sivile domstolene og behandle en eventuell ny dopingsak som en førstegangsovertredelse? En gjenåpningsadgang for dopingsaker i idretten vil kunne gjøre at man unngår slike situasjoner.

Jeg mener utøvere bør ha adgang til å få gjenåpnet sin sak på grunnlag av tungtveiende, nye og etterfølgende opplysninger, da dette også vil bidra til å skape en enhetlig praksis og tillit til idrettens domsorganer.

3.7.13 Benådning

Benådning i strafferetten innebærer at straffen ettergis i sin helhet eller at den nedsettes basert på en tanke om at straffen skal være proporsjonal til det straffbare forholdet som er begått. Benådning er derfor ingen frifinnelse av den straffedømte og er ingen overprøvelse av domstolens avgjørelse. En forutsetning for at benådning kan finne sted i strafferetten, er at det foreligger en rettskraftig avgjørelse om straff og at det er særlige omstendigheter som likevel taler for ettergivelse eller nedsettelse av straffen. Momenter som taler for benådning i strafferetten kan eksempelvis være helsemessige årsaker eller at det har oppstått uvanlig byrdefulle familieforpliktelser, som gjør at soning vil være en ekstraordinær påkjenning.

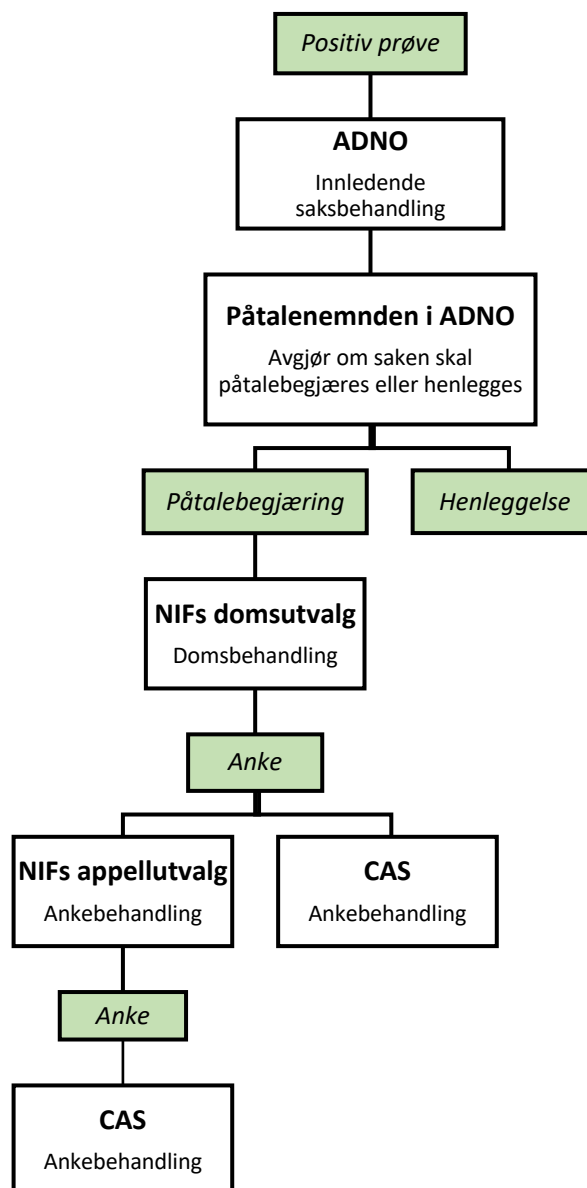
I idretten vil nok verken helsemessige årsaker eller familieforpliktelser kunne være argumenter for benådning, da en utestengelse fra idretten kun vil medføre at personen blir utestengt fra organisert idrett. Det er vanskelig å se for seg situasjoner der det er rimelig at en dopingdømt utøver skal bli benådet for selv å kunne delta i idretten som utøver. Likevel kan det tenkes noen få tilfeller der benådning vil kunne synes rimelig. For eksempel vil ikke en livstidsutestengt

utøver kunne trene fotballaget til barnet sitt eller påta seg andre tillitsverv i idretten. Dette kan i enkelte tilfeller synes urimelig. På en annen side skal det mye til at en utestengelse vil være så belastende at benådning kan synes rimelig. Benådning bør derfor kun bli aktuelt i de tilfeller en utestengt utøver ønsker å påta seg tillitsverv i idretten. Jeg mener likevel ikke at benådning er en rettssikkerhetsregel som må komme til anvendelse for at utøver skal være sikret en retts-sikker prosess.

4 Vurdering av behandlingen av dopingsaker i Norge

I Norge er saksbehandlingen av dopingsaker delt mellom de to uavhengige organisasjonene, ADNO og NIF. Mens ADNO har ansvaret for kontroll- og påtalevirksomheten, er NIF ansvarlig for de dømmende organene; NIFs domsutvalg og NIFs appellutvalg. Denne ansvarsfordelingen, der saksbehandlingen er delt mellom to organer, henholdsvis før og etter påtale, er relativt uvanlig i antidopingsammenheng. Dette skiller saksbehandlingen i Norge fra mange andre internasjonale antidopingorganisasjoner.

4.1 Behandlingen av dopingsaker i ADNO og NIF

Overordnet illustrasjon av den ordinære saksbehandlingen av dopingsaker i Norge og eventuell saksgang etter anke.

Dersom det foreligger en positiv prøve etter en dopingkontroll initiert av ADNO, skal doping-saken behandles av ADNO og NIF. Reglene for saksbehandlingen av en dopingsak følger av NIFs lov kapittel 12. Her skilles det mellom saksbehandling før og etter påtale. Det følger av NIFs lov § 12-20 at det er ADNO som behandler saken før påtale, og av § 12-22 at det er NIFs domsutvalg som behandler saken etter at den har blitt påtalebegjært. Dersom NIFs lov ikke direkte regulerer et forhold, eller har bestemmelser som strider mot WADC, vil WADC alltid gå foran, jf. § 12-1 (5).

ADNO blir informert om positive prøver fra laboratoriet og ADNO skal informere utøver om prøveresultatet. Dersom utøveren tilstår regelbruddet, har utøver muligheten til å samtykke til forenklet saksbehandling. Dette innebærer at saken vil bli endelig avgjort av ADNOs påtalenemnd uten domsbehandling i NIFs domsutvalg. En slik avgjørelse vil ha samme virkning som en dom, jf. NIFs lov § 12-21. I denne oppgaven skal jeg ikke behandle denne avgjørelsesformen nærmere.

Etter at utøver er informert om den positive prøven, skal ADNO gjennomføre eventuelle etterforskingsskritt, før saken blir presentert for påtalenemnden i ADNO. Det er påtalenemnden som avgjør om saken skal påtalebegjæres eller henlegges. Hvis saken påtalebegjæres, skal påtalebegjæringen inngis skriftlig til NIFs domsutvalg så snart som mulig, jf. § 12-20 (4).

4.1.1 Rettssikkerhetsregler

I det følgende skal jeg vurdere om rettssikkerhetsreglene som jeg mener bør gjelde for behandlingen av en dopingsak anvendes i saksbehandlingen i Norge og eventuelt i hvilken grad reglene anvendes. Selv om muntlighet og bevisumiddelbarhet ikke er rettssikkerhetsregler som jeg mener trenger å få anvendelse i dopingsaker, skal jeg likevel vurdere om NIF og ADNO ivaretar disse gjennom saksbehandlingen. Dette fordi det kan bidra til å gi et mer helhetlig bilde av saksbehandlingen i Norge.

I Norge er kravet om en forsvarlig rettergang formelt sikret ved at det følger av NIFs lov § 12-20 (1) at saksbehandlingen i dopingsaker skal være forsvarlig. Videre oppstiller NIFs lov en rekke bestemmelser som skal sikre utøver en forsvarlig rettergang, og flere av bestemmelsene likner de man finner i sivil- og straffeprosessen. Mens kravet om en forsvarlig rettergang er en overordnet norm for saksbehandlingen, kan det likevel være mangler ved enkelte trinn i saksbehandlingen. Jeg skal i det følgende vurdere om gjeldende bestemmelser og praksis er slik at utøvers rettssikkerhet er tilstrekkelig ivare tatt på alle stadier i prosessen.

4.1.1.1 *Legalitetsprinsippet*

Utøvere som blir påtalt for brudd på dopingbestemmelsene av ADNO må forholde seg til et omfattende og komplisert regelverk. Det er kommentarer til enkelte av bestemmelsene i WADC, men det finnes ingen forarbeider til WADC. NIFs lov har forarbeider fra 1990, men disse begynner å bli utdaterte og det finnes heller ingen kommentarer. NIFs lov, WADC og WADAs dopingliste er tilgjengelige for utøverne og andre ved at de ligger på nettet. Da bestemmelsene i regelverkene også er utførlige og detaljerte, mener jeg at derfor at det likevel må være tilstrekkelig forutsigbart for utøverne hva de kan straffes for.

Jeg mener derfor at legalitetsprinsippet er tilstrekkelig ivaretatt ved behandlingen av dopingsaker i Norge.

4.1.1.2 *Selvinkrimineringsprinsippet*

En utøver som er påtalt for brudd på dopingbestemmelsene vil aldri ha forklaringsplikt, verken for ADNO eller NIF, men dette fremgår ikke av NIFs lov eller WADC. Utøver vil bli informert om at det er frivillig å forklare seg når utøver blir informert om den positive prøven. Prinsippet om selvinkriminering er derfor ivaretatt i rimelig grad ved behandlingen av dopingsaker i Norge. Jeg mener imidlertid at utøvers rett til å ikke avgi forklaring i saken er så sentralt at det må lovfestes.

4.1.1.3 *Kontradiksjon*

Utøver skal etter NIFs lov § 12-20 (2) bli informert om den positive prøven og sine rettigheter så raskt som mulig etter at ADNO har gjennomført de nødvendige undersøkelser. Utøver skal da også informeres om den videre saksgangen og om muligheten for å analysere B-prøven.¹⁵⁹ Denne underrettelsen gis på et språk utøver forstår. Dette er ikke hjemlet direkte i NIFs lov, men blir i praksis ofte gjort ved bruk av en translatør som ADNO bekoster. Dette oppfyller kravene til tidspunkt for underrettelse og hva underrettelsen skal inneholde. Likevel bør utøvers rettssikkerhet sikres ytterligere, ved at utøvers rett til å bli underrettet på et språk utøver forstår, lovfestes.

Før saken blir behandlet av påtalenemnden, vil utøver få muligheten til å forklare seg for ADNO. Dersom dopingsaken påtalebegjæres, har utøver en svarfrist på 21 dager til å komme med sine bemerkninger til påtalebegjæringen, jf. § 12-22 (1) annet punktum. Det følger videre

¹⁵⁹ Under en dopingkontroll vil det bli tatt to prøver, en A-prøve og en B-prøve. Det er A-prøven som først analyseres. Hvis A-prøven er positiv, vil utøver få muligheten til å analysere B-prøven. Dersom B-prøven er negativ, vil saken henlegges, men hvis også denne er positiv, vil antidopingorganisasjonen kunne opprette en dopingsak mot utøver.

av § 12-22 (2) at «... *bare de bevis som foreligger i saken og som begge parter er gjort kjent med, blir å legge til grunn for avgjørelsen ...*» Utøver har med andre ord rett til innsyn i sakens dokumenter og bevis som skal føres mot utøver, med mindre spesielle hensyn taler mot dette, som for eksempel vern av vitner.

Under den muntlige forhandlingen for domsutvalget har utøver etter § 12-22 (2) rett til å få oppnevnt en tolk som NIF bekoster, og en utøver kan føre bevis ved bruk av både vitner og sakkyndige. Videre følger det av samme bestemmelse at både ADNO og utøver skal varsles og ha rett til å være til stede dersom det tas opp muntlig forklaring av den annen part eller vitner.¹⁶⁰ Utøvers rett til å avhøre vitner følger ikke direkte av NIFs lov, men det er lovfestet i WADC art. 8.1.9 og dette sikrer utøvers rett til kontradiksjon tilstrekkelig.

Det følger av en kommentar til WADC art. 3.2 at utøver har rett til å føre alle vitner som er «*credible*» og bevis som er «*reliable*». Dette legges til grunn også for behandlingen av saker for domsutvalget. Domsutvalget har videre en rett til å avskjære bevis for at saken ikke skal forsinkes ugrunnet, jf. NIFs lov § 12-22 (2) annet punktum. Jeg mener at en utøver etter dette vil ha en tilstrekkelig mulighet til å bli hørt før den endelige avgjørelsen treffes.

Samlet mener jeg at utøver har en tilstrekkelig mulighet til å fremlegge og å imøtegå bevis som legges til grunn ved avgjørelsen av en dopingsak. Prinsippet om kontradiksjon er derfor ivarettatt i rimelig grad i behandlingen av dopingsaker i Norge. Men utøvers rett til å bli underrettet om dopingsaken på et språk utøver forstår, bør lovfestes.

4.1.1.4 Retten til å være representert ved rådgiver, å få dekket rådgiverkostnader og dekning av øvrige sakskostnader

Verken NIFs lov eller WADC har generelle regler som gir utøver rett til å la seg bistå av en rådgiver under alle steg av saksbehandlingen. Dette er i praksis likevel innfortolket i saksbehandlingsreglene i NIFs lov.¹⁶¹ Etter § 12-22 (2) har utøver rett til å la seg bistå av rådgiver ved opptak av muntlig forklaring av parter eller vitner. Hvis utøver skal forklare seg for ADNO, vil utøver også kunne la seg bistå av rådgiver, for eksempel en forsvarer. Praksis fra ADNO og NIF tilsier også at utøver har en slik rett, selv om dette ikke fremkommer av NIFs lov. Selv om utøvers etter praksis må antas å ha rett til å la seg bistå av en rådgiver på ethvert tidspunkt under saksbehandlingen, bør utøvers rett bli sikret ytterligere ved at dette lovfestes.

¹⁶⁰ Thune (2012) s. 255

¹⁶¹ Thune (2012) s. 256

Saksbehandlingen av dopingsaker i Norge skiller seg spesielt på ett punkt fra flere internasjonale antidopingorganisasjoner som behandler dopingsaker ved at de «... når særlige grunner taler for det ...» vil oppnevne og bekoste en forsvarer for utøver, jf. § 12-27 (2).¹⁶² Ordlyden taler for en relativ streng praksis, men reglene praktiseres ikke så strengt. Praksis de senere årene viser at utøver vil få oppnevnt og bekostet en forsvarer i de dopingsakene som behandles muntlig.

For en utøver vil det være viktig å ha mulighet til å føre vitner, da disse kan belyse saken. Det følger av § 12-27 (4) at domsutvalget vil erstatte de «... nødvendige utgifter ...» til vitner dersom disse er innkalt av domsutvalget. Videre vil domsutvalget også dekke utgifter til sakkyndige dersom de er oppnevnt av domsutvalget og anses som rimelige. Til slutt følger det av § 12-27 (5) at domsutvalget kan beslutte å dekke reise- og diettutgifter for partene dersom de er til stede under de muntlige forhandlingene, men at tapt arbeidsfortjeneste ikke erstattes.

NIFs lov § 12-27 gir regler for retts hjelp og saks kostnader. Etter § 12-27 (1) er utgangspunktet at partene i en dopingsak skal dekke sine egne kostnader knyttet til saken, men at domsinstansen kan tilkjenne saks kostnader dersom utøveren helt eller delvis frifinnes. Det er grunn til å påpeke at det ikke alltid er slik at utøveren får tilkjent saks kostnadene dersom utøveren blir frifunnet. I en sak for NIFs domsutvalg, sak 12/94, ble en utøver frifunnet, men ikke tilkjent saks kostnader, da domsutvalget mente at det var forsvarlig av NIF å påtale utøver. Det ble vektlagt at utøverens handlemåte hadde bidratt til å skape uklarheter.^{163 164}

Utøvers rett til å la seg representere ved rådgiver, dekning av rådgiverkostnader og dekning av øvrige saks kostnader er etter gjeldende praksis ivaretatt i rimelig grad under saksbehandlingen av dopingsaker i Norge. Utøvers rett til å la seg bistå av en rådgiver på ethvert tidspunkt av saksbehandlingen er likevel ikke tilstrekkelig sikret, da dette kun følger av praksis og ikke er lovfestet.

4.1.1.5 Offentlighetsprinsippet

I saksbehandlingen av dopingsaker i Norge står prinsippet om offentlighet sentralt, og reglene fremgår av NIFs lov § 12-26. Av § 12-26 (2) følger det at de muntlige forhandlingene, med noen få unntak der domsinstansen beslutter dette, er offentlige. Avgjørelsene vil også offentliggjøres i sin helhet, men mindre det foreligger spesielle grunner som gjør at domsutvalget beslutter at kun slutningen skal offentliggjøres. Etter min vurdering anvendes unntakshjemmelen

¹⁶² Jeg er ikke kjent med at andre antidopingorganisasjoner som behandler dopingsaker oppnevner og/eller dekker utøvers utgifter til forsvarer.

¹⁶³ NIFs domsutvalg sak 12/94

¹⁶⁴ Thune (2012) s. 256

på en forsvarlig måte. Offentlighetsprinsippet er derfor tilstrekkelig ivaretatt ved behandlingen av dopingsaker i Norge.

4.1.1.6 Domsorganenes uavhengighet og upartiskhet

Domsutvalget settes med tre medlemmer under behandlingen av hver sak. Medlemmene velges blant medlemmene i NIFs domsutvalg, slik at enten leder eller nestleder skal være representert, jf. § 12-22 (6) første punktum. I dag er det 7 medlemmer i NIFs domsutvalg; en leder, en nestleder, fire medlemmer og ett varamedlem.¹⁶⁵

I § 3-4 (1) bokstav p bestemmes det at både lederen og nestlederen i domsutvalget skal være utdannet jurist med domstolserfaring og at minst halvparten av de øvrige medlemmene må være utdannet jurister. Utøver vil derfor få sin dopingsak avgjort av et juridisk kompetent domsorgan, noe som bidrar til å sikre utøvers rettssikkerhet.

I NIFs lov § 12-22 (3) stilles det krav til dommernes habilitet. For det første kan ingen i domsorganet ha vært med på forberedelsen av saken eller avgjørelsen i for eksempel ADNO eller påtalenemnden. Videre kan ikke en dommer ha opptrådt på en måte som kan svekke tilliten til sin habilitet. En dommer er således ikke habil «... dersom vedkommende selv har interesse i saken, har inngitt påtalebegjæring, være med på behandlingen av saken i lavere instans, på forhånd offentlig har gitt sin oppfatning av saken til kjenne eller det foreligger andre særlige grunner som er egnet å svekke tilliten til vedkommendes habilitet.», jf. § 12-22 (3). Denne bestemmelsen ligger tett opp mot domstollovens bestemmelser om habilitet, noe som gjør at utøvers vern mot avhengighet og partiske avgjørelser er tilfredsstillende i behandlingen av dopingsaker i Norge.

En annen side ved uavhengigheten, er uavhengigheten til selve domsorganet. I Norge har man delt behandlingen av dopingsaker mellom ADNO og NIF, og det er NIFs organer som dømmer i dopingsaker.

Idrettstinget, som er NIFs høyeste myndighet, skal etter § 3-4 (1) bokstav p velge medlemmene som skal sitte i domsutvalget. Bak valg av dommere til domsorganer i idretten kan det tenkes at det ligger blandede motiver. Idrettens idealer tilsier at man avdekker og sanksjonerer alle de utøverne som doper seg, men hensynet til økonomi kan (kortsiktig) tilsi at det ikke bør avdekkes eller sanksjoneres mer enn det minimum som er nødvendig for å sikre tillitt til idretten og samtidig opprettholde den folkelige oppslutningen som sikrer sponsorer og andre inntekter. Videre kan det også tenkes situasjoner der man står overfor organisert doping enten i regi av stater eller

¹⁶⁵ NIF (b) (2018)

idretten selv. Det er derfor viktig å sikre at oppnevningen av domsutvalgets medlemmer foregår på en måte som sikrer tilstrekkelig uavhengighet fra staten og idretten. Dagens ordning, der det er Idrettstinget som oppnevner domsutvalgets medlemmer, er derfor uheldig. Slik det er i dag er det likevel ikke noen grunn til å tro at dette har hatt betydning for domsutvalgets uavhengighet, men jeg mener likevel at oppnevningen heller bør gjøres av et uavhengig organ.

Prinsippet om domsorganenes upartiskhet og uavhengighet er ivaretatt i rimelig grad ved behandlingen av dopingsaker i Norge, men jeg mener at det bør opprettes et uavhengig organ som skal oppnevne medlemmene i domsutvalget.

4.1.1.7 Muntlighet

Utgangspunktet er at dopingsaken behandles skriftlig for NIFs domsutvalg. Utøver kan likevel kreve en muntlig forhandling, med mindre domsutvalget enstemmig finner at dette ikke er nødvendig, jf. NIFs lov § 12-22 (2). Hensynet bak domsutvalgets mulighet til å avskjære utøvers krav, er at en muntlig forhandling er ressurskrevende og at en slik mulighet ikke alltid vil være proporsjonal dersom saken blir tilstrekkelig opplyst uten en muntlig forhandling.¹⁶⁶

I dopingsaker som gjelder toppidrettsutøvere vil saken hovedsakelig bli avgjort etter en muntlig forhandling dersom utøveren krever dette, noe som ivaretar prinsippet om muntlighet. Unntak fra utøvers krav om muntlig behandling må kunne tillates så lenge saken er tilstrekkelig opplyst til at en skriftlig behandling vil være betryggende.

4.1.1.8 Bevisumiddelbarhet

Det er ikke alltid vitner og eksperter ønsker å stille opp i de muntlige forhandlingene i NIFs domsutvalg. Domsutvalget kan etter NIFs lov § 12-22 (2) i slike tilfeller beslutte å ta opp en muntlig forklaring av et vitne eller å høre vitner og eksperter ved bruk av video- eller telefonmøte under den muntlige forhandlingen. Hvis heller ikke dette er mulig, vil forklaringene kunne legges frem skriftlig for domsutvalget. Grunnet idrettens manglende tvangskraft og vitneplikt, og sett i lys av idrettens prosessøkonomiske hensyn, mener jeg at dette vil være tilstrekkelig i saksbehandlingen av en dopingsak.

4.1.1.9 Begrunnende avgjørelser

Alle avgjørelser i dopingsaker skal etter NIFs lov § 12-22 (4) begrunnes ved at det skal «... redegjøres for hvilket forhold som anses som bevist og hvilken dopingbestemmelse som legges til grunn ...». Offentliggjorte dommer fra NIFs domsutvalg viser at dette gjøres i praksis. Dette

¹⁶⁶ Thune (2012) s. 255

må etter min oppfatning sies å ivareta prinsippet om begrunnede avgjørelser på en tilstrekkelig god måte.

4.1.1.10 Rimelig saksbehandlingstid

For en utøver er det viktig med en rask avgjørelse i dopingsaken, og NIFs lov inneholder bestemmelser som skal sikre hurtige avgjørelser. Dette følger av § 12-22 (2) som sier at saken skal «... avgjøres så raskt som mulig ...», jf. § 12-22 (2). For at domstinstansen skal kunne motvirke forsinkelser i forberedelsen av dopingsaker kan de etter samme bestemmelse «... sette frister, avskjære bevis og foreta annen forberedende saksbehandling ...».

I 2013 nedsatte NIFs generalsekretær et utvalg som fikk i oppdrag å utarbeide en handlingsplan mot doping i idretten.¹⁶⁷ I rapporten fra dette utvalget ble det lagt frem statistikk for saksbehandlingstiden i NIFs domsutvalg. Statistikken viste at avgjørelsene fra NIFs domsutvalg kom i snitt rundt en måned etter at påtalebegjæringen var innkommet. Jeg mener at en saksbehandlingstid på en måned i snitt er en rimelig saksbehandlingstid.

Som et slags sikkerhetsnett mot urimelig lang saksbehandlingstid, kan WADA etter NIFs lov § 12-25 (6) velge å anke en sak direkte til CAS dersom det foreligger vesentlige forsinkelser med avgjørelsen av saken. Utøver er i kraft av ovennevnte bestemmelser sikret en rimelig saksbehandlingstid i behandlingen av dopingsaker i Norge.

4.1.1.11 Ankeadgang

Etter at NIFs domsutvalg har avsagt sin avgjørelse, vil utøver kunne anke saken videre til NIFs appellutvalg, jf. § 12-25 (2). Når NIFs appellutvalg har avsagt sin avgjørelse, vil utøver ha 21 dager til å fremsette en eventuell videre anke til CAS, jf. § 12-25 (10).

Dersom dopingsaken gjelder en internasjonal topputøver, slik dette er definert av internasjonale særforbund, eller avgjørelsen er knyttet til et internasjonalt stevne, vil utøver i enkelte tilfeller kunne anke saken direkte fra domsutvalget til CAS. WADA kan uansett anke alle dopingsaker direkte til CAS, jf. § 12-25 (2). Dette innebærer at dersom en utøver anker saken til NIFs appellutvalg, vil denne anken kunne falle bort dersom WADA anker saken direkte til CAS. Dette skjedde i Tysse-saken.¹⁶⁸ ¹⁶⁹ WADA har en egen ankefrist som enten begynner å løpe fra den

¹⁶⁷ NIF (c) (2013) s. 23-25

¹⁶⁸ Thune (2012) s. 257

¹⁶⁹ ADNO v. Tysse (2011)

ordinære ankefristens utløp eller 21 dager etter WADAs mottak av avgjørelsen og sakens dokumenter, jf. § 12-25 (11).

Videre følger det av PILA¹⁷⁰ art. 190 at avgjørelser avsagt av CAS kan bli anket inn for sveitsisk høyesterett, men denne ankeadgangen er svært begrenset.¹⁷¹

Utøver har således muligheten til å anke saken inn for minst ett høyere domsorgan, og utøvers ankeadgang er således tilstrekkelig ivaretatt ved saksbehandlingen.

4.1.1.12 Gjenåpning

Det følger av NIFs lov § 12-28 (1) at en sak kan gjenopptas dersom det fremkommer nye opplysninger som man antar ville ha medført et annet resultat. Dersom en begjæring avslås, kan denne overprøves, jf. § 12-28 (2). Utøvers mulighet for gjenåpning av sin dopingsak i Norge er således tilstrekkelig ivaretatt.

4.2 Hvordan er utøvers rettssikkerhet ivaretatt i behandlingen av dopingsaker i Norge?

Jeg mener at saksbehandlingen av dopingsaker i Norge ivaretar utøvers rettssikkerhet på en god måte. Spesielt vil jeg trekke frem at offentlighetsprinsippet er godt ivaretatt ved at dopingsakene behandles med offentlige, muntlige forhandlinger og at avgjørelsene offentliggjøres i sin helhet. Dette er viktig for rettssikkerheten til utøver, fordi offentlighetsprinsippet blant annet sikrer en tillitsvekkende og god prosess.

Videre vil jeg fremheve at utøver har rett til å bli representert av en rådgiver, for eksempel en forsvarer, under hele saksbehandlingen, og at kostnadene for rådgiveren vil kunne dekkes der særlige grunner taler for dette. Dette er sentralt for utøvers rettssikkerhet, da det er viktig for utøvere å kunne få juridisk veiledning for å kunne føre sin sak på en best mulig måte, uten å bli begrenset av økonomi. Utøvers rett til kontradiksjon er også ivaretatt på en god måte, ved at utøver har en tilstrekkelig mulighet til å fremlegge og å imøtegå bevis som legges til grunn ved avgjørelsen av en dopingsak. Dette gjør at utøver kan føle seg trygg på at deres side av saken er belyst tilstrekkelig før saken blir avgjort.

Avgjørelsen fra domsutvalget begrunnes slik at utøver får innsikt i hvordan medlemmene i domsutvalget har vurdert dopingsaken. En slik begrunnelse vil også gi utøver et godt grunnlag for å vurdere om avgjørelsen bør påankes. Utøvers ankemuligheter er også godt ivaretatt, da

¹⁷⁰ Switzerland's Private International Law Act (PILA)

¹⁷¹ Rigozzi (2016)

utøver har muligheten til å få overprøvet avgjørelsen enten i NIFs appellutvalg, eller direkte i CAS. Dette er sentralt for å sikre utøvers rettssikkerhet. I tillegg vil utøver ha mulighet til å få gjenåpnet sin sak, dersom domsutvalget dømmer utøver for brudd på dopingbestemmelsene, og det i etterkant av avgjørelsen fremkommer bevis eller tilståelser som tilsier at utøver burde ha blitt frifunnet.

Jeg vil også trekke frem prosessen i saksbehandlingen i Norge, der ADNO foretar den innledende saksbehandlingen, påtalenemnden avgjør om saken skal påtalebegjæres og NIFs domsutvalg avsier en avgjørelse. Denne prosessen mener jeg styrker utøvers rettssikkerhet i saksbehandlingen, da utøver får sin sak behandlet grundig av flere uavhengige og juridisk kompetente organer. Samlet sikrer dette en forsvarlig saksbehandling og gjør at utøver kan føle seg trygg på at domsutvalget kommer frem til et materielt riktig resultat.

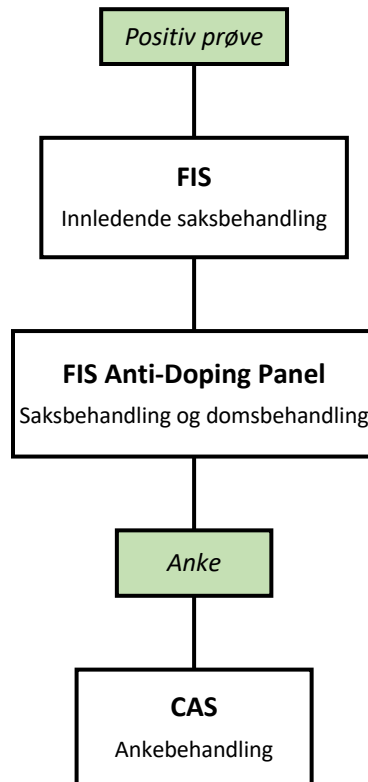
Likevel er det noen mangler ved saksbehandlingen som jeg mener kan ha betydning for utøvers rettssikkerhet. For det første mener jeg at utøvers rett til å bli underrettet om dopingsaken på et språk utøver forstår, bør lovfestes, selv om denne retten følger av praksis. Og for det andre er ikke utøvers rett til å la seg bistå av en rådgiver på ethvert tidspunkt av saksbehandlingen tilstrekkelig sikret, da dette kun følger av praksis og ikke er lovfestet. For det tredje er heller ikke utøvers rett til å ikke avgi forklaring i saken lovfestet, dette følger kun av praksis. Til slutt mener jeg at måten domsutvalgets medlemmer oppnevnes på, må endres. Per i dag er det idretten selv som oppnevner disse medlemmene. For å sikre domsutvalgets uavhengighet fra idretten ytterligere, bør det opprettes et uavhengig organ som skal stå for oppnevningen.

Dette viser at saksbehandlingen av dopingsaker i Norge bør forbedres på enkelte punkter. Likevel mener jeg, samlet sett, at saksbehandlingen av dopingsaker i Norge slik den er i dag, ivaretar utøvers rettssikkerhet tilstrekkelig.

5 Vurdering av behandlingen av dopingsaker i FIS

I FIS er den hovedsakelige saksbehandlingen av dopingsaker lagt til FIS Anti Doping Panel (FIS ADP).

5.1 Behandlingen av dopingsaker i FIS

Overordnet illustrasjon av den ordinære saksbehandlingen i FIS og eventuell saksgang etter anke.

Dersom en dopingprøve etter en dopingkontroll som FIS har initiert blir rapportert som positiv, er det FIS som skal behandle dopingsaken. Saksbehandlingsreglene for en dopingsak behandlet av FIS følger av FIS Anti Doping Rules (FIS ADR).¹⁷² I FIS ADR finner man prosedyrebestemmelser og retningslinjer for saksbehandlingen av dopingsakene. Dersom FIS ADR ikke direkte regulerer et forhold eller har bestemmelser som er i strid med WADC, vil bestemmelsene i WADC bli lagt til grunn, jf. FIS ADR art. 20.4.

Når laboratoriet avdekker en positiv prøve, blir FIS varslet om denne. FIS skal deretter straks varsle utøver om prøveresultatet, jf. art. 7.3.1 og saken vil bli oversendt FIS ADP for videre

¹⁷² The Fédération Internationale de Ski (FIS). (2016) *FIS Anti-Doping rules (FIS ADR)*

saksbehandling, jf. art. 8.1.1. Lederen for FIS ADP vil bli varslet av generalsekretæren i FIS når det foreligger en dopingsak som skal behandles av FIS ADP.

Det er etter FIS ADR art. 7.1.2 styret i FIS, «The FIS Council», som skal oppnevne medlemmene av FIS ADP. Videre følger det av bestemmelsen at FIS ADP skal bestå av en leder, en nestleder og øvrige medlemmer. Det er et krav at medlemmene har erfaring med antidoping. Medlemmene skal sitte i en periode på fire år og det er et krav at lederen og nestlederen er advokater. Det fremkommer ikke av bestemmelsene i FIS ADR om det stilles noen ytterligere krav til medlemmene.

Når FIS ADP skal behandle en dopingsak, settes panelet sammen av tre medlemmer, der minst ett av medlemmene skal være advokat, jf. FIS ADR art. 8.1.4. I praksis vil dette gjøres ved at lederen for panelet velger ut to medlemmer i FIS ADP som skal behandle saken sammen med lederen.¹⁷³ Det følger av art. 8.1.4 at lederen for panelet også kan oppnevne medisinske og/eller juridiske eksperter som ikke er medlemmer i FIS ADP, for å sitte som ekstra medlemmer av panelet i behandlingen av den enkelte sak.

Hvis utøver frasier seg retten til en forhandling, eksempelvis ved å erkjenne forholdet eller ved å ikke svare på henvendelsene fra FIS om den positive prøven, vil FIS avsi en skriftlig avgjørelse, jf. art. 7.10.3. Denne avgjørelsesformen skal ikke vurderes nærmere.

Dersom utøver, FIS, WADA og eventuelle andre antidopingorganisasjoner med ankerett er enige om at dopingsaken vil kunne bli avgjort betryggende etter en behandling i CAS, kan dopingsaken behandles direkte for CAS uten at dopingsaken først avgjøres i FIS, jf. art. 8.3.

5.1.1 Rettssikkerhetsreglene

I det følgende skal jeg vurdere om rettssikkerhetsreglene som jeg mener bør gjelde for behandlingen av en dopingsak anvendes av FIS og eventuelt i hvilken grad reglene anvendes. Selv om muntlighet og bevisumiddelbarhet ikke er rettssikkerhetsregler som jeg mener trenger å få anvendelse i dopingsaker, skal jeg likevel vurdere om FIS ivaretar disse gjennom saksbehandlingen. Dette er fordi jeg mener at disse rettssikkerhetsreglene kan bidra til å gi et mer helhetlig bilde av saksbehandlingen.

I FIS er kravet om en forsvarlig rettergang formelt ivaretatt ved at FIS ADR art. 8 oppstiller minstekrav som skal sikre utøver en forsvarlig rettergang. Videre er det gitt en rekke prosedy-

¹⁷³ Seeberg (2018)

reregler og retningslinjer om saksbehandlingen i FIS ADR i kapittel FIS.E. Jeg skal i det følgende vurdere og om gjeldende bestemmelser og praksis ivaretar utøvers rettssikkerhet tilstrekkelig på alle stadier i saksbehandlingen.

5.1.1.1 Legalitetsprinsippet

Dersom en utøver blir påtalt for brudd på dopingbestemmelsene av FIS, må utøver må forholde seg til et omfattende og komplisert regelverk. Verken FIS ADR eller WADC har forarbeider, men det er kommentarer til enkelte av bestemmelsene i WADC. Likevel er bestemmelsene i regelverkene utførlige og detaljerte, og jeg mener derfor det likevel må være forutsigbart for utøverne hva de kan straffes for. Både regelverkene og WADAs dopingliste tilgjengelige for utøverne, og jeg mener at legalitetsprinsippet er tilstrekkelig ivaretatt ved behandlingen av dopingsaker i FIS.

5.1.1.2 Selvinkrimineringsprinsippet

En utøver som er påtalt for brudd på dopingbestemmelsene vil aldri ha forklaringsplikt for FIS, men dette fremgår ikke av FIS ADR eller WADC. Utøver vil bli informert om at det er frivillig å forklare seg når utøver blir informert om den positive prøven. Prinsippet om selvinkriminering er derfor ivaretatt i rimelig grad ved behandlingen av dopingsaker i FIS. Jeg mener imidlertid at utøvers rett til å ikke avgi forklaring i saken er så sentralt at det må lovfestes.

5.1.1.3 Kontradiksjon

Utøver skal så fort som mulig, etter de nødvendige undersøkelser er gjennomført av FIS, bli informert om det antatte bruddet på dopingbestemmelsene og om muligheten for å analysere B-prøven, jf. FIS ADR art. 7.3. Utøveren vil da også bli informert om sine rettigheter under behandlingen av dopingsaken. Det følger ikke av bestemmelsene hvilket språk utøver skal bli underrettet på. Uansett om FIS har en praksis der de informerer utøver om grunnlaget for dopingsaken på et språk utøver forstår, bør utøver ha en lovfestet rett til dette. Den manglende lovfesting av dette innebærer derfor en formell svakhet ved utøvers rett til kontradiksjon.

Etter art. 8.1.9 femte punkt har utøver rett til å uttale seg om den positive prøven og de eventuelle konsekvensene. En slik uttalelse må komme innen 21 dager etter at utøver har fått beskjed om den positive prøven, jf. FIS.E.2.1.1.

Utøver har etter FIS ADR og WADC ingen lovfestet rett til innsyn i sakens dokumenter og bevis innen rimelig tid før forhandlingen. Jeg har over kommet til at god rettssikkerhet forutsetter at utøver har en slik rett. Denne retten kan muligens utledes av retten til en «fair hearing»

i FIS ADR art. 8, men for å sikre utøvers rettssikkerhet ytterligere, bør retten til innsyn i sakens dokumenter og bevis lovfestes.

Det følger av bestemmelsene i FIS ADR at utøver har rett til å forklare seg, presentere bevis og til å bli representert av en rådgiver i den muntlige forhandlingen. Utøver vil kunne få legge frem de bevis som står proporsjonalt til sakens omfang, og det er FIS ADP som avgjør om beviset er proporsjonalt, jf. FIS.E.6. Etter art. 8.1.9 sjette punkt har utøver også rett å føre egne vitner og til å spørre ut vitner. FIS.E.4 bestemmer at FIS ADP kan la partene føre de vitner som FIS ADP finner relevante for sakens opplysning. Så lenge begrensningene i bevis- og vitneførsel gjort av FIS ADP er samvittighetsfulle og saklige, vil slike begrensninger være i tråd med prinsippet om kontradiksjon.

Jeg stiller meg likevel kritisk til en løsning der det er FIS ADP som skal avgjøre hvilke bevis som står proporsjonalt til sakens omfang og hvilke vitner som er relevante for sakens opplysning da FIS ADP er sammensatt av styremedlemmene i FIS.

Dette betyr at det er styremedlemmene i FIS, altså utøvers motpart, som skal avgjøre hvilke bevis som er relevante i dopingsaken. FIS ADP kan i teorien avskjære alle bevis som taler utøvers sak, og dette kan ikke sies å sikre utøvers rett til kontradiksjon i saksbehandlingen.

Etter art. 8.1.9 syvende punkt har utøver rett til å ha en tolk under forhandlingen, men det er opp til FIS ADP å bestemme hvem som skal bekoste denne. Jeg mener utøver må ha en betingelsesløs rett på en tolk når utøver har behov for det, dette er således en svakhet som medfører et brudd på utøvers rett til kontradiksjon.

Samlet mener jeg at utøvers rett til kontradiksjon ikke er tilstrekkelig ivaretatt ved behandlingen av dopingsaker i FIS.

5.1.1.4 Retten til å være representert ved rådgiver, å få dekket rådgiverkostnader og dekning av øvrige sakskostnader

Utøver har etter FIS ADR art. 8.1.9 tredje punkt rett til å være representert av en rådgiver under den muntlige forhandlingen, men utøver må selv bekoste dette, uavhengig av saksforholdet. Det følger ikke av regelverket om utøver har rett til å la seg bistå av rådgiver under den øvrige saksbehandlingen. Utøver burde hatt en lovfestet rett til å la seg bistå av en rådgiver under hele saksbehandlingen og til å få dekket kostnadene til denne der det er rimelig. Jeg mener derfor at utøvers rett til å være representert av rådgiver og å få dekket rådgiverkostnader ikke er tilstrekkelig ivaretatt i saksbehandlingen av en dopingsak i FIS.

FIS ADP har etter FIS ADR art. 10.10 muligheten til å kreve at utøver betaler «...costs associated with the anti-doping rule violation including FIS' legal fees...». Ved vurderingen av om utøver skal betale de øvrige sakskostnadene skal FIS ADP ta hensyn til proporsjonalitetsprinsippet. Utøver vil således kunne slippe å betale disse sakskostnadene. Men en utøver har ingen lovfestet rett til å kunne få dekket øvrige sakskostnader, eksempelvis egne utgifter i forbindelse med saksbehandlingen. Jeg mener derfor at utøvers rett til å få dekket øvrige sakskostnader kun er ivaretatt i rimelig grad i saksbehandlingen av en dopingsak i FIS.

5.1.1.5 Offentlighetsprinsippet

Det følger av FIS.E.2.3 at de muntlige forhandlingene for FIS ADP ikke skal være offentlige. Det er kun utøver, FIS, utøvers nasjonale skiforbund (NSF) og WADA som vil kunne delta på den muntlige forhandlingen. Selv når utøver ber om det, vil ikke forhandlingen være offentlig. Det at WADA og det nasjonale særforbundet får observere forhandlingene, vil kunne gi utøver en bedre sikkerhet for at prosessen gjennomføres på en god måte. Likevel kan ikke utøvere alltid være trygge på at WADA og det nasjonale særforbundet vil være på utøvers side i saken. Jeg mener at mangelen på offentlighet for de resterende aktørene er en klar svakhet ved saksbehandlingen i FIS. Det at de muntlige forhandlingene alltid er lukket, anser jeg derfor som et brudd på prinsippet om offentlighet.

Den andre siden av offentlighetsprinsippet, er offentliggjøringen av avgjørelsene. Reglene om offentliggjøring av avgjørelsene følger av FIS ADR art. 14.3. Utøvers identitet i saker der utøver er funnet å ha brutt dopingbestemmelsene vil etter art. 14.3.1 kunne holdes unna offentligheten dersom FIS bestemmer det. Det står ikke spesifisert hvilke grunner som kan tale for dette. Senest innen 20 dager etter at avgjørelsen er endelig, skal FIS offentliggjøre en sammstilling av avgjørelsen som skal inneholde idrett, utøvers navn (med mindre de bestemmer å holde dette skjult), hvilken bestemmelse som er overtrådt, stoffet eller metoden som eventuelt er brukt og sanksjonen, jf. art. 14.3.2. Men avgjørelsen vil aldri bli offentliggjort i sin helhet.

En avgjørelse om frifinnelse vil kun offentliggjøres der utøveren selv samtykker til det. Utøveren vil også kunne bestemme om han eller hun ønsker at avgjørelsen i sin helhet skal offentliggjøres, eller at deler av avgjørelsen skal unntas offentligheten, jf. art. 14.3.3.

Et eksempel på hvordan offentlighetsprinsippet i saksbehandlingen til FIS er, finner man i Sundby-saken. I denne saken var forhandlingen i FIS ADP lukket og avgjørelsen som frifant Sundby ble ikke offentliggjort, selv ikke etter at avgjørelsen ble anket til CAS og Sundby ble ilagt to måneder utestengelse.

Jeg mener derfor at offentliggjøringsprinsippet ikke er ivaretatt tilstrekkelig i saksbehandlingen i FIS, da forhandlingene er lukkede og avgjørelsene i utgangspunktet ikke blir offentliggjort.

5.1.1.6 Domsorganenes uavhengighet og upartiskhet

Det følger av FIS ADR art. 8.1.9 at FIS ADP skal opptre rettferdig og upartisk og art. 8.1.6 annet punkt bestemmer at FIS ADP til enhver tid skal opptre rettferdig og upartisk overfor partene i saken.

Som tidligere påpekt er det styret i FIS som oppnevner medlemmene til FIS ADP, jf. art. 7.1.2. Visepresident i styret til FIS og medlem av FIS ADP, Sverre Seeberg, forteller at i hans tid i styret, har det kun vært styremedlemmer i FIS som har blitt oppnevnt som medlemmer i FIS ADP. Videre sier han at alle medlemmene i styret, med unntak av styrets president, kan sitte i FIS ADP.¹⁷⁴ I dag er lederen for FIS ADP Patrick Smith, en canadisk høyesterettsdommer som også sitter som styremedlem i FIS.¹⁷⁵ Dette innebærer at det i utgangspunktet vil være 3 medlemmer fra styret til FIS som utgjør FIS ADP i behandlingen av de enkelte dopingsakene.

Dersom lederen av FIS ADP av hensyn til upartiskhet og/eller uavhengighet ikke kan behandle en sak, vil det være nestlederen som vil lede panelet og velge ut medlemmene i FIS ADP, jf. FIS ADR 7.1.2. Det stilles krav til at medlemmene som behandler dopingsaken i FIS ADP ikke er av samme nasjonalitet som utøveren dopingsaken omhandler og medlemmene skal heller ikke ha hatt befatning med dopingsaken på et tidligere tidspunkt.

Det sitter i dag totalt 19 personer i styret til FIS,¹⁷⁶ men det er ikke kjent hvor mange av disse som er oppnevnt av styret som medlemmer i FIS ADP. Da alle medlemmene i FIS ADP sitter i styret til FIS, reiser dette spørsmål om FIS ADP kan opptre tilstrekkelig uavhengig og upartisk i saksbehandlingen av dopingsaker. Styremedlemmene i FIS har tette bånd til skisporten, land og i noen tilfeller flere av utøverne. På den ene siden kan man si at styremedlemmene således er nærmest til å ønske rene utøvere i idretten, men på den andre siden kan det stilles spørsmål om disse båndene til idretten vil hemme styremedlemmene i å behandle en sak uavhengig og upartisk.

Til tross for at styremedlemmene ofte vil ha god kjennskap til både regelverket og de tidligere avsatte avgjørelsene, vil det fra utsiden virke uheldig at styremedlemmer med klare interesser

¹⁷⁴ Seeberg (2018)

¹⁷⁵ FIS (a) (2018)

¹⁷⁶ FIS (b) (2018)

i idretten behandler dopingsakene. Det må være klart at dopingsakene potensielt kan ha store ringvirkninger for FIS, både med tanke på sponsorer og omdømmet til FIS.

Det vil ikke på noe tidspunkt offentliggjøres hvem som sitter i FIS ADP og styremedlemmene i FIS vil heller ikke få vite dette.¹⁷⁷ Bakgrunnen for dette kan være at andre styremedlemmer i FIS ikke skal kunne forsøke å påvirke medlemmene i FIS ADP i behandlingene av dopingsakene. Men det er ikke så mange styremedlemmer i FIS, og hvilke styremedlemmer som behandler de ulike sakene vil derfor kanskje komme frem uansett. Uansett vil de tre medlemmene i FIS ADP som behandler hver enkelt sak, kunne forsøke å påvirke hverandre. Satt på spissen kan man tenke seg en situasjon der medlemmene kan presse hverandre for eksempel i forbindelse med gjenvalg av styre eller andre saker som er viktige for medlemmene. Det må etter dette kunne sies at det er uheldig at det er styremedlemmer i FIS som sitter i FIS ADP.

En annen side ved uavhengigheten, er uavhengigheten til selve FIS ADP som en helhet. FIS har ikke skilt ut FIS ADP fra organisasjonen og det er styrets egne medlemmer som sitter som medlemmer i FIS ADP. For et internasjonalt særforbund er det klart at de negative konsekvensene av dopingsaker kan være store og det er derfor tvilsomt at FIS ADP er i stand til å opptre tilstrekkelig uavhengig og upartisk fra FIS. Jeg mener derfor at FIS ADP ikke ivaretar uavhengigheten og upartiskheten som kreves for å kunne sikre utøvers rettssikkerhet i saksbehandlingen.

Videre mener jeg at det er uheldig at det er styret i FIS som oppnevner medlemmene i FIS ADP. Ved oppnevning av medlemmer til domsorganer i idretten kan det som tidligere påpekt foreligge blandede motiver. For å sikre utøvers rettssikkerhet, er det derfor viktig å sikre at oppnevningen av medlemmer til FIS ADP foregår på en måte som sikrer tilstrekkelig uavhengighet fra idretten. Jeg mener derfor at oppnevningen av medlemmer til FIS ADP burde gjøres av et uavhengig organ og at styremedlemmer i FIS ikke burde kunne oppnevnes som medlemmer i FIS ADP.

5.1.1.7 Muntlighet

Det følger av FIS E.5 at panelet skal la utøver forklare seg personlig, over telefon eller komme med en skriftlig forklaring.

Etter at utøveren har fått beskjed om regelbruddet, vil utøver har 21 dager på å be om en muntlig forhandling, jf. FIS E.2.1.1. Dersom utøver ikke gjør dette, vil saken avgjøres etter skriftlig behandling, jf. FIS E.2.1.3. Dopingsaken vil også bli behandlet skriftlig i de tilfeller der utøver

¹⁷⁷ Seeberg (2018)

ikke responderer på påstandene fra FIS om den positive prøven, jf. art. 8.1.7. Utgangspunktet er derfor at alle dopingsaker i FIS avgjøres etter muntlig behandling så lenge utøveren selv ønsker det. Dersom hensyn til tid eller økonomi gjør at utøver ikke kan møte opp personlig til den muntlige forhandlingen, vil forhandlingen gjennomføres over video- eller telefonmøte, jf. FIS E.1. Dette ivaretar prinsippet om muntlighet på en god måte.

5.1.1.8 Bevisumiddelbarhetsprinsippet

Det er ikke alltid vitner eller eksperter ønsker eller har mulighet til å stille opp i de muntlige forhandlingene i FIS. FIS ADP kan da beslutte å høre vitner eller eksperter ved bruk av video- eller telefonmøte. Hvis ikke dette heller er mulig, eller saken behandles skriftlig, vil forklaringene kunne legges frem skriftlig for FIS ADP. Grunnet idrettens manglende tvangskraft og sett i lys av prosessøkonomiske hensyn, mener jeg at dette vil være tilstrekkelig i en dopingsak.

5.1.1.9 Begrunnede avgjørelser

Det følger av FIS ADR art. 8.1.9 åttende punkt og art. 8.2.1 at utøver har krav på en begrunnet avgjørelse. Denne skal inkludere en forklaring for bakgrunnen for en eventuell utestengelse og lengden på denne. FIS ADP skal også begrunne hvorfor utøver eventuelt ikke ble ilagt den strengest mulige reaksjonen på bruddet. Jeg mener at dette ivaretar prinsippet om begrunnede avgjørelser på en god måte.

5.1.1.10 Rimelig saksbehandlingstid

Det følger av FIS ADR art. 8.1.9 første og åttende punkt at utøver har krav på en «... *timely hearing* ...», med andre ord en muntlig forhandling innen rimelig tid. Hva som ligger i begrepet rimelig tid, synes å følge av FIS.E.3. Denne bestemmelsen sier at utgangspunktet er at en muntlig forhandling skal finne sted minimum 28 dager etter at det nasjonale skiforbundet er varslet og maksimum 3 måneder etter slik varsling. Forhandlingen skal i utgangspunktet gjennomføres dagen før styret i FIS samles. Dersom styret i FIS ikke skal samles før etter at det har gått tre måneder fra varslingen, skal den muntlige forhandlingen gjennomføres på video- eller telefonmøte. Dette viser at FIS mener at en rimelig saksbehandlingstid i forkant av avgjørelsen er maksimum tre måneder, noe jeg mener må anses å være en rimelig saksbehandlingstid.

Etter at forhandlingen er gjennomført, har utøver etter art. 8.1.9 åttende punkt og art. 8.2.1 krav på en begrunnet avgjørelse innen rimelig tid. Som for saksbehandlingen i Norge, kan WADA etter FIS ADR art. 13.3 velge å anke en sak direkte til CAS dersom det foreligger vesentlige forsinkelser med avgjørelsen av saken. Utøver er i kraft av disse bestemmelsene sikret en rimelig saksbehandlingstid.

5.1.1.11 Ankeadgang

Etter at FIS ADP har avsagt sin avgjørelse, vil utøver ha 21 dager til å fremsette sin eventuelle anke til CAS, jf. FIS ADR art. 13.7.1 (1). Videre følger det av PILA¹⁷⁸ art. 190 at avgjørelser avsagt av CAS kan bli anket inn for sveitsisk høyesterett, men denne ankeadgangen er svært begrenset.¹⁷⁹

Utøver har således muligheten til å kunne anke saken inn for minst ett høyere domsorgan, og utøvers ankeadgang er således tilstrekkelig ivaretatt ved saksbehandlingen.

5.1.1.12 Gjenåpning

I FIS ADR finnes det ingen bestemmelser som åpner for gjenåpning av en dopingsak, og det finnes heller ingen slike bestemmelser i WADC. Likevel kan en dopingdømt utøver mest sannsynlig ta sin sak til norske domstoler eller eventuelt sveitsisk høyesterett for å få dopingsaken kjent ugyldig dersom det skulle komme bevis etter avgjørelsen som viser at utøver likevel var uskyldig. Men for å sikre utøvers rettssikkerhet tilstrekkelig mener jeg at utøver bør ha en lovfestet rett enten i FIS ADR eller WADC til å få sin sak gjenåpnet.

5.2 Hvordan er utøvers rettssikkerhet ivaretatt i behandlingen av dopingsaker i FIS?

Saksbehandlingen til FIS ivaretar utøvers rettssikkerhet godt på flere områder. Jeg vil trekke frem at utøver har rett til å la seg representere av en rådgiver under den muntlige forhandlingen, at utøver er sikret en rimelig saksbehandlingstid og at utøver har krav på en begrunnet avgjørelse. Videre er det også et krav om at medlemmene i FIS Anti Doping Panel har erfaring med antidoping og at minst ett av de tre medlemmene i FIS ADP skal være advokat, slik at domsorganet som avgjør dopingsaken er juridisk og faglig kompetent. Utøver har også en tilstrekkelig ankemulighet, da utøver kan få overprøvd avgjørelsen i CAS. Saksbehandlingen i FIS ivaretar også prinsippet om muntlighet og bevisumiddelbarhet på en tilstrekkelig måte, selv om dette ikke er rettssikkerhetsregler som jeg i utgangspunktet mener er nødvendige for at utøver skal være sikret en rettssikker saksbehandling.

Likevel har jeg funnet flere mangler som gjør at jeg mener at saksbehandlingen samlet sett ikke ivaretar utøvers rettssikkerhet tilstrekkelig. I saksbehandlingen har ikke utøver en lovfestet rett til å bli underrettet om grunnlaget for dopingsaken på et språk utøver forstår og utøver har heller ikke krav på å få dekket utgiftene til en tolk under den muntlige forhandlingen. Jeg mener også

¹⁷⁸ Switzerland's Private International Law Act (PILA)

¹⁷⁹ Rigozzi (2016)

at utøvers rett til å ikke avgi forklaring i saken bør lovfestes. Videre har utøver ingen lovfestet rett til innsyn i sakens dokumenter og bevis innen rimelig tid før forhandlingen. Dette er brudd på retten til kontradiksjon, og utøver risikerer derfor å ikke få opplyst sin side av saken tilstrekkelig før saken avgjøres i FIS ADP.

I saksbehandlingen i FIS har utøver heller ikke en lovfestet rett til å la seg bistå av en rådgiver under hele saksbehandlingen, eller til å få dekket kostnadene til en rådgiver der dette er rimelig. Utøver har heller ingen lovfestet rett til å få gjenåpnet sin dopingsak og få saken behandlet på nytt av FIS ADP. Offentlighetsprinsippet er ikke ivaretatt i saksbehandlingen til FIS, da de muntlige forhandlingene er lukket og avgjørelsene ikke offentliggjøres i sin helhet. Da jeg mener at offentlighetsprinsippet er sentralt for å sikre utøvers rettssikkerhet i en dopingsak, er dette en alvorlig mangel i saksbehandlingen i FIS.

Dette viser at saksbehandlingen i FIS ikke ivaretar flere sentrale rettssikkerhetsregler som jeg mener bør få anvendelse i behandlingen av dopingsakene. Dette mener jeg svekker utøvers rettssikkerhet.

Likevel mener jeg at den mest alvorlige mangelen ved saksbehandlingen av dopingsaker i FIS er mangelen på uavhengighet og upartiskhet fra FIS ADP til FIS. Det er styremedlemmene i FIS som sitter i FIS ADP, og styremedlemmene har tette bånd til skisporten, utøvere og de enkelte land utøverne representerer. Selv om styremedlemmene i FIS vil kunne ha god kjennskap til regelverk og tidligere avsatte avgjørelser, og de bør være nærmest til å ønske rene utøvere i sin idrett, kan det likevel være økonomiske eller andre motiver som ligger bak et styremedlems holdning til en dopingsak. Utøvere kan etter dette ikke være trygge på at saken deres behandles av uavhengige medlemmer i FIS ADP.

Jeg mener at dette også slår uheldig ut i flere andre sammenhenger. For det første er det FIS ADP som skal avgjøre om bevis er proporsjonale og hvilke vitner som er relevante for sakens opplysning. Dette betyr at det indirekte er styret til utøvers motpart, FIS, som avgjør hvilke bevis og vitner utøver får føre. Utøver kan således ikke være trygg på om FIS ADP eksempelvis avskjærer et bevis fordi det ikke er proporsjonalt, eller om det avskjæres fordi FIS er påvirket av utenforliggende hensyn, eksempelvis at FIS mener at de kan tape saken dersom beviset tiltales ført. Dette er klart en trussel mot utøvers rettssikkerhet.

For det andre skal i utgangspunktet ikke styret i FIS vite hvem som sitter i FIS ADP for behandlingen av de ulike dopingsakene. Likevel er det offentlig kjent at lederen for FIS ADP er styremedlemmet Patrick Smith. Videre består styret i FIS kun av 19 personer, noe som gjør at det muligens uansett vil komme frem hvem som behandler de ulike sakene. Anonymiteten av dommerne i FIS ADP er ment for å skulle bidra til å ivareta domsorganets integritet, men det

er således en mangelfull mekanisme. Dette gjør at det er en mulighet for at styremedlemmene i FIS og de aktuelle medlemmene i dopingpanelet i FIS ADP kan presse hverandre i forbindelse med behandlingen av dopingsaker.

Til slutt mener jeg at oppnevningen av medlemmer i FIS ADP ikke forgår på en måte som sikrer tilstrekkelig uavhengighet fra idretten, da det er styret i FIS som oppnevner sine egne medlemmer til å sitte i FIS ADP. Jeg mener at oppnevningen av medlemmer bør gjøres av et uavhengig organ og at medlemmene i FIS ADP bør være uavhengige av FIS og at de bør oppnevnes offentlig. Samlet kan derfor ikke utøvere være trygge på at FIS ADP avgjør dopingsaker uavhengig og upartisk, eller at FIS ADP kommer frem til et materielt riktig resultat.

Jeg mener derfor at saksbehandlingen av dopingsaker i FIS samlet sett ikke ivaretar utøvers rettssikkerhet tilstrekkelig.

6 Vurdering av behandlingen av dopingsaker i CAS

I dette kapitlet skal jeg kun vurdere saksbehandlingen av dopingsaker i ankeavdelingen i voldgiftsdomstolen CAS. Denne avdelingen behandler dopingsaker som er anket til CAS etter at saken har blitt behandlet av eksempelvis en nasjonal antidopingorganisasjon eller et internasjonalt særforbund.

6.1 Behandlingen av dopingsaker CAS

Prosedyrereglene for ankebehandlingen av dopingsaker for CAS finner man i CAS-koden.¹⁸⁰ Det følger av CAS-koden R58 at dopingsakene skal behandles «... according to the applicable regulations and, subsidiarily, to the rules of law chosen by the parties or, in the absence of such a choice, according to the law of the country in which the federation, association or sports-related body which has issued the challenged decision is domiciled or according to the rules of law that the Panel deems appropriate ...».

Vilkårene for at en dopingsak skal kunne behandles av ankeinstansen i CAS følger av CAS-koden art. R47 til art. R49. Det må for det første foreligge en avtale om at en ankesak skal behandles av CAS. Videre må også andre aktuelle rettsmidler være uttømt før saken ankes til CAS, jf. art. R47. Hva anken skal inneholde finner man i art. R48 og tidsfristen for å anke er etter art. R49 den tidsfristen satt av det domsorganet som behandlet dopingsaken som førsteinstans.

Det følger av art. R50 at en sak skal behandles av tre dommere, med mindre partene har samtykket til at saken blir behandlet av bare én dommer eller at lederen for CAS' ankeinstans bestemmer at saken bare skal bli behandlet av én dommer.

6.1.1 Rettssikkerhetsreglene

I det følgende skal jeg vurdere om rettssikkerhetsreglene som jeg mener bør gjelde for behandlingen av en dopingsak anvendes i saksbehandlingen i CAS og eventuelt i hvilken grad reglene anvendes. Selv om muntlighet og bevisumiddelbarhet ikke er rettssikkerhetsregler som jeg mener trenger å få anvendelse i dopingsaker, skal jeg likevel vurdere om CAS ivaretar disse gjennom saksbehandlingen. Dette vil jeg gjøre fordi jeg mener at disse rettssikkerhetsreglene kan bidra til å gi et mer helhetlig bilde av saksbehandlingen.

¹⁸⁰ Court of Arbitration for Sport (CAS). (2017) *Code of Sports-related Arbitration (CAS-koden)*.

I CAS er kravet om en forsvarlig rettergang formelt ivaretatt ved at det følger av WADC art. 8 at utøver har en «... *right to a fair hearing and notice og hearing decision* ...». I CAS-koden og WADC finner man flere bestemmelser som sammen skal sikre at utøver får en forsvarlig saksbehandling av dopingsaken sin. Uansett hvilket regelverk som kommer til anvendelse i dopingsaken, vil WADC gå foran dersom utøver har et dårligere vern etter andre bestemmelser. CAS-koden vil uansett få anvendelse uavhengig av hvilket regelverk som benyttes. Kravet om en forsvarlig rettergang er likevel en overordnet norm for saksbehandlingen, så det vil kunne være mangler ved enkelte trinn i saksbehandlingen. Jeg skal i det følgende vurdere og om gjeldende bestemmelser og praksis er slik at utøvers rettssikkerhet er tilstrekkelig ivaretatt på alle stadier i prosessen.

6.1.1.1 Legalitetsprinsippet

Dersom en dopingsak blir anket til CAS, vil utøver måtte forholde seg til regelverket som kommer til anvendelse i dopingsaken, som for eksempel vil kunne være NIFs lov. Utøver må også forholde seg til CAS-koden. Juridisk sett er bestemmelsene i regelverkene relativt klare, men det er snakk om omfattende og kompliserte regelverk som kan være utfordrende for en utøver å sette seg inn i. Det er heller ingen forarbeider til CAS-koden. Regelverkene og WADAs dopingliste er tilgjengelige for utøverne. Da regelverkene er detaljerte og tilgjengelige for utøver, mener jeg at det likevel må være forutsigbart for utøverne hva de kan straffes for. Jeg mener derfor at legalitetsprinsippet er ivaretatt tilstrekkelig i behandlingen av dopingsaker i CAS.

6.1.1.2 Selvinkrimineringsprinsippet

En utøver som er påtalt for brudd på dopingbestemmelsene vil aldri ha forklaringsplikt for CAS, men dette fremgår ikke av CAS-koden eller WADC. Utøver vil bli informert om at det er frivillig å forklare seg når utøver blir informert om den positive prøven. Prinsippet om selvinkriminering er derfor ivaretatt i rimelig grad ved behandlingen av dopingsaker i CAS. Jeg mener imidlertid at utøvers rett til å ikke avgi forklaring i saken er så sentralt at det må lovfestes.

6.1.1.3 Kontradiksjon

I forkant av ankeforhandlingen vil utøver ha mulighet til å uttale seg om saken. Dersom det er utøver som har anket saken til CAS, følger det av CAS-koden art. R51 at utøver innen ti dager etter utløpet av ankefristen skal komme med en skriftlig uttalelse om bakgrunnen for anken.

Dersom utøver er ankemotpart i dopingsaken i CAS, følger det av art. R55 at utøver innen tjue dager etter mottak av ankers begrunnelse for anken, skal inngi et tilsvaret til ankebegrunnelsen. Tilsvaret skal være en skriftlig uttalelse om sitt forsvar.

Utøver har etter CAS-koden og WADC ingen lovfestet rett til innsyn i sakens dokumenter og bevis innen rimelig tid før forhandlingen, og en slik rett bør utøver krav på. Denne retten kan muligens utledes av retten til en «fair hearing» i WADC art. 8, men for å sikre utøvers rettsikkerhet ytterligere, bør retten til innsyn i sakens dokumenter og bevis lovfestes.

Under den muntlige forhandlingen vil utøveren ha rett til å presentere sine bevis både ved bruk av egne forklaringer, representasjon ved for eksempel en advokat og forklaringer fra både eksperter og vitner. Etter WADC art. 8.1.9 sjette punkt har også utøver rett til å spørre ut vitner.

Dommerpanelet i CAS kan etter CAS-koden art. R44.2 (5) begrense eller avvise en vitne- eller ekspertforklaring, dersom de mener at denne har liten eller ingen relevans for avgjørelsen av dopingsaken. Dommerpanelet kan også etter R57 (3) velge å avvise bevis som er ønsket ført av partene, dersom beviset var tilgjengelig for parten eller burde ha blitt oppdaget av parten før avgjørelsen falt i den forrige domsinstansen. Så lenge begrensningene i bevis- og vitneførsel gjort av CAS er samvittighetsfulle og saklige, vil slike begrensninger må være forenlige med prinsippet om kontradiksjon. Utøver har etter dette flere muligheter til å bli hørt i CAS og så langt oppfyller CAS kravene utøvers rett til kontradiksjon.

Etter art. R44.2 har utøver rett til å ha en tolk under forhandlingen, men det er den parten som oppnevner tolken som må bekoste denne. Det betyr at dersom CAS ikke oppnevner en tolk til utøver, må utøver selv oppnevne og stå for utgiftene til en tolk. Det at utøver ikke har en betingelsesløs rett til å få oppnevnt og bekostet en tolk når utøver har behov for det, er et brudd på utøvers rett til kontradiksjon. Det følger av art. R29 at en utøver kan selv anmode om at dopingsaken blir behandlet på et annet språk enn de to offisielle språkene i CAS, engelsk og fransk, men at det forutsetter at dommerpanelet og CAS Court Office samtykker til dette. Denne muligheten kan til en viss grad veie opp for at utøver ikke vil få oppnevnt og bekostet en tolk av CAS, men da utøver vil være avhengig av at CAS Court Office samtykker til dette, er dette likevel ikke tilstrekkelig for å sikre utøvers rett til kontradiksjon.

6.1.1.4 Retten til å være representert ved rådgiver, å få dekket rådgiverkostnader og dekning av øvrige sakskostnader

Utøver har etter art. R30 rett til å la seg representere i forhandlingene av en eller flere rådgivere av eget valg, for eksempel en forsvarer. Det finnes ingen regler om dekning av utgifter til rådgivere, noe som taler for at utøver uavhengig av saksforholdet og sakens utfall i utgangspunktet må bære disse kostnadene selv. Utøver har således en rett til å være representert av en rådgiver, men CAS ivaretar ikke tilstrekkelig utøvers rett til dekning av utgifter til rådgiver der dette er rimelig.

Etter R64.3 er utøver i utgangspunktet selv ansvarlig for utgiftene til egne vitner, eksperter og tolker. Men det følger av R64.5 at CAS skal avgjøre hvilken part som skal bære sakskostnadene, og eventuelt i hvordan partene skal dele på kostnadene. Av samme bestemmelse følger det at en utøver blir frifunnet i utgangspunktet ikke må betale sakskostnader og utgifter til vitner, eksperter eller tolker. Når CAS avgjør spørsmålet om sakskostnader skal utfallet av dopingsaken skal partenes økonomiske forutsetninger og saksgangen tas i betraktning, jf. R64.5. Jeg mener at disse bestemmelsene ivaretar utøvers rett til dekning av sakskostnader på en god måte og at CAS således ivaretar dette tilstrekkelig.

6.1.1.5 Offentlighetsprinsippet

Dersom det bestemmes at det skal holdes en muntlig forhandling, skal denne etter art R44.2 (2) ikke være offentlig, med mindre partene enes om dette. Dette betyr at utøver ikke har en ubetinget rett til en offentlig forhandling. Jeg mener at dette er et brudd på prinsippet om offentlighet.

En annen side ved prinsippet om offentlighet, er offentliggjøring av avgjørelsene. Det følger av art. R59 (7) at avgjørelsen i sin helhet, et sammendrag og/eller en pressemelding som redegjør for avgjørelsen skal offentliggjøres av CAS, med mindre begge parter samtykker til at avgjørelsen skal forbli konfidensiell. Avgjørelsene som offentliggjøres blir publisert på CAS sine nettsider. Dette mener jeg må ansees som en god måte å offentliggjøre avgjørelsene på.

Til tross for at utgangspunktet er at avgjørelsene fra CAS skal være offentlige, er det langt fra alle avgjørelsene som faktisk blir offentliggjort og publisert. Av avgjørelsene som ble avsagt i årene fra og med 2009 til og med 2013, var det i gjennomsnitt kun 17,5 % av avgjørelsene som ble publisert.¹⁸¹ Da det er så få avgjørelser som offentliggjøres, mener jeg at dette må være et brudd på offentlighetsprinsippet.

Samlet sett mener jeg derfor at offentlighetsprinsippet ikke er tilstrekkelig ivare tatt i CAS.

6.1.1.6 Domsorganenes uavhengighet og upartiskhet

Det følger av art. R50 at utgangspunktet er at dommerpanelet i CAS skal bestå av tre dommere, med mindre partene har blitt enige om å behandle saken med kun én dommer. Utøver har selv muligheten til å nominere én av de tre dommerne som skal sitte i dommerpanelet i saken, jf. art. R53. Ankemotparten vil deretter nominere én dommer, før lederen for ankeavdelingen i

¹⁸¹ Spera (2017)

CAS oppnevner den siste dommeren. Dommeren som oppnevnes av lederen for ankeavdelingen CAS, skal sitte som lederen av dommerpanelet, jf. art. R54. Dersom partene velger å kun ha én dommer, skal lederen for ankeavdelingen i CAS oppnevne denne, jf. art. R54.

Det er kun de personene som står på CAS sin egen liste¹⁸² over CAS-dommere som kan opptre som dommere i CAS. For å komme på denne listen, må personen være oppnevnt som CAS-dommer av ICAS. Vilåårene for å kunne bli oppnevnt som dommer av ICAS følger av art. S14. Personen må ha «... *appropriate legal training, recognized competence with regard to sports law and/or international arbitration, a good knowledge of sport in general and a good command of at least one CAS working language, whose names and qualifications are brought to the attention of ICAS ...*». Listen over dommere består per april 2018 av 393 dommere.¹⁸³ Dette er en lang liste over dommere, og for at utøver skal kunne foreta et best mulig valg, mener jeg at CAS bør offentliggjøre dommernes CV-er under hver enkelt dommer på hjemmesiden, sånn at dette blir mer tilgjengelig for utøver.¹⁸⁴ Men samlet sett mener jeg at måten dommere og dommerpanelet blir valgt ut på, kompetansekravene som må oppfylles for å være dommer i CAS sett i sammenheng det store antallet dommere en utøver kan velge mellom, vil bidra til å sikre at dommerpanelet er tilstrekkelig uavhengig og upartisk i behandlingen av dopingsaken.

Bestemmelsene om dommernes uavhengighet og upartiskhet finner man i CAS-koden art. R33 til R36. Art. R33 bestemmer at en dommer skal opptre uavhengig og upartisk og skal umiddelbart gi beskjed om omstendigheter som kan påvirke hans eller hennes mulighet til å opptre slik overfor noen av partene. Videre gir art. R34, R35 og R36 regler for hvordan en utøver kan utfordre og eventuelt fjerne og erstatte dommere som man mener ikke er tilstrekkelig uavhengige og upartiske til å behandle dopingsaken. Disse bestemmelsene sikrer dommernes uavhengighet og upartiskhet på en god måte.

Den andre siden av uavhengigheten, er uavhengigheten til selve CAS som et domsorgan. Det har en rekke ganger blitt sådd tvil om CAS' uavhengighet spesielt vis a vis IOC. CAS er opprettet for å fungere som en domstol som er uavhengig av idretten og idrettsorganisasjoner, men domstolen ble opprettet av IOC.

¹⁸² CAS (a) (2018)

¹⁸³ CAS (a) (2018)

¹⁸⁴ Spera (2017)

Etter saken *Gundel v. FEI* (1993)¹⁸⁵ for sveitsisk høyesterett der CAS ble ansett som uavhengig fra IOC og opprettelsen av ICAS i 1994¹⁸⁶ for å sikre CAS' ytterligere uavhengighet, har spørsmålet om uavhengighet kommet opp igjen flere ganger. I 2003 kom det opp en sak for sveitsisk høyesterett der to russiske skiløpere hadde blitt utestengt fra OL i Salt Lake City. De mente at CAS ikke var tilstrekkelig uavhengig av IOC. Etter en nøye gjennomgang av både organisasjonen og strukturen i CAS og ICAS, anerkjente sveitsisk høyesterett igjen CAS sin uavhengighet fra IOC og de andre idrettsorganisasjonene som benytter CAS som en sisteinstans.¹⁸⁷

En nyere sak som viser tegn på CAS' uavhengighet vis-a-vis IOC, er avgjørelsen *USOC v IOC* fra 2011. I denne saken underkjente CAS IOCs avgjørelse om at utøvere som har vært utestengt i mer enn seks måneder, grunnet et brudd på dopingbestemmelsene, ikke fikk delta i OL selv etter at utestengelsesperioden var over. I juni 2016 avgjorde Bundesgerichtshof (BGH), som er Tysklands føderale høyesterett, en tvist mellom den tyske skøyteløperen Claudia Pechstein og ISU (Det internasjonale skøyteforbundet). BGH slo fast at avgjørelser avsagt av CAS i tvister mellom utøvere og idrettsorganisasjoner er valide og at idrettsorganisasjoner ikke misbruker sin maktposisjon ved å bestemme at utøvere må ta tvisten til CAS. Begge disse avgjørelsene taler for at CAS er tilstrekkelig uavhengig fra IOC.¹⁸⁸

Videre viser også en rekke ankesaker fra februar 2018 tegn på CAS' uavhengighet. Etter avsløringen av et statlig russisk dopingregime¹⁸⁹, valgte The Disciplinary Commission of the International Olympic Committee (IOC DC) å sanksjonere 43 russiske utøvere. Dette gjorde det ved å blant annet utestenge disse utøverne på livstid fra de olympiske leker for brudd på dopingbestemmelsene under OL i Sochi i 2014. 42 av de 43 utøverne valgte å anke denne avgjørelsen til CAS, da de mente at de var fratatt muligheten til å få delta i OL uten at det forelå tilstrekkelig bevis for at de hadde brutt dopingbestemmelsene under OL i Sochi i 2014. Den 1. februar 2018

¹⁸⁵ *Gundel v. FEI* (1993)

¹⁸⁶ CAS (b) (2018)

¹⁸⁷ *Lazutina & Danilova v. IOC, FIS & CAS* (2003)

¹⁸⁸ *Rigozzi* (2016); *USOC v. IOC* (2011) og *Claudia Pechstein v. ISU* (2016)

¹⁸⁹ *Det russiske dopingregimet* ble avslørt i kjølvannet av en dokumentar sendt av den tyske tv-kanalen ARD den 3. desember 2014 som het «*Top Secret Doping: How Russia makes its winners*» og en sending fra den amerikanske nyhetskanalen CBS «*60 minutes*» den 8. mai 2016. Programmene beskyldte Russland for å ha drevet et statlig styrt dopingprogram henholdsvis i russisk friidrett og under OL i Sochi i 2014. WADA oppnevnte professor Richard McLaren til å undersøke disse påstandene i 2016. Resultatet ble to rapporter som beviste at det forelå et statsstyrt dopingregime som begynte før OL i Sochi i 2014 og som fortsatte frem mot OL i Rio i 2016. McLaren navnga også over 1000 russiske utøvere i disse rapportene som han mente var involvert i dopingregimet.

avsa CAS sine avgjørelser i ankene fra 39 av de russiske utøvere, og CAS ga 28 av utøverne medhold i sine anker.^{190 191}

Til slutt mener jeg at oppnevningen av dommere til CAS som utføres av det uavhengige organet ICAS tilstrekkelig sikrer CAS' uavhengighet fra idretten ytterligere. Samlet sett mener jeg derfor at CAS er tilstrekkelig uavhengig fra IOC og at CAS som domsorgan opptrer uavhengig og upartisk i saksbehandlingen av dopingsaker.

6.1.1.7 Muntlighet

Utgangspunktet er at ankebehandlingen gjennomføres med en muntlig forhandling, men etter art. R44.42 (4) kan CAS beslutte å gjennomføre hele forhandlingen ved bruk av video- eller telefonmøte, typisk der en part ikke har mulighet til å møte opp personlig eller at det av hensyn til prosessøkonomi er å foretrekke. Dersom dommerpanelet er trygge på at de har tilstrekkelig informasjon til å avgjøre saken, og etter at de har konsultert med partene i saken, kan panelet etter art. R57 (2) avsi en avgjørelse etter en skriftlig behandling. Dette mener jeg ivaretar prinsippet om muntlighet på en god måte.

6.1.1.8 Bevisumiddelbarhet

I Norge står bevisumiddelbarheten i sivile saker sterkere enn i flere andre land. Dette viser seg blant annet i forhandlingene i CAS, der dommerpanelet i stor grad legger til grunn skriftlige vitneforklaringer. Sett med norske øyne kan dette synes å true rettssikkerheten til utøver. Likevel ivaretar CAS, så langt jeg vet, utøvers mulighet til å krysseksaminere vitnene som har kommet med skriftlige forklaringer så langt det lar seg gjøre. Dette gjøres ved at vitner og eksperter som ikke ønsker, eller har mulighet til, å møte opp i de muntlige forhandlingene i CAS, kan høres ved bruk av video- eller telefonmøte, jf. art. R44.42 (4). Hvis ikke dette heller er mulig, eller saken behandles skriftlig, vil forklaringene kunne legges frem skriftlig for dommerpanelet. Grunnet idrettens manglende tvangskraft og sett i lys av prosessøkonomiske hensyn, mener jeg at dette må være tilstrekkelig.

Så fremt utøver får muligheten til å krysseksaminere vitner og eventuelle eksperter, mener jeg at bevisumiddelbarheten er ivare tatt tilstrekkelig av CAS.

¹⁹⁰ CAS (g) (2018)

¹⁹¹ Selv om CAS ga de 28 utøverne medhold i deres anker, ga ikke dette utøverne noen automatisk rett til å delta i OL. Det var fortsatt opp til IOC å avgjøre hvilke utøvere de ønsket å invitere til OL. I etterkant av avgjørelsen søkte de 28 utøverne som hadde fått medhold i CAS om de kunne få en invitasjon til å delta i OL i Pyeongchang i 2018, men IOC avslo disse søknadene.

6.1.1.9 *Begrunnede avgjørelser*

Det følger av CAS-koden art. R59 (1) tredje punktum at avgjørelsen i CAS «... *shall briefly state reasons ...*» og med andre ord være begrunnet. Dersom dommens slutning er uklar, tvetydig, selvmotsigende eller for eksempel har klare matematiske feil, følger det av art. R63 at utøver kan, senest inn 45 dager etter orientering om avsagt avgjørelse, be om at CAS oversetter eller forklarer slutningen. Deretter vil lederen for CAS' ankeinstans vurdere om det foreligger grunnlag for en slik oversettelse og/eller forklaring. Dersom slik grunnlag foreligger, vil saken oversendes dommerne som avgjorde saken og utøver har krav på tilbakemelding på sin begjæring innen en måned fra begjæringstidspunktet. Det at de avgjørelsene som er offentliggjort er som oftest begrunnet detaljert, sett sammen med utøvers mulighet for å få oppklart eventuelle spørsmål om slutningen, taler for at avgjørelsene i CAS er tilstrekkelig begrunnet.

Det følger av art. R59 (1) første punktum at avgjørelsen skal tas på bakgrunn av en flertallsavgjørelse. Dersom det ikke er et flertall, vil avgjørelsen tas av lederen alene. Likevel følger det av art. R59 (2) annet punktum at CAS ikke anerkjenner dissenterende meninger og disse er derfor ikke blir omtalt i avgjørelsen. Det at CAS ikke inkluderer en eventuell dissens i sine avgjørelser, mener jeg gjør at begrunnelsen ikke kan sies å være fullverdig. Dette vil gjøre at hele bakgrunnen for avgjørelsen i CAS ikke kommer frem av avgjørelsen, noe som vil kunne gjøre det mer utfordrende for utøver å ta stilling til om det foreligger grunnlag for å anke avgjørelsen. Selv om det finnes en teoretisk ankeadgang til sveitsisk høyesterett, vil muligheten til å få en fullverdig begrunnelse av CAS være en viktig for utøver både for at utøver skal kunne slå seg til ro med avgjørelsen eller eventuelt for å avgjøre om utøver ønsker å anke saken. Jeg mener derfor at prinsippet om begrunnede avgjørelser ikke er tilstrekkelig ivaretatt i CAS, da begrunnelsen ikke omfatter eventuell dissens.

6.1.1.10 *Rimelig saksbehandlingstid*

WADC art. 8.1 bestemmer blant annet at utøver har rett til å få behandlet saken sin innen rimelig tid. Hva som ligger i begrepet rimelig tid i CAS kan synes å følge av art. R59 (5) som bestemmer at partene skal bli underrettet om slutningen i avgjørelsen av dopingsaken innen tre måneder etter at dommerpanelet har blitt tildelt saken. Dette kan tyde på at CAS mener at en rimelig saksbehandlingstid av avgjørelsen er maksimum tre måneder.

Selv om det er viktig for utøver med en rask avgjørelse, må hensynet alltid veies opp mot at saken er tilstrekkelig godt opplyst for å kunne treffe en riktig materiell avgjørelse. Dette tar CAS høyde for ved at tidsrammen på tre måneder kan oppheves av lederen for ankeavdelingen

dersom lederen av dommerpanelet ber om dette, jf. art. R59 (5) annet punktum. En slik utsettelse av avgjørelsen mener jeg må være i tråd med prinsippet om en rimelig saksbehandlingstid, og utøver er således sikret en rimelig saksbehandlingstid i CAS.

6.1.1.11 Ankeadgang

Ankeinstansen i CAS vil kunne være både en andre- og tredjeinstans i en dopingsak. CAS har hovedsete i Lausanne i Sveits, jf. CAS-koden art. R28. Som følge av dette er CAS underlagt Switzerland's Private International Law Act (PILA) som blant annet skal sikre et rettergangen i CAS er i konsistent. Det følger av PILA art. 190 at avgjørelser avsagt av CAS kan, men bare i en svært begrenset grad, bli anket inn for sveitsisk høyesterett.¹⁹² Da CAS er ankeinstans i disse sakene, vil utøver allerede ha hatt muligheten til å anke saken sin inn for minst ett høyere domsorgan. Til tross for at ankeadgangen fra CAS er minimal, mener jeg likevel at CAS ivaretar utøvers ankeadgang tilstrekkelig.

6.1.1.12 Gjenåpning

Verken i WADC eller CAS-koden finnes det bestemmelser som åpner for gjenåpning av en dopingsak. Likevel kan en dopingdømt utøver mest sannsynlig ta sin sak til norske domstoler eller eventuelt sveitsisk høyesterett for å få dopingsaken kjent ugyldig dersom det skulle komme bevis etter avgjørelsen som viser at utøver likevel var uskyldig. Men for å sikre utøvers rettsikkerhet tilstrekkelig mener jeg at utøver bør ha en lovfestet rett til å få sin sak gjenåpnet.

6.2 Hvordan er utøvers rettssikkerhet ivaretatt i behandlingen av dopingsaker i CAS?

Jeg mener at ankeorganet CAS ivaretar utøvers rettssikkerhet tilstrekkelig på flere områder. Særlig vil jeg trekke frem at utøver har krav på en rimelig saksbehandlingstid, har rett til å være representert av en rådgiver og at sakskostnadene vil bli dekket der det er rimelig. Videre sikrer kompetansekravene til dommerne i CAS at dommerpanelet er juridisk og faglig kompetent for å treffe en materielt riktig avgjørelse. Også måten dommere blir oppnevnt og valgt ut på, herunder det store antallet dommere utøvere kan velge mellom, gjør at utøver kan føle seg trygg på at deres sak blir behandlet av et upartisk og uavhengig dommerpanel.

Utøvers mulighet til å uttale seg om bakgrunnen for sin anke, eller å komme med et tilsvarende svar til ankebegrunnelsen er tilstrekkelig ivaretatt. Videre har utøver også rett til å fremlegge og å imøtegå bevis som skal legges til grunn for avgjørelsen, slik at utøver får opplyst sin side av saken før saken avgjøres av CAS.

¹⁹² Rigozzi (2016)

Saksbehandlingen i CAS ivaretar også prinsippet om muntlighet og bevisumiddelbarhet på en tilstrekkelig måte, selv om dette ikke er rettssikkerhetsregler som jeg mener ikke er nødvendige for at utøver skal være sikret en rettssikker saksbehandling.

Likevel har jeg kommet til at det er mangler ved saksbehandlingen av CAS som kan ha betydning for utøvers rettssikkerhet, slik at saksbehandlingen av dopingsaker i CAS, samlet sett, kun ivaretar utøvers rettssikkerhet i rimelig grad.

Selv om utøver har rett til å ha en tolk under forhandlingen, har ikke utøver krav på å få oppnevnt og bekostet en tolk når utøver har behov for det. Jeg mener også at utøvers rett til å ikke avgi forklaring i saken bør lovfestes. Videre bør utøver ha en lovfestet rett på innsyn i dokumenter og bevis innen rimelig tid før forhandlingen, men dette fremgår ikke av bestemmelsene i dag. Til tross for at utøver har rett til å la seg representere av en rådgiver, har ikke utøver en lovbestemt rett til å få kostnadene for rådgiveren dekket. Dette betyr at utøvere vil kunne bli hindret fra å få viktig juridisk rådgivning og representasjon, grunnet økonomi. Jeg mener derfor at utøvers rett til kontradiksjon er mangelfullt ivaretatt i CAS og at dette svekker utøvers rettssikkerhet.

En alvorlig mangel som truer utøvers rettssikkerhet, er mangelen på offentlighet i CAS. Forhandlingene i CAS vil i utgangspunktet ikke være offentlige. Og til tross for et utgangspunkt om at alle avgjørelsene skal offentliggjøres, er det svært få avgjørelser som faktisk blir offentliggjort. For å sikre offentlighet, bør CAS sikre at det er en offentlig tilgjengelig database som inneholder alle avsagte avgjørelser, og ikke mindre enn en femtedel, slik det er i dag. Videre bør unntaket «*unless both parties agree*», som gjør at partene kan enes om å unnta en avgjørelse fra offentligheten, fjernes fra art. R59.¹⁹³

Videre er heller ikke prinsippet om begrunnede avgjørelser ivaretatt tilstrekkelig i CAS, da eventuell dissens ikke fremkommer av avgjørelsen. Utøver vil således ikke få innsikt i hvordan hele dommerpanelet har vurdert dopingsaken og grunnlaget for å vurdere en anke vil være mangelfullt. Dersom det fremkommer bevis eller innrømmelser i etterkant av en fellende avgjørelse, vil utøver heller ikke ha en lovfestet rett til å få gjenåpnet sin dopingsak og få denne behandlet på nytt av CAS. Dette er brudd på sentrale rettssikkerhetsregler i saksbehandlingen av dopingsaker.

¹⁹³ Rigozzi (2016)

7 Vurderinger og konklusjoner

I det følgende skal jeg gi mine konklusjoner på de ulike problemstillingene som oppgaven omhandler. Den overordnede problemstillingen i oppgaven er om norske toppidrettsutøvere er sikret en rettssikker prosess i saksbehandlingen av dopingsaker. Denne hovedproblemstillingen ble spisset og delt opp i to. Den første problemstillingen er om en utøver er sikret en rettssikker prosess i førsteinstans uavhengig av om utøver avlegger den positive prøven i en konkurranse avholdt av det internasjonale skiforbundet (FIS) eller i en test hjemme initiert av Antidoping Norge (ADNO). Den andre problemstillingen er hvor godt ankeinstansen i den internasjonale voldgiftsdomstolen for idrett (CAS) fungerer som «idrettens høyesterett» for dopingsaker, herunder hvordan CAS ivaretar utøvers rettssikkerhet.

7.1 Er utøver sikret en rettssikker prosess uavhengig av hvem som behandler dopingsaken i førsteinstans?

Utøvere har ikke innvirkning på hvem som skal behandle dopingsaken deres. Jeg mener derfor at det burde være en selvfølge at utøver er sikret den samme grad av rettssikkerhet under saksbehandlingen, uavhengig av hvilket organ som behandler dopingsaken i førsteinstans.

Da Martin Johnsrud Sundby avla dopingprøvene som avdekket at han hadde ulovlig høye verdier av Ventoline i kroppen, var det FIS som initierte disse dopingkontrollene. FIS ble derfor ansvarlig for å behandle dopingsaken til Sundby. Da Therese Johaug testet positivt for Clostebol, var det ADNO som initierte dopingkontrollen, og følgelig var det ADNO/NIF som ble ansvarlig for å behandle denne dopingsaken. Fra utsiden kan det synes som disse to norske langrensløperne hadde noe ulike prosesser. Først etter at dopingsaken til Sundby var ferdigbehandlet i CAS, over ett og ett halvt år etter dopingkontrollene, ble det offentlig kjent at det forelå en dopingsak. I Johaug sin sak derimot, ble resultatet av dopingkontrollen offentliggjort under en måned etter dopingkontrollen, og offentligheten fikk følge saksbehandlingen tett. De ulike behandlingene var i begge dopingsakene et resultat av både utøvers ønsker og den ulike praktiseringen av offentlighet i ADNO/NIF og i FIS. Men sikret begge prosessene samme grad av rettssikkerhet i saksbehandlingen?

I både NIFs domsutvalg og FIS ADP er det et begrenset antall mennesker som er oppnevnt til å kunne opptre som dommere i henholdsvis domsutvalget og FIS ADP. Det stilles også minimumskrav om juridisk kompetanse i begge domsorganer. Dette gjør at de som behandler dopingsakene mest sannsynlig har god kjennskap til både dopingbestemmelsene og praksis på området, noe som gir et godt utgangspunkt for å komme frem til et materielt riktig resultat og sikre en rimelig saksbehandlingstid. Videre begrunnes avgjørelsene fra både NIFs domsutvalg

og FIS ADP tilstrekkelig, slik at utøver får innsikt i hvordan domsorganet har vurdert dopingsaken og således får et godt grunnlag for å vurdere om de ønsker å anke avgjørelsen. I begge organene har utøver også en tilstrekkelig ankeadgang, med muligheten for å få overprøvd avgjørelsen i minst ett høyere domsorgan.

Videre er også muntlighet og bevisumiddelbarhet ivaretatt på en god måte både i NIFs domsutvalg og FIS ADP. Selv om dette ikke er rettssikkerhetsregler jeg mener er nødvendig for å sikre utøver en tilstrekkelig rettssikker prosess, vil dette likevel bidra til en betryggende behandling av dopingsakene.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg funnet at saksbehandlingen av dopingsaker i ADNO/NIF på flere av de øvrige områdene skiller seg fra saksbehandlingen i FIS, og at FIS har en mangelfull ivaretagelse av flere viktige rettssikkerhetsregler. Jeg mener således at utøvers rettssikkerhet ikke er ivaretatt i like stor grad i FIS som i ADNO/NIF.

For det første er offentlighetsprinsippet ivaretatt ulikt. Mens utgangspunktet i ADNO/NIF er at de muntlige forhandlingene skal være offentlige og at avgjørelsene skal offentliggjøres i sin helhet, er utgangspunktet det motsatte i FIS. I FIS er det ingen mulighet for offentlige forhandlinger og fellende avgjørelser vil aldri bli offentliggjort i sin helhet. Da offentlighet blant annet skal sikre en tillitsvekkende og god prosess for utøver, må det være klart at utøvers rettssikkerhet er ivaretatt bedre på dette området av ADNO/NIF enn av FIS.

For det andre er retten til kontradiksjon ulikt ivaretatt. I verken ADNO/NIF eller i FIS har utøver en lovfestet rett til å bli underrettet om grunnlaget for dopingsaken på et språk utøver forstår. Praksis i ADNO/NIF viser likevel at utøver har denne retten. Utøver dette er utøvers rett til kontradiksjon godt ivaretatt i saksbehandlingen i ADNO/NIF, mens utøver risikerer å ikke få opplyst sin side av saken tilstrekkelig før saken avgjøres av FIS ADP. Dette skyldes at utøver ikke har en lovfestet rett til å få dekket utgiftene til en tolk under den muntlige forhandlingen i FIS ADP. Videre har utøver heller ingen lovfestet rett til innsyn i sakens dokumenter og bevis innen rimelig tid før forhandlingen.

For det tredje er retten å få dekket kostnader til rådgiver og øvrige sakskostnader ivaretatt ulikt. Under den muntlige forhandlingen i både NIFs domsutvalg og FIS ADP har utøver rett til å bli representert av en rådgiver, men verken ADNO/NIF eller FIS gir utøver en lovfestet rett til å være representert av en rådgiver på ethvert tidspunkt av saksbehandlingen. Men til forskjell fra saksbehandlingen i FIS, vil utøver få oppnevnt og bekostet en rådgiver av ADNO/NIF der særlige grunner taler for dette. Dette viser at utøver kan få juridisk bistand til å føre sin sak på en best mulig måte, uten å bli begrenset av økonomiske hindringer i ADNO/NIF. Videre vil utøver få dekket øvrige sakskostnader av ADNO/NIF der dette er rimelig, mens utøver ikke har denne

retten dersom FIS behandler dopingsaken. Dette viser at utøvers rettssikkerhet er sikret bedre i ADNO/NIF enn i FIS på dette området.

For det fjerde mener jeg at det er store forskjeller på ADNO/NIF og FIS når det gjelder organenes uavhengighet og upartiskhet. Den manglende uavhengigheten og upartiskheten i FIS er etter min oppfatning den største trusselen mot utøvers rettssikkerhet i saksbehandlingen i FIS. Oppnevningen av dommere til NIFs domsutvalg og FIS ADP blir i dag gjort av idretten selv, og dette mener jeg ikke sikrer uavhengigheten fra idretten tilstrekkelig. Utover dette mener jeg at uavhengigheten og upartiskheten i ADNO/NIF er tilstrekkelig ivaretatt, mens jeg mener at FIS ikke ivaretar dette godt nok. Spesielt vil jeg trekke frem at det er styremedlemmene i FIS som sitter i FIS ADP, og jeg mener at disse ikke er tilstrekkelig uavhengige til å opptre som dommere i dopingsakene. Dette betyr at det kan stilles spørsmål om det i realiteten er styret til utøvers motpart, FIS, som både avgjør hvilke bevis og vitner som utøver får føre og som dommer i saken. Dette skaper også en mulighet for at styremedlemmene i FIS kan påvirke hverandre i forbindelse med behandlingen av dopingsaker.

For det femte, dersom FIS ADP dømmer utøver for brudd på dopingbestemmelsene, og det i etterkant av avgjørelsen fremkommer bevis eller tilståelser som tilsier at utøver likevel burde blitt frifunnet, vil ikke utøver ha en lovfestet adgang til å få gjenåpnet sin dopingsak og få saken behandlet på nytt av FIS ADP. Dette har utøver derimot adgang til dersom dopingsaken behandles av ADNO/NIF. Også dette taler for at utøver er sikret en mer rettssikker prosess i ADNO/NIF.

Til slutt mener jeg at hele prosessen i saksbehandlingen i ADNO/NIF, fra avlagt positiv prøve til avgjørelsen av avgjørelsen, ivaretar utøvers rettssikkerhet bedre enn prosessen i FIS. Saksbehandlingen i ADNO/NIF er delt opp mellom flere uavhengige organer, som samlet sikrer utøver en grundig saksbehandling av flere juridisk kompetente organer. Sammenliknet er det FIS ADP som foretar den største delen av saksbehandlingen, påtalebegjæringen og avgjør saken endelig i FIS, noe jeg mener ikke sikrer en like rettssikker behandling.

Konklusjonen er derfor at utøvere ikke er sikret en rettssikker prosess uavhengig av hvem som behandler dopingsaken i førsteinstans, da ADNO/NIF sikrer utøver en tilstrekkelig rettssikker prosess, mens FIS ikke gjør det.

7.2 Hvor godt fungerer CAS som «idrettens høyesterett» for dopingsaker?

Jeg har kommet frem til at CAS ivaretar utøvers rettssikkerhet tilstrekkelig på de fleste områder, men at det er mangler som har betydning for utøvers rettssikkerhet. Samlet sett mener jeg derfor at CAS ivaretar utøvers rettssikkerhet i rimelig grad.

Voldgiftsdomstolen CAS har vist seg å være en god domstol for løse flere tvister innen idretten, også dopingsaker. Blant annet mener jeg at CAS ivaretar uavhengigheten og upartiskheten på en tilstrekkelig måte. Utøvere kan selv utpeke én av tre dommere, og har mange dommere å velge mellom. Dersom en utøver skulle mene at en dommer ikke er tilstrekkelig uavhengig eller upartisk, er det lovfestede bestemmelser som sikrer utøvers rett til å imøtegå dette. Videre sikrer oppnevningen av dommere til CAS en tilstrekkelig uavhengighet fra idretten, da dette blir gjort av det uavhengige organet ICAS.

Likevel er det flere grunnleggende prinsipper innen voldgiftsrett som kan komme i konflikt med ivaretagelsen av utøvers rettssikkerhet under behandlingen av dopingsakene. Årsaken til dette er blant annet at voldgiftsinstituttet skal ivareta andre hensyn enn de hensyn som er sentrale i dopingsaker. I det følgende skal jeg presentere noen av utfordringene som jeg mener foreligger.

I CAS er det nærmere 400 dommere på listen over dommere oppnevnt av ICAS, og det følger av CAS-koden art. S13 at listen ikke skal inneholde færre enn 150 dommere. På den ene siden gir dette utøvere stor valgfrihet til å velge den dommeren de ønsker, men på den andre siden kan man risikere at dommerne ikke er tilstrekkelig oppdatert på regelverk eller praksis. Dette kan tale for at det heller burde være færre dommere i CAS og at kompetansekravene burde økes, herunder at det burde være krav om at dommere er tilstrekkelig oppdatert på praksis og dopingbestemmelsene. Dette vil skape bedre forutsigbarhet for utøvere, noe jeg mener er sentralt for å ivareta utøvers rettssikkerhet.

Risikoen for at ikke alle på ICAS' liste over dommere har tilstrekkelig kompetanse og erfaring innen voldgiftsrett og antidoping, mener jeg gjør at CAS ikke nødvendigvis fungerer optimalt som «idrettens høyesterett» for dopingsaker.

Den svenske jussprofessoren Kaj Hobér, som tidligere har sittet som dommer i CAS, mener at partene ikke burde være bundet av en liste når de velger sine voldgiftsdommere, men at de burde få velge sin dommer helt fritt for å ivareta voldgiftsdomstolens grunnleggende prinsipper. Videre mener han at flere av dommerne i CAS i dag ikke har den nødvendige kunnskapen og erfaringen som bør kreves for å sitte som dommer i en internasjonale voldgiftsrett. Ofte er det nasjonale og internasjonale idrettsforbund som nominerer jurister til å sitte som dommer i CAS, og disse juristene har ofte ikke erfaring med å løse kompliserte tvister i voldgiftsdomstoler. Da kravene til dommerne i CAS stadig blir større, mener Hobér at det ofte blir feil type jurister som blir oppnevnt som dommere.¹⁹⁴

¹⁹⁴ Strøm (2017)

Jean-Paul Costa, tidligere president av European Court of Human Rights (ECHR), støtter flere av synpunktene til Hobér. I 2017 skrev Costa på forespørsel fra WADA en «legal opinion» basert på spørsmål fra WADA. Ett av spørsmålene var om det ville være i tråd med «... *accepted principles of international law and human rights* ...» å la partene i CAS velge hver sin dommer fra en liste over spesialiserte dommere innen antidoping. Videre ønsket WADA svar på om det var greit at to valgte dommere sammen kunne velge en dommer som skulle sitte som leder for dommerpanelet i CAS. Costa svarte at en løsning der partenes valg av dommere ble begrenset, ville kunne stå i strid med prinsippet om en rettferdig rettergang. Costa foreslo derfor en løsning som han mente delvis ville løse problemet. Denne løsningen innebærer at CAS oppretter en begrenset liste med dommere som er spesialiserte innen antidoping, og at CAS velger en leder for dommerpanelet fra denne listen. Deretter skal partene få velge hver sin dommer fra den ordinære listen over dommere oppnevnt av ICAS.^{195 196}

Dette mener jeg kan være en god løsning som sikrer både utøvers rettssikkerhet og voldgiftsinstituttets grunnleggende prinsipper. Lederen av panelet vil da ha tilstrekkelig kompetanse innen antidoping og voldgiftsrett, samtidig som partene har en rimelig grad av frihet til å velge «sin» dommer.

For å sikre at utøvere får lik behandling av like saker, mener jeg at «idrettens høyesterett» bør ha muligheten til å skape en ensartet praksis og avsi avgjørelser som skaper presedens. Slik er det nok til en viss grad i dag, men dette kan stride mot voldgiftsinstituttets prinsipper. Voldgiftsavgjørelser skal nemlig ikke være bindende «... *for noen andre enn akkurat de som er med i dommen, og man avgjør saken på grunnlag av det som sies og gjøres i den saken, og med bakgrunn i den vurdering som jeg gjør av argumenter og beviser i den saken* ...».¹⁹⁷

I avgjørelsen av saken *Norwegian Olympic Committee and Confederation of Sports (NOCCS) & others v. International Olympic Committee (IOC)* kom CAS til at det hovedsakelig er tre rettskilder som er avgjørende for utfallet av dopingsaker i CAS. Disse tre rettskildene er Olympic Charter, sveitsisk rett og praksis fra CAS som gjelder dopingsaker. CAS uttalte i denne saken at “... *CAS jurisprudence has notably refined and developed a number of principles of sports law, such as the concepts of strict liability (in doping cases) and fairness, which might be deemed as part of an emerging ‘lex sportiva’.* Since CAS jurisprudence is largely based on a variety of sports regulations, the parties’ reliance on CAS precedents in their pleadings amounts to the choice of that specific body of case law encompassing certain general principles derived from and applicable to sports regulations.” (CAS 2002/O/372; para 65 at fn. 15).¹⁹⁸ Dette

¹⁹⁵ Costa (2017)

¹⁹⁶ WADA (i)

¹⁹⁷ Strøm (2017)

¹⁹⁸ Foster (2005); NOCCS & others v IOC (2002)

kan vise at måten CAS bruker tidligere avgjørelser på bidrar til en større grad av presedensvirkning, men dette kan stride mot voldgiftsrettens prinsipper.

Da Hobér satt som dommer i CAS opplevde han at sekretariatet i CAS ønsket at dommerne skulle ta hensyn til tidligere dommer. Dette mener Hobér strider med prinsippet om at avgjørelser i voldgiftsdomstoler ikke skal ha presedens.¹⁹⁹ Jeg mener at det er viktig at «idrettens høyesterett» kan skape en ensartet praksis for dopingsakene, og dette taler derfor for at en voldgiftsdomstol ikke er den beste domstolen til å være «idrettens høyesterett».

Jeg mener videre at utøvere bør ha rett til en fullstendig begrunnelse for avgjørelsen i sin dopingsak, noe som bør inkludere eventuell dissens. Avgjørelsene fra CAS er som oftest utførlig skrevet og godt begrunnet, men eventuell dissens fremkommer likevel ikke av avgjørelsen. Jeg mener at dette kan føre til at utøver ikke får innsikt i hvordan dopingsaken er vurdert av de ulike dommerne og at utøvers grunnlag for å vurdere en anke således blir mangelfullt. Selv om utøver ikke ønsker å anke avgjørelsen fra CAS, mener jeg at det er lettere for en utøver å slå seg til ro med avgjørelsen dersom begrunnelsen er fullstendig. Dette taler for at CAS ikke fungerer optimalt som «idrettens høyesterett».

I dopingsaker kan gjenåpning bli nødvendig, da eksempelvis nye analysemetoder vil kunne føre til nye bevis i en avgjort dopingsak. Således er det viktig at «idrettens høyesterett» gir utøver en mulighet til å få gjenåpnet sin sak, men utøvere har ikke en lovfestet rett til gjenåpning i CAS i dag.

Til slutt mener jeg at den manglende offentligheten i CAS utgjør en trussel mot utøvers rettsikkerhet i saksbehandlingen i CAS. Tradisjonelt har konfidensialitet stått som et sentralt prinsipp i voldgiftsretten og dette har vært brukt som et argument for at også CAS må holde fast ved dette. Utgangspunktet i CAS er at forhandlingene ikke er offentlig, og det er i praksis under en femtedel av avgjørelsene som offentliggjøres i praksis, selv om alle avgjørelser i utgangspunktet skal offentliggjøres.

Det er kjent at flere forsvarere råder utøvere å føre saken for lukkede dører, da de frykter at påkjenningen ved å ha media og offentligheten til stede under forhandlingen vil kunne være for stor for utøver.²⁰⁰ En offentlig høring i en dopingsak vil kunne generere et uforholdsmessig «medietrykk». Jeg mener dette likevel ikke bør brukes som et tungtveiende argument av CAS for at forhandlingene skal holdes lukket, da offentligheten er viktig for utøvers rettsikkerhet. Videre har CAS også argumentert mot åpne forhandlinger med at de ikke har lokaler som er

¹⁹⁹ Strøm (2017)

²⁰⁰ Mackenzie-Robinson (2018)

tilpasset for å arrangere åpne forhandlinger. Dette mener jeg er et irrelevant argument, da offentlighetsprinsippet veier mye tyngre. Også hensynet til utøvere, spesielt deres medisinske opplysninger, vært trukket inn som et argument for lukkede dører. Men dette kan løses slik man gjør i det sivile domstolene, ved at man lukker dørene for enkelte deler av forhandlingen.

Et grunnleggende prinsipp i voldgiftsrett er at partene selv bestemmer å avgjøre tvisten for en voldgiftsdomstol, noe som blant annet medfører konfidensialitet. Men det er ikke helt riktig å si at utøvere frivillig tar sin dopingsak til CAS, for alternativet er å la være å konkurrere. Konfidensialitet bør derfor ikke være sentralt i idrettens høyesterett og offentlighetsprinsippet bør derfor bli ivaretatt, men det mener jeg at CAS ikke gjør tilstrekkelig i dag. CAS har i praksis en rolle som en «internasjonal høyesterett» for dopingsaker, og det er derfor ikke betryggende at forhandlingene er lukkede og at utøvere ikke har tilgang på alle avgjørelser. Spesielt fordi avgjørelser i liknende saker vil kunne være av stor betydning for utøvere som blir påtalt for brudd på dopingbestemmelsene.

Oppsummert mener jeg at CAS på de fleste områder ivaretar utøvers rettssikkerhet på en god måte og at CAS til en viss grad fungerer som «idrettens høyesterett» for dopingsaker. Likevel oppstår det flere konflikter mellom ivaretagelsen av utøvers rettssikkerhet og ivaretagelsen av voldgiftsinstituttets grunnleggende prinsipper. Dette er uheldig, og medfører at utøvere får en mindre rettssikker saksbehandling av sine dopingsaker enn ønskelig. Jeg mener således at CAS' nåværende organisering som voldgiftsrett bidrar til at den ikke fungerer optimalt som «idrettens høyesterett» for dopingsaker.

7.3 Hva kan gjøres for å bidra til at utøvernes rettssikkerhet i saksbehandlingen av dopingsaker blir bedre ivaretatt i fremtiden?

Denne oppgaven er avgrenset til å omhandle norske toppidrettsutøvere, men nå skal jeg rette blikket utover og se etter løsninger som vil kunne gjøre saksbehandlingen av dopingsaker mer rettssikker for utøvere generelt. Jeg vil derfor se på det jeg mener er de største utfordringene i saksbehandlingen i dag og hvilke tiltak som kan bidra til at utøvernes rettssikkerhet blir bedre ivaretatt i saksbehandlingen av dopingsaker i fremtiden.

Jeg mener at den største utfordringen man står overfor i dag, er den manglende uavhengigheten i saksbehandlingen av dopingsakene. Uavhengighet er sentralt for utøvers rettssikkerhet og det er dermed viktig at de organene som behandler dopingsakene er organer som er uavhengige av idretten. Slik situasjonen er i dag mener jeg at flere av de organene som behandler dopingsakene ikke er tilstrekkelig uavhengige.

Selv om jeg mener at saksbehandlingen i Norge i dag er tilstrekkelig uavhengig, er det likevel klart at flere nasjonale organer i andre land ikke sikrer uavhengigheten i like stor grad. Nasjonale organer kan ha vanskeligheter for å ilegge «nasjonalhelten» en riktig straff, spesielt fordi denne utøveren kan være en viktig representant for landet utad. Samfunnet og media kan også skape et stort press, slik at dommerne vil føle seg presset ved avgjørelsen av enkelte dopingsaker. Ikke alle dommere i de nasjonale organene har like mye erfaring fra domstoler og det kan derfor oppstå situasjoner der avgjørelsen ikke er materielt riktige.

Videre stiller jeg spørsmål til om det i det hele tatt er riktig at internasjonale særforbund kan behandle dopingsaker, da de internasjonale særforbundene kan ha en rekke motiver for å ikke avdekke doping eller å ilegge sine utøvere lange straffer. På samme måte kan dette også slå den andre veien, for eksempel dersom det internasjonale særforbundet har fått kritikk for at de har behandlet utøvere for «mildt». Da kan man risikere situasjoner der det internasjonale særforbundet skal vise nulltoleranse og deretter behandler dopingsakene uforholdsmessig strengt.

Det blir stilt spørsmål om et internasjonalt særforbund i det hele tatt kan være habile i behandlingen av en dopingsak. Dette er noe av årsaken til at det internasjonale sykkelforbundet (UCI) opprettet CADF²⁰¹ for å håndtere dopingarbeidet i sykkelsporten. Likevel er det UCI Anti Doping Panel som behandler dopingsakene etter at saken er opprettet. Dersom CADF også hadde hatt et dømmende organ og behandlet alle dopingsakene, ville det vært en god løsning som kunne sikret uavhengigheten i større grad enn det gjøres i dag.

For å sikre en ytterligere uavhengig behandling innad i organene, mener jeg at det kan være hensiktsmessig med en oppdeling av saksbehandlingen. Dette mener jeg er gjort på en god måte i Norge. Et uavhengig organ, ADNO, foretar den innledende saksbehandling og legger deretter frem saken for et annet uavhengig organ, påtalenemnden, som avgjør om saken skal påtalebegjæres eller henlegges. Dersom saken påtalebegjæres er det et uavhengig domsorgan, NIFs domsutvalg, som kommer med en avgjørelse i saken.

Offentlighet er også en stor utfordring i saksbehandlingen i dag. Dopingsaker som gjelder topp-idrettsutøvere er av stor interesse og blir nærmest behandlet som straffesaker av samfunnet. Mye taler for at samfunnet ikke ser noe klart skille mellom straffesakene og dopingsakene, og få har kunnskap om idrettens selvdømme. Det er derfor viktig med offentlighet under saksbehandlingen for å skape en tillitsvekkende prosess. Dette er hensiktsmessig for tilliten til idrettens domsorganer, og således også for utøvers rettssikkerhet.

²⁰¹ CADF (*The Cycling Anti-Doping Foundation*) er et uavhengig organ som er ansvarlig for antidopingarbeidet i sykkelsporten.

Idrettens domsorganer har i dag ulik praksis for offentliggjøring og det er ofte hensynet til utøver som blir trukket frem som årsaken til manglende eller begrenset offentliggjøring. Jeg mener at hensynet til utøver kan ivaretas på en god måte selv om man har offentlige forhandlinger og avgjørelsene offentliggjøres. De offentlige forhandlingene kan ha lukkede dører for deler av forhandlingene og avgjørelser kan unntas offentligheten dersom særlige grunner taler for dette, men jeg mener at utgangspunktet må være full offentlighet. Det skal ikke være slik at utøvere som ønsker offentlige forhandlingen kan bli «overkjørt» av internasjonale særforbund eller nasjonale organer som for eksempel er redde for tape ansikt og å miste sponsorer. Manglende offentliggjøring kan gjøre saksbehandlingen inkonsekvent og det kan skape usikkerhet rundt avgjørelsen, selv om avgjørelsen isolert sett er riktig.

En annen utfordring er at utøvers økonomiske forutsetninger potensielt vil kunne få stor betydning i saksbehandlingen. I dag sikrer de færreste organer at utøver får oppnevnt eller bekostet en rådgiver der det er rimelig. Det er også de færreste som sikrer at utøver får bekostet øvrige sakskostnader der det er rimelig. Jeg mener at alle utøvere bør være sikret disse rettighetene, slik at økonomi ikke skal stå i veien for at utøver skal få ført saken sin på en forsvarlig måte. Den manglende ivaretagelsen av disse rettighetene gjør at bemidlede utøvere vil kunne få et stort fortrinn i saksbehandlingen sammenlignet med mindre ressurssterke utøvere. Økonomi kan således få en helt annen betydning enn i de sivile domstoler og man risikerer dermed å få en saksbehandling som i en viss grad styres av utøvers økonomi og ikke saksforholdet alene.

Når det gjelder dekning av sakskostnader blir det ofte opp til hvert enkelt særforbund og eventuelt nasjonale idrettsforbund å selv velge å bistå utøver med midler. Dette vil kunne føre til uheldig forskjellsbehandling mellom ulike utøvere som driver med ulike idretter. Utøverens muligheter til å få dekket kostnader, vil da blant annet avhenge av økonomien og viljen til utøvers nasjonale særforbund. Eksempelvis valgte Norges Skiforbund å dekke alle kostnader i dopingsakene til Johaug og Sundby²⁰², men da Erik Tysse testet positivt for EPO i 2010, dekket ikke Norges Friidrettsforbund noen kostnader for Tysse. Dette gjorde blant annet at Tysse ikke hadde de økonomiske ressursene til å leie inn en erfaren CAS-advokat til forhandlingene i CAS, selv om han hadde ønsket det.²⁰³ Selv om jeg mener at utøvere ikke nødvendigvis bør ha krav på å bruke de beste og mest erfarne advokatene, mener jeg at eksemplene viser at utøvers manglende rettigheter i idrettens domsorganer reelt sett kan medføre forskjellsbehandling.

Saksbehandlingen av dopingsaker i de ulike organene har blitt kritisert av flere, da de mener at det ikke ivaretar utøvers rettssikkerhet tilstrekkelig. Det har blitt foreslått at man kan opprette

²⁰² Aaserud (2018)

²⁰³ Christiansen (2017)

nasjonale CAS-domsorganer som behandler alle de nasjonale dopingsakene og at ankeinstansen skal være CAS.²⁰⁴ Dersom de nasjonale antidopingorganisasjonene, nasjonale særforbundene og internasjonale særforbundene kunne fungert som påtaleorgan for dopingsakene, med ansvar for saksbehandlingen før påtale, tror jeg at man kunne fått et velfungerende system. Hvert organ kunne hatt sin egen påtalenemnd, og det ville alltid vært utøvers nasjonale CAS som hadde avgjort saken i førsteinstans. Likevel mener jeg at voldgiftsrett ikke er den beste måten for å avgjøre dopingsakene på, da voldgiftsrett i utgangspunktet ikke kan ivareta flere av hensynene som er sentrale i dopingsakene.

Jeg mener at internasjonale særforbund ikke skal behandle dopingsakene. Derfor tror jeg at det optimale systemet for å sikre utøvers rettssikkerhet i saksbehandlingen av dopingsakene, hadde vært at utøvers nasjonale eller regionale domsorgan alltid var førsteinstans i dopingsakene. Saksbehandlingen bør starte i et uavhengig organ som foretar den innledende saksbehandlingen, slik som ADNO i Norge. Deretter bør en uavhengig påtalenemnd beslutte om saken skal henlegges eller påtalebegjæres. Til slutt bør det være et uavhengig nasjonalt eller regionalt domsorgan som avgjør saken. Dommerne i domsorganet bør oppnevnes av et uavhengig organ, og det bør stilles krav om at dommerne har kompetanse innen antidoping og at de har domstolserfaring.

Videre bør utøver ha mulighet til å anke avgjørelsen til et internasjonalt og uavhengig domsorgan, gjerne opprettet og finansiert av alle myndighetene som er tilsluttet WADC. I dag er det voldgiftsdomstolen CAS som er det internasjonale ankeorganet for dopingsaker, men organiseringen av domstolen er ikke optimal for å ivareta utøvers rettssikkerhet i saksbehandlingen. Det blir likevel ikke riktig å endre på organiseringen av CAS for å sikre utøvers rettssikkerhet ytterligere, når slike endringer strider mot voldgiftsinstituttets prinsipper. Jeg tror i stedet at den beste løsningen vil kunne være å opprette en ny domstol, etablert på grunnlag av de prinsipper som gjelder for sivile domstoler, og som skal fungere som «idrettens høyesterett» for dopingsakene. Hele saksbehandlingen bør være offentlig og avgjørelsene bør offentliggjøres rett etter avsigelse, men enkelte saker og avgjørelser bør unntaksvis kunne unntas offentligheten dersom særlige grunner taler for dette.

Selv om man må forsøke å legge betydelig vekt på utøvers rettssikkerhet, må man også ta hensyn til at idretten har begrenset med ressurser. Dersom man i en ideell «antidopingverden» hadde hatt ubegrenset med penger til antidopingarbeid, ville nok mye vært gjort annerledes. Optimalt sett hadde alle land hatt helt uavhengige organer, og idretten hadde hatt ressurser til å etterforske sakene tilstrekkelig og til å dekke utøvers kostnader der det var rimelig. En slik

²⁰⁴ Rigozzi (2016)

organisering ville nok ligget tett opp mot organiseringen av påtalemyndighetene og den sivile strafferetten i Norge, men dette krever mye ressurser.

I Norge støtter myndighetene antidopingarbeidet økonomisk, men slik er det ikke i alle land. Jeg mener at idretten og myndighetene sammen må finne en løsning for å tilstrekkelig kunne finansiere antidopingarbeidet. Dette er nødvendig for å sikre at dopingsakene behandles på en måte som ivaretar utøvers rettssikkerhet.

Litteraturliste

Litteratur

Bøker og artikler

Andenæs, Johs. (ved Tor-Geir Myhrer), *Norsk straffeprosess*, 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2009

Andersen, Kjell V. «Idrett og doping», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 274-292

Beloff, Michael, DR Stephan Netzle og Prof Dr Ulrich Haas. “The Court of Arbitration for Sport”, i *Sport: Law and Practice*, Adam Lewis og Jonathan Taylor (red.), (3.utg), West Sussex: Bloomsbury, 2014, s. 1035-1089.

Bornø, Thomas Laurendz. «Idrett og straff», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 194-231

Bårdsen, Arnfinn. «Sivil tvisteløsning», i *Knophs oversikt over Norges rett*, Ragnar Knoph, 14. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2014, s. 595-606

Drange, Mads. *Medaljenes pris*, Oslo: Pax Forlag, 2017

Opsahl, Torkel. *Internasjonale menneskerettigheter: en innføring*, Oslo: Universitetet i Oslo, 1991

Tronvik, Harald. «Idrettens organisasjonsstruktur – nasjonalt og internasjonalt», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 25-47

Thune, Henriette Hillestad og Niels R. Kiær. «Saksbehandling av straffesaker i idretten», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 232-249

Thune, Henriette Hillestad. «Idrett og doping», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 250-273

Thune, Henriette Hillestad. «Idrett og menneskerettigheter», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 387-409

Vangsnes, Jørgen. *Sivilprosess i et nøtteskall*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2015

Woxholth, Geir. *Foreningsrett*, 2. utg., Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1999

Aasland, Gunnar. «Rett og rettshåndhevelse», i *Knophs oversikt over Norges rett*, Ragnar Knoph, 14. utg., ved Arnfinn Bårdsen, Oslo: Universitetsforlaget, 2014, s. 593-594

Nettdokumenter og -artikler

Aaserud, Mikal, «Her er hele skiforbundets Johaug-regning», *VG*, 19.01.2018, <https://www.vg.no/sport/langrenn/i/RxylVd/her-er-hele-skiforbundets-johaug-regning> [sitert 18.02.2018]

ADNO (a), *Regler*, <https://antidoping.no/regler/> [sitert 09.11.2017]

ADNO (b), *UNESCO-konvensjonen*. (2018), <https://antidoping.no/internasjonalt/unesco/> [sitert 10.04.2018]

Aftenposten, «De største dopingsakene». 08.01.2013, <https://www.aftenposten.no/100Sport/sykkel/De-storste-dopingsakene-176047b.html> [sitert 09.02.2018]

Anti Doping Danmark, *National Anti-Doping Rules*. (2015), https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:X6j_25flEaYJ:https://www.antidoping.dk/~media/Anti-DopingDK/Filer/Regler/DENMARK_National%2520Antidoping-rules%25202015_for%2520WADA_FINAL_150720.pdf+&cd=1&hl=no&ct=clnk&gl=no [sitert 31.01.2018]

Bryhn, Rolf, *Doping: historikk.*, *Store norske leksikon*. (2013), https://snl.no/doping_-_historikk [sitert 23.02.2018]

Bufdir (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet), *Rettsikkerhet*, https://www.bufdir.no/Ned-satt_funksjonsevne/Rettighetene_til_personer_med_utviklingshemming/Rettsikkerhet/ [sitert 31.01.2018]

CADF, *Who we are*, <https://www.cadf.ch/who-we-are/> [sitert 29.01.2018]

CAS (a), *List of arbitrators*, <http://www.tas-cas.org/en/arbitration/list-of-arbitrators-general-list.html> [sitert 09.02.2018]

CAS (b), *Statistics; Important Dates*, <http://www.tas-cas.org/en/general-information/statistics.html> [sitert 18.02.2018]

CAS (c), *Statistics (2016)*, http://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_statistics_2016.pdf [sitert 18.02.2018]

CAS (d), *History of the CAS*, <http://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> [sitert 09.04.2018]

CAS (e), *Code: Statutes of ICAS and CAS*, <http://www.tas-cas.org/en/icas/code-statutes-of-icas-and-cas.html> [sitert 10.04.2018]

CAS (f), *List of CAS Arbitrators by nationality (393)*, http://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Liste_des_arbitres_par_nationalite_2018_260118.pdf [sitert 10.04.2018]

CAS (g), *Media release – Anti-Doping – Sochi 2014 – 01.02.2018*, http://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Media_Release_decision_RUS_IOC.pdf [sitert 02.02.2018]

Christiansen, Anders K, «*Var i CAS før Johaug: - En opplevelse jeg ikke unner min verste fiende*», *VG*, 09.03.2017, <https://www.vg.no/sport/langrenn/i/ep6pM/var-i-cas-foer-johaug-en-opplevelse-jeg-ikke-unner-min-verste-fiende> [sitert 10.04.2018]

Costa, Jean-Paul, *Legal opinion regarding the draft 3.0 revision of the World Anti-doping Code*. (2013), <https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/WADC-Legal-Opinion-on-Draft-2015-Code-3.0-EN.pdf> [sitert 10.01.2018]

Costa, Jean-Paul, *Opinion for the World Anti-Doping Agency (WADA), September-October 2017*. (2017) https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/costa_opinion.pdf [sitert 09.04.2018]

Council of Europe, *Chart of signatures and ratifications of Treaty 135 – Anti-Doping Convention*, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/135/signatures?p_auth=wHICGMmz [sitert 10.04.2018]

FIS (a), *FIS Council – Patrick Smith*, <http://www.fis-ski.com/inside-fis/about/fis-structure/council/article=member-33089.html> [sitert 10.04.2018]

FIS (b), *FIS Council*, <http://www.fis-ski.com/inside-fis/about/fis-structure/council/index.html> [sitert 10.04.2018]

Foster, Ken. «*Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court of Arbitration for Sport's Jurisprudence*». (2005), <https://www.entsportslawjournal.com/article/10.16997/eslj.112/> [sitert 03.04.2018]

Fredriksen, Steinar, «Noen betraktninger om rettsprinsippers betydning i norsk rett», *Jussens venner* nr. 1 (2011), <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/174644/om%20rettsprinsippers%20betydning.pdf?sequence=4&isAllowed=y> [sitert 01.03.2018] s. 37-64

IAAF, *A piece of anti-doping history: IAAF handbook 1927-1928*. (2017), <https://www.iaaf.org/news/news/a-piece-of-anti-doping-history-iaaf-handbook> [sitert 07.11.2017]

Idrettsjus, *Foreningsrett*, <http://idrettsjus.no/foreningsrett/> [sitert 02.02.2018]

IOC (a), *The Organisation*, <https://www.olympic.org/about-ioc-institution> [sitert 12.10.2017]

IOC (b), *International Sports Federations*, <https://www.olympic.org/ioc-governance-international-sports-federations> [sitert 12.10.2017]

IOC (c), *National Olympic Committees*, <https://www.olympic.org/ioc-governance-national-olympic-committees> [sitert 12.10.2017]

Juristkontakt, *Alle er for rettssikkerhet – men hva er det?* (2016) <http://www.juristkontakt.no/i/2016/9/juko-2016-09-375> [sitert 01.02.2018]

Nedre Romerike Tingrett, *Domstolenes uavhengighet*, <https://www.domstol.no/no/Enkelt-domstol/Nedre-Romerike-tingrett/Om-domstolene/Dommere/Domstolenes-uavhengighet/> [sitert 01.05.2018]

NIF (a), *Organisering*, <https://www.idrettsforbundet.no/om-nif/organisering/> [sitert 19.09.2017]

NIF (b), *NIFs domsorganer*, <https://www.idrettsforbundet.no/tema/juss/nifs-domsutvalg-og-appellutvalg/> [sitert 09.02.2018]

NIF (c), *Tiltaksplan mot doping i norsk idrett*, (2013), <http://docplayer.me/168380-Tiltaksplan-mot-doping-i-norsk-idrett.html> [sitert 11.02.2018]

Rigozzi, Antonio, Sébastien Besson og William McAuliffe Sébastien. «The European Arbitration Review 2017 – International Sports Arbitration» (2016), <https://globalarbitrationreview.com/insight/the-european-arbitration-review-2017/1069312/international-sports-arbitration> [sitert 20.02.2018]

Riksidrottsförbundet, *Bestraffning*, <http://www.rf.se/Antidoping/Bestraffning/> [sitert 31.01.2018]

Spera, Saverio, «Time for Transparency at the Court of Arbitration for Sport», *Asser International Sports Law Blog* (2017), <http://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/transparency-at-the-court-of-arbitration-for-sport-by-saverio-spera> [sitert 31.01.2018]

Strøm, Ole Kristian. «Jusprofessor til VG: CAS' tillit er blitt frynsete i kantene», *VG*, 06.06.2017, <https://www.vg.no/sport/langrenn/i/or4am/jusprofessor-til-vg-cas-tillit-er-blitt-frynsete-i-kantene> [sitert 10.04.2018]

UCI, *Anti-Doping Tribunal*, <http://www.uci.ch/news/article/anti-doping-tribunal/> [sitert 31.01.2018]

UNESCO, *International Convention against Doping in Sport*, <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=31037&language=E> [sitert 10.04.2018]

WADA (a), *Who we are*, <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are> [sitert 12.10.2017]

WADA (b), *Regional Anti-Doping Organizations (RADO)*, <https://www.wada-ama.org/en/regional-anti-doping-organizations-rado> [sitert 12.10.2017]

WADA (c), *National Anti-Doping Organizations (NADO)*, <https://www.wada-ama.org/en/national-anti-doping-organizations-nado> [sitert 12.10.2017]

WADA (d), *What we do; The Code*, <https://www.wada-ama.org/en/what-we-do/the-code> [sitert 09.02.2018]

WADA (e), *Governance*, <https://www.wada-ama.org/en/governance> [sitert 09.04.2018]

WADA (f), *Funding*, <https://www.wada-ama.org/en/funding> [sitert 09.04.2018]

Personlige meddelelser

Bekkedal, Tarjei, *professor ved UiO*, foredrag under seminaret «*Idrettens antidopingregler i et tverrfaglig perspektiv*», UiO, 09.01.2018.

Mackenzie-Robinson, Robin, *jurist*, møte 13.02.2018 og e-post av 08.05.2018.

Røkenes, Britha, *advokat og avdelingsleder i Antidoping Norge*, foredrag under seminaret «*Idrettens antidopingregler i et tverrfaglig perspektiv*», UiO, 09.01.2018.

Seeberg, Sverre, *visepresident i FIS og medlem i FIS Anti Doping Panel*, møte 06.02.2018 og e-post av 23.03.2018.

Thune, Henriette Hillestad, *juridisk sjef i NIF*, foredrag under seminaret «*Idrettens antidopingregler i et tverrfaglig perspektiv*», UiO, 09.01.2018.

Lover og forarbeider

Lover og forskrifter

1814	Lov 17. mai 1814 Kongerikets Noregs grunnlov (Grunnloven) [Gr1.]
1915	Lov 13. august 1915 [nr. 5] Lov om domstolene (domstolloven) [dl.]
1967	Lov 10. februar 1967 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) [fvl.]
1980	Lov 13. mai 1980 [nr. 35] Lov om fri rettshjelp (rettshjelploven) [rhjl.]
1981	Lov 22. mai 1981 [nr. 25] Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) [strpl.]
1992	Lov 4. desember 1992 [nr. 132] Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven) [lml.]

- 1993 Forskrift 30. april 1993 [nr. 318] Forskrift om hva som skal anses som dopingmidler (forskrift om hva som er dopingmidler)
- 1999 Lov 21. mai 1999 [nr. 30] om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) [mrl.]
- 2005 Lov 20. mai 2005 [nr. 28] Lov om straff (straffeloven) [strl.]
- 2005 Lov 17. juni 2005 [nr. 90] Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) [tvl.]

Forarbeider

- NOU 2003: 15 *Fra bot til bedring – Et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem med mindre bruk av straff*
- Prop. 62 L (2015-2016) *Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.)*

Andre regelverk

- Norges idrettsforbund (NIF). (2015) *Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komités lov (NIFs lov)*. [nifl.] [<https://www.idrettsforbundet.no/tema/juss/niflov/>] [Sitert 05.10.2017]
- World Anti Doping Organization (WADA). (2015) *World Anti Doping Code (WADC)*. [<https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada-2015-world-anti-doping-code.pdf>] [Sitert 05.09.2017]
- The Fédération Internationale de Ski (FIS). (2016) *FIS Anti-Doping rules (FIS ADR)*. [http://www.fis-ski.com/mm/Document/documentlibrary/General/07/69/98/FISanti-dopingrules2016final_English.pdf] [Sitert 03.10.2017]
- Court of Arbitration for Sport (CAS). (2017) *Code of Sports-related Arbitration (CAS-koden)*. [http://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Code_2017_FINAL_en_.pdf] [Sitert 28.09.2017]

Switzerland's Private International Law Act (PILA).

Internasjonale konvensjoner mv.

EMK	The European Convention on Human Rights, Roma, 04.11.1950
Europarådets antidopingkonvensjon	The Anti-Doping Convention, Strasbourg, 16.11.1989
Lausanne-erklæringen om doping i idretten	Lausanne Declaration on Doping in Sport, Lausanne, https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/lausanne_declaration_on_doping_in_sport.pdf , 04.02.1999
UNESCOs antidopingkonvensjon	International Convention against Doping in Sport, Paris, 19.10.2005

Rettspraksis

Høyesterett og underrettspraksis

Rt. 2009 s. 750.

Okeke (Oslo tingrett), dom av 23.06.1999

NIFs domsutvalg, NIFs appellutvalg og Idrettens Voldgiftsrett²⁰⁵

NIFs domsutvalg, sak 12/94; hentet fra: Thune, Henriette Hillestad. «Idrett og doping», i *Idrett og juss*, Gunnar-Martin Kjenner (red.), 4. utg, Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 257

NIF v. Okeke, NIFs domsutvalg, 1998/1, 19.05.1998

²⁰⁵ *Idrettens Voldgiftsrett* er en tidligere voldgiftsdomstol, som nå er avviklet.

NIF v. Okeke, NIFs appellutvalg, 1999/4, 22.09.1999

Okeke, Idrettens Voldgiftsrett, 29.03.2000

ADNO v. Tysse, NIFs domsutvalg, NIFD-2010-25, 31.01.2011

ADNO v. Johaug, NIFs domsutvalg, sak 29/16, Oslo, 10.02.2017

FIS Anti Doping Panel (FIS ADP)

FIS v. Sundby, FIS ADP, 04.09.2015 (ikke offentliggjort)

Court of Arbitration for Sport (CAS)

A.C v. FINA, CAS 96/149, Lausanne, 13.03.1997

FIN v. FINA, CAS 96/157, Lausanne, 23.04.1997

AEK Athens & Slavia Prague v. UEFA, CAS 98/200, Lausanne, 20.08.1999

NOCCS & others v IOC, CAS 2002/0/372, Lausanne; hentet fra: Foster, Ken. «*Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court of Arbitration for Sport's Jurisprudence*». (2005), <https://www.entsportslawjournal.com/article/10.16997/eslj.112/> [sitert 03.04.2018]

USOC v. IOC, CAS 2011/0/2422, Lausanne, 04.10.2011; hentet fra: Rigozzi, Antonio, Sébastien Besson og William McAuliffe Sébastien. «The European Arbitration Review 2017 – International Sports Arbitration» (2016), <https://globalarbitrationreview.com/insight/the-european-arbitration-review-2017/1069312/international-sports-arbitration> [sitert 20.02.2018]

WADA v. Sundby & FIS, CAS 2015/A/4233, Lausanne, 11.07.2016

FIS v. Johaug & NIF og Johaug v. NIF, CAS 2017/A/5015 og CAS 2017/A/5110, Lausanne, 21.08.2017

Sveitsisk høyesterett (The Swiss Federal Tribunal)

Gundel v. FEI, The Swiss Federal Tribunal (FT), 4.P/217/1992, Lausanne, 15.03.1993

Lazutina & Danilova v. IOC, FIS & CAS, The Swiss Federal Tribunal (FT), Lausanne, 27.05.2003

Tysklands høyesterett (Bundesgerichtshof)

Claudia Pechstein v. ISU, Bundesgerichtshof, KZR 6/15, Karlsruhe, 07.06.2016; hentet fra: Rigozzi, Antonio, Sébastien Besson og William McAuliffe Sébastien. «The European Arbitration Review 2017 – International Sports Arbitration» (2016), <https://globalarbitrationreview.com/insight/the-european-arbitration-review-2017/1069312/international-sports-arbitration> [sitert 20.02.2018]

Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) og menneskerettighetskommisjonen

Engel and others v. Netherlands, No. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, European Court of Human Rights, Strasbourg, 08.06.1976

X v. Netherlands, No. 9322/81, European Commission of Human Rights, Strasbourg, 03.05.1981

Bendenoun v. Frankrike, No. 12547/86, European Court of Human Rights, Strasbourg, 24.02.1994

Von Hannover v. Germany (no. 2), No. 40660/08 and 60641/08, European Court of Human Rights, Strasbourg, 07.02.2012

FNASS & Others v. France, No. 48151/11 and 77769/13, European Court of Human Rights, Strasbourg, 18.01.2018